

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE-FİNANSMAN BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**BASEL II’NİN KOBİ’LER ÜZERİNE ETKİSİ VE KOBİ’LERİN
FARKINDALIKLARI: MALATYA İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Mehmet MUTLU

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Nevzat TETİK

MALATYA

2013

KABUL VE ONAY

Mehmet MUTLU tarafından hazırlanan “Basel II’nin KOBİ’ler Üzerine Etkisi ve KOBİ’lerin Farkındalıkları: Malatya İlinde Bir Araştırma” başlıklı bu çalışma, (18.07.2013) tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Recel Karabulut
(Serkan) R. Karabulut

Yrd. Doç. Dr. Nerzat Terik
(Denizmen) N. Terik

Yrd. Doç. Dr. Ahmet UĞUR
(Uğur) A. Uğur

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Basel II Bankacılık Kriterleri tartışılmaya başlandığı ilk günden itibaren dünya finans piyasalarının gündeminde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu çerçevede Basel II Kriterlerine finansal piyasaların regülasyonu ve sağlıklı büyümesi için büyük önem atfedilmektedir. Reel Sektörün sürekli bir büyüme yakalayabilmesi için finansal piyasaların dengeli ve öngörülebilir bir işleyiş içerisinde olması kaçınılmazdır. Basel Komitesi bu ilkedan hareketle bir dizi bankacılık kriterleri oluşturmuş ve bu ilkeleri her ne kadar tavsiye niteliğinde sunmuş olsa da, işleyişte dünya bankacılık sektörünün uyum göstermesi gereken Kriterler haline getirmiştir.

Bankaların, komitenin belirlediği kriterleri uygulamaya başlaması ile Reel Sektör’de faaliyet gösteren firmalar da dolaylı olarak bu süreçten etkilenmektedir. Kredi maliyetlerinde yaşanacak değişiklikler, teminat koşullarının Yeni Uzlaşıyla değiştirilmesi, Komite’nin Reel Sektörden beklentileri gibi konuların incelenmesi; dünya ekonomisinde önemli yer tutan KOBİ’lerin gelecekte faaliyetlerini sürdürebilmesi açısından hayati önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın hazırlanması aşamasında akademik bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, katkı ve yorumlarıyla tezimin şekillenmesinde büyük emeği olan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Nevzat TETİK’e, araştırmanın sürdürülmesi aşamasında bilgi ve deneyimlerini paylaşan Sayın Mehmet YETER’e, Yüksek lisans eğitimine başlamamda bana destek veren ve bugünlere gelmemde büyük katkısı olan Sevgili Eşim Tuba MUTLU’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Programı başladığımda daha hayatımda olmayan fakat bugün bir buçuk yaşına gelen, bu çalışmayı araştırmalarımı yaparken moral desteğinin neredeyse tamamını sağladığı için oğlum Muhammed Egemen MUTLU’ya ithaf ediyorum.

ÖZET

Finansal sistemin önemli bir parçası olan bankacılık sektöründe piyasa disiplininin ve etkin risk yönetiminin sağlanmasını hedefleyen Basel II düzenlemeleri, bankalar yanında bankaların finansman sağladığı diğer birimleri de etkilemektedir. Reel sektörün büyük bölümünü oluşturan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) bu birimler arasında yer almaktadır. KOBİ'ler dünya ekonomisinde olduğu gibi Türkiye için de hayati bir öneme sahiptir. İstihdamın ve katma değer in ciddi bir yüzdesini oluşturan KOBİ'ler çoğu zaman büyük işletmelerin destekleyicisi durumundadırlar. Ancak tüm ekonomilerde lokomotif görevi gören KOBİ'lerin alışlagelmiş en temel sorunu finansman kaynaklarına erişim olmuştur. Basel II düzenlemelerinin KOBİ'lere etkilerinin ne yönde olacağının ortaya koyulması KOBİ'lerin bu süreçte uyumunu kolaylaştıracaktır.

Bu çalışmada, öncelikle KOBİ'nin ayrıntılı tanımı, ekonomideki yeri, önemi, özellikleri ve yaşadığı sorunlar hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci Bölümde ise Basel I, Basel II ve Basel III düzenlemelerine ayrıntılı olarak yer verilmiş olup üçüncü bölümde ise Basel II düzenlemelerinin çeşitli açılardan etkisi, Basel II'ye uyum sürecinde KOBİ'lerin yaşayabileceği sorunlar ve çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Son bölümde ise, anket çalışması ile Basel II'nin Malatya ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lere etkilerini ve KOBİ'lerin Basel II uzlaşısı konusundaki farkındalıklarını belirlemeye yönelik araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Basel Düzenlemeleri, Basel II, Krediler, KOBİ

ABSTRACT

Basel II regulations which focuses on providing of effective risk management and market discipline constituted a significant part of financial system in banking sector, effects banks as well as the other segments have been financed by banks. SMEs consisting of the majority part of real sector are in the segment. As SMEs in World Economy, SMEs are of vital importance to Turkey. SMEs constituting critical percentage of employment and value added frequently are in the position of supporting large-scale enterprises. However, SMEs, serving as a locomotive in all sector economy, have a common basic problem which is to access to source of funding. Determining of how way effects of Basel II regulations upon SMEs will ease SMEs to comply with this process.

In this study, firstly SME's definition, position in the economy, importance, features, and about problems general information are given. In the second part, Basel I, Basel II and Basel III regulations are explained in detail, and in the third part the effects in several aspect of Basel II regulations, in the adaptation process to Basel II problems which might be confronted by SMEs and solution suggestions are given.

In the final part, with questionnaire study, the effects of Basel II on SMEs operating in the city of Malatya, and determining the results of research for SMEs' awareness of the Basel II Accord are included.

Keywords: Basel Regulations, Basel II, Loans, SME

**BASEL II'NİN KOBİ'LER ÜZERİNE ETKİSİ VE KOBİ'LERİN
FARKINDALIKLARI: MALATYA İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Mehmet MUTLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ	xi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii

I. BÖLÜM

GENEL OLARAK KOBİ KAVRAMI VE YAPISI

1.1.TÜRKİYE'DE VE BASEL' DE YAPILMIŞ OLAN KOBİ TANIMLAMALARI.....	1
1.1.1. KOBİ'lerin Nitel Tanımlama Ölçütleri	1
1.1.2. KOBİ'lerin Nicel Tanımlama Ölçütleri	1
1.1.3. Türkiye'de KOBİ Tanımlamaları.....	2
1.1.4. Basel'de KOBİ Tanımı	3
1.2. KOBİ'LERİN ÜLKE EKONOMİSİ İÇERİSİNDEKİ YERİ	3
1.3. KOBİ'LERİN ÜSTÜN VE ZAYIF YÖNLERİ	7
1.3.1. KOBİ'lerin Zayıf Yönleri.....	7
1.3.2. KOBİ'lerin Üstün Yönleri	8
1.4. KOBİ'LERİN YAŞADIĞI TEMEL SORUNLAR	9
1.4.1. Yönetim ve Organizasyon Sorunları:	10
1.4.2. Tedarik Sorunları.....	11

1.4.3. Üretimle İle İlgili Sorunlar	11
1.4.4. Pazarlama İle İlgili Sorunlar	11
1.4.5. Personel ve Eğitim Sorunları	12
1.4.6. Finansal Sorunlar	12

II.BÖLÜM

BASEL KOMİTESİ'NİN YAPTIĞI DÜZENLEMELER

2.1. ULUSLAR ARASI ÖDEMELER BANKASI (BIS).....	14
2.2. BASEL KOMİTESİ (BCBS).....	15
2.3. BASEL I.....	16
2.4. BASEL II SERMAYE YETERLİLİĞİ UZLAŞISINA DUYULAN İHTİYAÇ	21
2.5. BASEL II.....	22
2.5.1. Birinci Yapısal Blok (Pillar I).....	24
2.5.2. İkinci Yapısal Blok (Pillar II)	32
2.5.3. Üçüncü Yapısal Blok (Pillar III).....	34
2.6. BASEL III DÜZENLEMELERİ	35
2.6.1. Basel III Düzenlemelerine Duyulan İhtiyaç	35
2.6.2. Basel III Genel Çerçevesi.....	36
2.6.2.1. Basel III Kapsamında Sermaye.....	37
2.6.2.2. Kaldıraç Oranı	38
2.6.2.3. Likidite Oranları	38

III.BÖLÜM

BASEL II DÜZENLEMELERİNİN ETKİLERİ

3.1. BASEL DÜZENLEMELERİ İLE KOBİ'LER ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	40
---	-----------

3.2. BASEL II DÜZENLEMELERİNİN ÇEŞİTLİ AÇILARDAN ETKİLERİ	41
3.2.1.Kredi Maliyetleri	44
3.2.2. Kredi Teminatları.....	45
3.2.3 Basel II'nin Uluslararası Ekonomilere ve Uluslararası Bankacılık Sistemine Etkileri	47
3.2.4. Basel II'nin Türk Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri.....	48
3.2.5. Basel-II'nin KOBİ'lerin Muhasebe Sistemi Üzerindeki Etkileri	50
3.2.6. Basel-II'nin KOBİ'lerin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi	52
3.3. BASEL II SÜRECİNDE KOBİ'LERİN YAŞAYABİLECEĞİ SORUNLAR	53
3.3.1 Finansman Sorunları	53
3.3.2. Şeffaflık Sorunları.....	55
3.3.3. Teminatlandırmaya İlişkin Sorunlar	57
3.3.4. Kurumsal Yönetim.....	57
3.4. BASEL II'YE UYUM AŞAMASINDA KOBİ'LERE YAŞAYABİLECEKLERİ SORUNLARA KARŞI ÖNERİLER	58
3.4.1. Derecelendirmeye Yönelik Hazırlıklı Olunması	58
3.4.2. Doğru ve Güvenilir Bilgilendirme	59
3.4.3. Kayıt Dışı İşlemler ve Standart Kayıt Düzeni	60
3.4.4. İnsan Kaynağı	60
3.4.5. Kurumsal Yönetim Kültürünün Benimsenmesi	61
3.4.6. Alternatif Finansman Kaynaklarından Yararlanma	61
3.4.6.1. Birleşmeler, Hisse Devirleri ve Ortaklıklar	61
3.4.6.2. Sermaye Piyasaları	62
3.4.6.3. Finansal Kiralama	63
3.4.6.4. Faktöring	64
3.4.6.5. Kredi Garanti Fonu	64

3.4.6.6. Satıcı kredileri	64
3.4.7. Diğer Öneriler	65

IV. BÖLÜM

BASEL II DÜZENLEMELERİNİN MALATYA İLİNDE FAALİYETTE BULUNAN KOBİ'LERE ETKİLERİNİN VE FARKINDALIKLARININ TESPİTİNE YÖNELİK ANKET ARAŞTIRMASI

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	66
4.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	66
4.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	67
4.3.1. Veriler ve Toplanması.....	67
4.3.2. Evren ve Örneklem.....	67
4.3.3. Verilerin Analizi ve Yorumu	69
4.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ	69
4.4.1. Araştırmaya Katılan Firmaların Özelliklerine İlişkin Bulgular	69
4.4.1.1. Şirketlerin Hukuki Durumuna Göre Dağılımı	70
4.4.1.2. Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı.....	71
4.4.1.3. Firmaların Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı	72
4.4.1.4. Firmaların Yöneticilere Göre Dağılımı	73
4.4.1.5. Firmaların Yöneticilerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	74
4.4.1.6. Firmaların Toplam Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı.....	75
4.4.1.7. Firmaların Kredi Kullanmalarına Göre Dağılımları	75
4.4.1.8. Firmaların Karşı Karşıya Kaldıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı	76
4.4.1.9. Firmaların Sermaye Yapısına Göre Dağılımı.....	77
4.4.1.10. Firmaların Cirolarına Göre Dağılımı.....	78
4.4.2 Araştırmaya Katılan Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	79

4.4.2.1. Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumlarına Göre Dağılımı	79
4.4.2.2. Firmaların Derecelendirme Notundan Haberdar Olma Durumu ile İlgili Dağılım	80
4.4.2.3. Firmaların Mali Tabloları Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Dağılım	81
4.4.2.4. Firmaların Yurtiçi/Yurt dışı İştiraklerinin Bankalarla Bilgi Paylaşımında Mali Tablolara Dahil Etme Konusunda Dağılımı	82
4.4.2.5. Firmaların Teminat Verme Konusundaki Farkındalıklarını Ölçmeye Dayalı Dağılım	83
4.4.2.6. Firmalara Basel II Uyum Sürecinde Mali ve Yönetimsel Yapılarındaki Düzenlemeler için Uzman Kişi İstihdam Etmeleri Gerekliliği Hakkındaki Farkındalıklarının Ölçümüne Yönelik Dağılım	84
4.4.2.7. Firmaların Basel II Uyum Sürecinde Kredi Kullanımı Açısından Etkilenmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı	85
4.4.2.8. Basel II Uyum Sürecinde Kurumsal Yönetime Geçişin Firmalara Etkisi Konusundaki Görüşlerin Dağılımı	86
4.4.2.9. Basel II Uyum Sürecinde Firmaları Bilinçlendirme Konusunda Yapılan Çalışmaların Tespiti	87
4.4.2.10. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Firmaların Uyum Sorunu Yaşayabilmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Tespiti	88
4.4.3. Araştırmaya Katılan Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkındaki Görüşlerinin Firma Özelliklerine Göre Değişiminin İncelenmesi.....	89
4.4.3.1. Firma Çalışan Sayısı ile Basel II uyum sürecinde Firmanın Çekeceği Zorluk Arasındaki İlişkinin Tespiti.....	89
4.4.3.2. Firma Finansman Yöneticisi ile Basel II Düzenlemeleri Konusunda Sahip Olunan Bilgi Arasındaki ilişki	90
4.4.3.3. Firmanın Yıllık Net Ciroosu ile Basel II Düzenlemeleri Konusunda Sahip Olunan Bilgi	91

4.4.3.4. Firmaların Hukuki Durumları ile Kurumsal Yönetimden ve Maliyetli Kredi	
Kullanma Konusunda Etkilenmeleri.....	92
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	95
KAYNAKÇA.....	100
EK 1.....	108

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BCA	: Basel Capital Accord (Basel Sermaye Uzlaşısı)
BCBS	: Basel Committee on Banking Supervision (Basel Komitesi)
BIS	: Bank for International Settlements (Uluslararası Ödemeler Bankası)
CRM	: Credit Risk Mitigation (Kredi Riski Azaltımı)
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EAD	: Temerrüde Düşme Durumunda Risk Tutarı (Exposure at Default)
G-10	: ABD, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya
GSMH	: Gayri Safi Millî Hasıla
İDY	: İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LGD	: Loss Given Default
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
PD	: Probability of Default (Temerrüde Düşme Olasılığı)
QIS	: Quantitative Impact Study (Sayısal Etki Çalışması)
SY	: Standart Yaklaşım
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
THK	: Temerrüt Halinde Kayıp
TT	: Temerrüde Düşme Durumunda Risk Tutarı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

- Tablo 1.1. Standart Yöneteme Göre KOBİ Sınıflaması
- Tablo 1.2. Sektör ve çalışan sayılarına göre girişimlerin dağılımı
- Tablo 2.1. Sermaye Yeterlilik Rasyosu Hesaplaması
- Tablo 2.2. Bilanço İçi Aktiflere Verilen Risk Ağırlıkları
- Tablo 2.3. 1988 Basel I Uzlaşısı'na Göre Sermaye Yeterliliği Oranının Hesaplanması
- Tablo 2.4. 1996 Basel I'e Göre Sermaye Yeterlilik Oranı Hesaplanması
- Tablo 2.5. Minimum Sermaye Oranları Hesaplaması
- Tablo 2.6. Sermaye Yükümlülüğü Hesaplama Yöntemleri
- Tablo 2.7. Ülke Notları ve Kredi Risk Ağırlıkları (Standart ve Alternatif Standart Yaklaşım)
- Tablo 2.8. Kamu Menkul Kıymetleri için Spesifik Risk Hesaplaması (Basel-II)
- Tablo 3.1. Risk Azaltıcı Olarak Kabul Edilen Teminatlar
- Tablo 3.2. KOBİ'lerin Finansman Sorunları
- Tablo 4.1. $\alpha = 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri
- Tablo 4.2. Basel II Düzenlemelerinin KOBİ'lere Etkileri ve Farkındalıklara İlişkin Cranbach's alpha katsayısı
- Tablo 4.3. Şirketlerin Hukuki Durumuna Göre Dağılımı
- Tablo 4.4. Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı
- Tablo 4.5. Firmaların Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı
- Tablo 4.6. Firmaların Yöneticilere Göre Dağılımı
- Tablo 4.7. Firmaların Yöneticilerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı
- Tablo 4.8. Firmaların Toplam Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı
- Tablo 4.9. Firmaların Kredi Kullanmalarına Göre Dağılımları
- Tablo 4.10. Firmaların Karşı Karşıya Kaldıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı
- Tablo 4.11. Firmaların Sermaye Yapısına Göre Dağılımı
- Tablo 4.12. Firmaların Cirolarına Göre Dağılımı

Tablo 4.13 : Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo 4.14. Firmaların Derecelendirme Notundan Haberdar Olma Durumu ile İlgili Dağılım

Tablo 4.15. Firmaların Mali Tabloları Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Dağılım

Tablo 4.16. Firmaların Yurtiçi/Yurt dışı İştiraklerinin Bankalarla Bilgi Paylaşımında Mali Tablolara Dahil Etme Konusunda Dağılımı

Tablo 4.17. Firmaların Teminat Verme Konusundaki Farkındalıklarını Ölçmeye Dayalı Dağılım

Tablo 4.18. Firmalara Basel II Uyum Sürecinde Mali ve Yönetimsel Yapılarındaki Düzenlemeler için Uzman Kişi İstihdam Etmeleri Gerekliliği Hakkındaki Farkındalıklarının Ölçümüne Yönelik Dağılım

Tablo 4.19. Firmaların Basel II Uyum Sürecinde Kredi Kullanımı Açısından Etkilenmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Tablo 4.20. Basel II Uyum Sürecinde Kurumsal Yönetime Geçişin Firmalara Etkisi Konusundaki Görüşlerin Dağılımı

Tablo 4.21. Basel II Uyum Sürecinde Firmaları Bilinçlendirme Konusunda Yapılan Çalışmaların Tespiti

Tablo 4.22. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Firmaların Uyum Sorunu Yaşayabilmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Tespiti

Tablo 4.23. Firma Çalışan Sayısı ile Basel II uyum sürecinde Firmanın Çekeceği Zorluk Arasındaki İlişkinin Tespiti

Tablo 4.24. Firma Finansman Yöneticisi ile Basel II Düzenlemeleri Konusunda Sahip Olunan Bilgi Arasındaki ilişki

Tablo 4.25. Firmanın Yıllık Net Ciroyu ile Basel II Düzenlemeleri Konusunda Sahip Olunan Bilgi

Tablo 4.26. Firmaların Hukuki durumları ile Kurumsal Yönetimden ve Maliyetli Kredi Kullanma Konusunda Etkilenmeleri (ANOVA Testi)

Şekil 2.1. Basel-II'nin Temel Yapısal Blokları

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1. KOBİ' lerde büyüklük grubuna göre girişim sayısı, istihdam ve faktör maliyetiyle katma değer (FMKD) dağılımı (%)

Grafik 3.1. Ülkemizde Yaygın Olarak Kullanılan Teminat Türleri

Grafik 4.1. Şirketlerin Hukuki Durumuna Göre Dağılımı

Grafik 4.2. Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı

Grafik 4.3. Firmaların Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı

Grafik 4.4 :Firmaların Yöneticilere Göre Dağılımı

Grafik 4.5. Firmaların Yöneticilerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Grafik 4.6. Firmaların Toplam Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı

Grafik 4.7. Firmaların Kredi Kullanmalarına Göre Dağılımları

Grafik 4.8 Firmaların Karşı Karşıya Kaldıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

Grafik 4.9. Firmaların Sermaye Yapısına Göre Dağılımı

Grafik 4.10. Firmaların Cirolarına Göre Dağılımı

Grafik 4.11. Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Grafik 4.12. Firmaların Derecelendirme Notundan Haberdar Olma Durumu ile İlgili Dağılım

Grafik 4.13. Firmaların Mali Tabloları Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Dağılım

Grafik 4.14. Firmaların Yurtiçi/Yurt dışı İştiraklerinin Bankalarla Bilgi Paylaşımında Mali Tablolara Dahil Etme Konusunda Dağılımı

Grafik 4.15. Firmaların Teminat Verme Konusundaki Farkındalıklarını Ölçmeye Dayalı Dağılım

Grafik 4.16. Firmalara Basel II Uyum Sürecinde Mali ve Yönetimsel Yapılarındaki Düzenlemeler için Uzman Kişi İstihdam Etmeleri Gerekliliği Hakkındaki

Grafik 4.17. Firmaların Basel II Uyum Sürecinde Kredi Kullanımı Açısından Etkilenmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Grafik 4.18. Basel II Uyum Sürecinde Kurumsal Yönetime Geçişin Firmalara Etkisi
Konusundaki Görüşlerin Dağılımı

Grafik 4.19. Basel II Uyum Sürecinde Firmaları Bilinçlendirme Konusunda Yapılan
Çalışmaların Tespiti

Grafik 4.20. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Firmaların Uyum Sorunu Yaşayabilmeleri
Hakkındaki Görüşlerinin Tespiti

I. BÖLÜM

GENEL OLARAK KOBİ KAVRAMI VE YAPISI

1.1.TÜRKİYE’DE VE BASEL’ DE YAPILMIŞ OLAN KOBİ TANIMLAMALARI

Bir ekonominin gerçek dinamosu nedir diye sorulduğunda buna verilecek yanıt “KOBİ”ler olacaktır. Buna rağmen “KOBİ nedir?” diye sorulduğunda ise ortaya net bir yanıt çıkmamaktadır. “Küçük ve orta boy işletme” ana tanımı içinde, KOBİ’lere değişik ülkeler hatta aynı ülke içinde farklı birimler farklı farklı özellikler yüklemektedirler. Bu nedenle çoğu zaman tanımlamada karışıklık yaşanmaktadır.

KOBİ’lerin tanımlanmasında karşılaşılan bu zorluklar çeşitli olgular baz alınarak aşılmaktadır. Bu olgular temelde nitel ve nicel olgulardır.(Kobitek, erişim tarihi: 13.03.2012)

1.1.1. KOBİ’lerin Nitel Tanımlama Ölçütleri

- İş bölümü ve uzmanlaşma,
- İşletmenin girişimcinin sorumluluğunda olması ve girişimcinin işletmede filen çalışmış olması,
- Sermayenin işletme sahiplerince karşılanması
- Sermaye piyasasında finansman bulma imkanının olmayışı ve pazar payının küçük olması (Çakır, 2007, s.95)
- İşveren işçi arasındaki ilişki ve makine donanım kullanım durumu
- Bağımsız mülkiyet ve bağımsız yönetim

1.1.2. KOBİ’lerin Nicel Tanımlama Ölçütleri

- Çalışan personel sayısı,
- Aktif ve Pasif toplamı,
- Pazar payı (sektör olarak),
- Ödenen vergi miktarı ve katma değer,
- Stok değeri, kapasite ve sipariş sayısı,
- Beli bir zamanda kullanılan hammadde ve enerji miktarı,
- Ödenen toplam ücretler,
- Satış miktarı ve satış cirosu

Yukarıda sayılan nitel ve nicel ölçütleri çoğaltmak mümkündür fakat KOBİ tanımlanmasında kullanılacak ölçütlerin fazla karışıklığa yol açmayacak şekilde makul ve ayırt edici özeliğe sahip olması gerekir.

1.1.3. Türkiye’de KOBİ Tanımlamaları

Bilindiği üzere yıllık 250'den az çalışanı olan, yıllık cirosu veya bilanço büyüklüğü 25 milyon TL'den az olan ve KOBİ olmayan şirketlere bağlı olmayan işletmeler KOBİ olarak tanımlanıyordu. Daha çok şirketin KOBİ olarak kabul edilmesi ve böylece devlet desteklerinden yararlanması amacı ile bir düzenleme yapıldı ve 4 Kasım 2012 tarihinde yürürlüğe girdi.

Buna göre önceden 25 Milyon TL olan mali büyüklük sınırı 40 Milyon TL olarak değişti. Yani yıllık net satış geliri ya da bilanço toplamı 40milyon TL'den az olan işletmeler orta büyüklükte işletme sayılarak KOBİ olmanın ilk şartını yerine getirmiş oluyor.

İkinci olarak ise; bir işletmenin tek başına veya bağlı işletmeleriyle birlikte hâkim etki yaratmayacak şekilde, başka bir işletmenin oy hakları veya sermayesinin %25 ve fazlasına ve %50'si ve daha azına sahip olması, yahut kendisinin oy hakları veya sermayesinin %25 ve fazlasına ve %50'si ve daha azına başka bir işletmenin hakim etki yaratmayacak şekilde sahip olması durumunda bunlar ortak işletme sayılırken KOBİ'lerin girişim sermayesi ve iş meleklerinden daha fazla yararlanabilmesi amacıyla kamu yatırım şirketleri, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ve bazı gerçek kişiler bu kapsam dışında tutuluyor.

Bu düzenleme ile Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler anlamına gelen KOBİ tanımının alt tanımları olan küçük ve orta büyüklükte işletme tanımları da şu şekilde değişti;

- 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 1 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler mikro işletme olarak tanımlanırken; mikro üst sınırı olan 1 milyon TL limiti mikro işletme lehine olması amacıyla değiştirilmemiştir.
- 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 8 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler ise küçük işletme olarak tanımlanmış olup; yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosu 5 milyondan TL'den 8 milyon TL'ye çıkarılmıştır.
- 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler orta

büyüklerdeki işletmeler olarak tanımlanmış olup; yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosu 25 milyon TL'den 40 milyon TL'ye çıkarılmıştır. (Resmi Gazete,28457)

1.1.4. Basel'de KOBİ Tanımı

Basel II sermaye yeterlilik düzenlemesi gereğince KOBİ tanımı, 7 Şubat 1996 tarihli Avrupa Birliği Konseyi Kararı ile düzenlenmiş KOBİ tanımlamasına uyumlu olarak yıllık satış hasılatı esasına göre belirlenmiştir.

Basel-II kapsamında sermaye yeterliliğini belirlemek için kullanılan standart yaklaşımda KOBİ, toplam cirosu 50 milyon Euro'yu geçmeyen işletmeler olarak tanımlanmaktadır.

Bununla birlikte Basel II standartlarına göre, daha geniş bir KOBİ tanımı yapıldığı görülmektedir; sadece azami ciro sınırı (50 milyon Euro) getirildiği gibi, söz konusu ciro sınırı Avrupa Birliği mevzuatında kabul edilen azami ciro sınırının (40 milyon Euro) dahi üzerindedir. Ayrıca, azami işçi sayısına ilişkin bir sınırlama da getirilmemiştir. Öte yandan Basel II, KOBİ'leri daha farklı bir sınıflandırmaya da tabi tutmuştur; böylece KOBİ'ler kredi miktarlarına göre perakende ve kurumsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Tablo 1.1: Standart Yöneteme Göre KOBİ Sınıflaması

Kredi Tutarı(K)	Yıllık Satış Cirosu (C)	Sınıflandırma
K > 1.000.000 €	C > 50.000.000 €	Kurumsal
K > 1.000.000 €	C < 50.000.000 €	Kurumsal KOBİ
K < 1.000.000 €	C > 50.000.000 €	Kurumsal
K < 1.000.000 €	C < 50.000.000 €	Perakende KOBİ

Kaynak: BIS,1988:7

1.2. KOBİ'LERİN ÜLKE EKONOMİSİ İÇERİSİNDEKİ YERİ

İşsizliğin azaltılması ve yeni istihdam alanlarının yaratılmasında oynadıkları rolleri, dengeli ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması ve sürdürülmesine yaptıkları

olumlu katkıları ve piyasa koşullarında meydana gelen değişmelere hızlı uyum sağlayabilen esnek bir üretim yapısına sahip olmaları, KOBİ'leri günümüz dünyasında daha önemli bir konuma getirmektedir.

Taşıdıkları önem dolayısıyla başta gelişmiş ülkeler olmak üzere hemen bütün ülkeler KOBİ'lerin doğması, büyümesi, gelişmesi ve korunması için uygun ortamı hazırlayacak politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır.(DPT,2009:3)

KOBİ'lerin ekonomiye katkılarını 5 başlıkta inceleyebiliriz.

- a) İstihdam yaratması: KOBİ'ler ülkeden ülkeye değişmekle birlikte hemen her ülkede istihdamda büyük öneme sahiptirler. ABD'de yeni istihdamların % 80'i 20 kişiden az işçi çalıştıran işletmelerdir. Avusturya ve Almanya'da 1-99 işçi çalıştıran işletmeler, tüm işletmelerin %98'idir. Avusturya'da toplam istihdamın % 55'ini, Almanya'da %54'ünü KOBİ'ler teşkil ederler.(Küçükçolak,1997:10)
- b) Esneklik sayesinde yeniliklere hızlı uyum: Genel olarak teknoloji ve buna bağlı olarak üretim teknolojisi hızla değişmektedir. Bununla birlikte tüketici eğilimleri de sürekli değişim halinde, insanlar artık sıradan herkesin kullandığı ürünler yerine kendini özel hissedeceği ürünleri tercih eder hale geldi. Bu durum KOBİ'lerin önemini daha da arttırmaktadır. Çünkü değişimlere esnek ve küçük yapıları sayesinde büyük işletmelerden daha hızlı sağlama şansına sahiptirler. KOBİ'ler ekonomideki daralma ve hareketlerden daha kolay uyum sağlarlar. Bu esneklik onlara avantaj sağlar. (Oktay ve diğerleri,2002:2)
- c) Firmaların birbirine bağlı çalışmaları: Büyük ölçekli firmaların faaliyetlerini daha verimli olarak sürdürmelerinde KOBİ'ler önemli yararlar sağlamaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre ABD'lerinde otomotiv endüstrisindeki 211 bin tamirhanenin %80'i 1-4 işçi çalıştırmaktadır. Japonya'da bir otomotiv firmasında üretimin % 70'ini ana üretim tesisleri dışındaki 36 bin yan sanayi firması yaparken, bunların 35 bini 100 kişiden az işçi çalıştıran şirketlerdir. Bu veriler küçük ve orta ölçekli işletmeler ile büyük işletmeler arasında özellikle bazı sektörlerde birbirini tamamlayan bir bağ olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.
- d) Ekonomiye dinamizm kazandırma: Bağımsız olarak ayakta kalabilmek ve başarmak güdüsü ile yönlendirilen ve yönetilen küçük ve orta ölçekli işletmeler, bir ekonominin canlılığının barometresidir ve o ekonomiyi kemikleşmekten ve çökmekten korurlar. Bir ekonominin sağlığı çok sayıda yeni işletmelerin doğuşunu ve bazılarının mevcut endüstri liderlerine meydan okuyarak ve yerini alabilecek kadar büyüyerek bir rekabet ortamının oluşturulmasını gerektirmektedir.

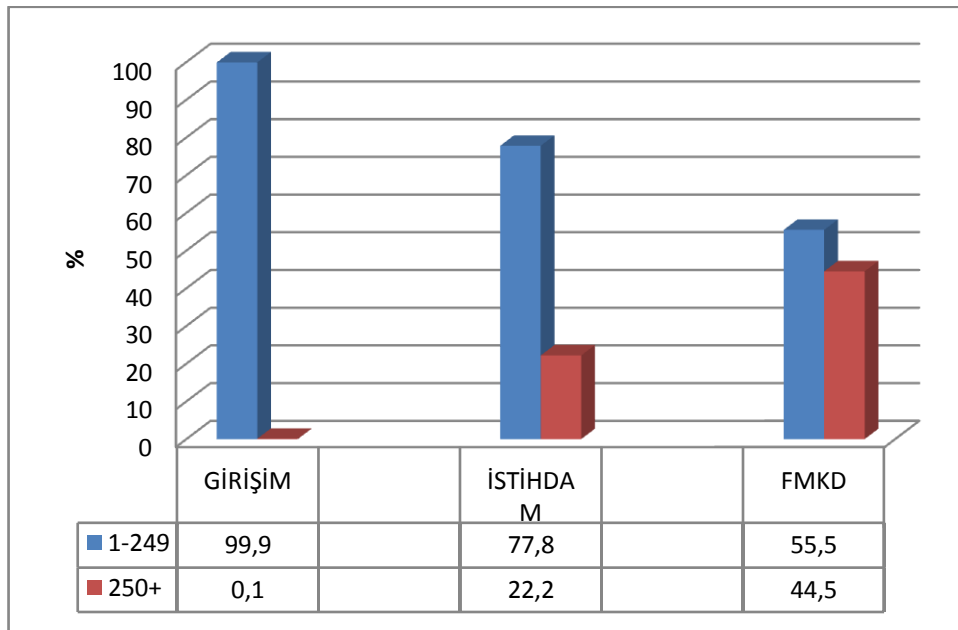
- e) Bölgesel kalkınmayı hızlandırma: Büyük ölçekli sanayi işletmeleri, genellikle belli bölgelerde yoğunlaşmaktadır. KOBİ'ler ise tüm coğrafi bölgelere yayılmış durumdadırlar. KOBİ'ler çok az sermaye ile kurulabilen, atıl kalan ve marjinal özellikte işgücü, hammadde ve finansman kaynaklarını küçük yatırımlarda değerlendirerek bölgeler arasında dengeli dağılımı sağlarken, aynı zamanda bölgesel istihdam sağlamaktadır. KOBİ'lerin bölgesel düzeyde işgücü yaratma ve dolayısıyla gelir sağlama etkisi, bölgenin gelişmişlik düzeyine göre farklılık göstermektedir.(Akkuş,2009:11)

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 19 Ekim 2012'de yayımladığı derlenmiş KOBİ istatistikleri aşağıdaki gibidir.

Yapısal İş İstatistikleri kapsamında üretilen Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri sonuçlarına göre 2009 yılında 2 483 300 girişim faaliyet göstermiştir.

KOBİ' ler toplam girişim sayısının %99,9'unu, istihdamın %77,8'ini, maaş ve ücretlerin %51,5'ini, cironun %64,8'ini, faktör maliyetiyle katma değer %55,5'ini, maddi mallara ilişkin brüt yatırımın %41,1'ini oluşturmaktadır.

Grafik 1.1. KOBİ' lerde büyüklük grubuna göre girişim sayısı, istihdam ve faktör maliyetiyle katma değer (FMKD) dağılımı (%)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

TÜİK Yıllık İş İstatistikleri 2009 yılı verilerine göre tüm girişimlerin sektör ve ölçek bazındaki dağılımı ve KOBİ'lerin ana sektör gruplarına göre dağılımı aşağıda verilmiştir. Buna göre Türkiye'de toplam işletmelerin % 99,9 unu KOBİ'ler oluşturmaktadır. 0-9 çalışana sahip mikro ölçekli işletmeler, toplamın % 95,62'sini teşkil etmektedir. KOBİ'lerin %82'si hizmet ve ticaret, %13'ü imalat sektöründe faaliyet göstermektedir.

Tablo 1.2. Sektör ve çalışan sayılarına göre girişimlerin dağılımı

SEKTÖR (NACE1.1)			1-9 KİŞİ	10-49 KİŞİ	50-249 KİŞİ	250+ KİŞİ
C		Madencilik ve taşocakçılığı	4.326	994	301	63
D		İmalat	364.513	33.152	6.827	1.381
E		Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı	1.545	204	71	47
F		İnşaat	147.041	16.596	2.000	250
G		Toptan ve perakende ticaret; motorlu taşıt, motosiklet, kişisel ve ev eşyalarının onarımı	1.242.625	35.897	2.448	345
HİZMET	H	Oteller ve lokantalar	253.861	6.939	876	191
	I	Ulaştırma, depolama ve haberleşme	550.884	7.398	714	161
	J	Mali aracı kuruluşların faaliyetleri	49.642	1.315	123	62
	K	Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri	209.366	7.854	1.578	529
	M	Eğitim	8.179	4.185	502	91
	N	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	42.536	2.817	381	85
	O	Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri	209.665	4.395	383	124
Toplam			3.084.183	121.746	16.204	3.329
Ölçeklerine göre işletmelerin dağılımı			% 95,62	%3,78	%0,50	%0,10
AB 27de ölçeklere göre dağılım (ortalama)			% 91,8	%6,4	%1,1	%0,2

Kaynak: TÜİK Yıllık İş İstatistikleri 2009 yılı verileri, European Business Facts And Figures 2009

2011 yılında ihracatın %59,6'sı, ithalatın ise %39,9'u KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

İhracatta 0-9 kişi çalışan mikro girişimlerin payı %15,2 olurken, %25,7'si 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimler, %18,7'si 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimler tarafından gerçekleştirilmiştir. İthalatta 0-9 kişi çalışan mikro ölçekli girişimlerin payı %6,5, 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimlerin payı %15,3 ve 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimlerin payı %18,2 olmuştur.

Girişim ana faaliyetleri esas alındığında, ihracatın %36,2'si sanayi, %57,9'u ticaret sektöründe faaliyet gösteren girişimler tarafından yapılırken, ithalatın ise %33,9'u sanayi, %56,6'sı ticaret sektöründe faaliyet gösteren girişimler tarafından gerçekleştirilmiştir.

2011 yılında ülke gruplarına göre dış ticaret incelendiğinde, Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın %53,3' ü, Asya ülkelerine yapılan ihracatın ise %32,6'sı KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. İthalatta ise KOBİ'lerin yine Avrupa (%51,8) ile Asya (%36,7) ülkelerinden yapılan ithalatta önemli paya sahip oldukları görülmüştür.

KOBİ'lerin yapmış olduğu ihracatın 2011 yılında %91,8'i imalat sanayi ürünleridir. Bu sektör içinde yer alan giyim eşyasının payı %15,0, ana metallerin payı %12,7 ve tekstil ürünlerinin payı ise %9,8 oldu. KOBİ'lerin yapmış olduğu ithalatta ise öne çıkan sektörler kimyasallar ve kimyasal ürünler (%15,9), başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar (%12,7) ve ana metallerdir (%12,1).

KOBİ kredilerinin toplam krediler içindeki payı %23'tür.

1.3. KOBİ'LERİN ÜSTÜN VE ZAYIF YÖNLERİ

KOBİ'lerin büyük işletmeler karşısında, özellikleri gereği birçok avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu çalışmada bu noktalar zayıflıklar ve üstünlükler başlığı altında ayrı ayrı ele alınmıştır.

1.3.1. KOBİ'lerin Zayıf Yönleri

KOBİ'lerin çok sayıda zayıf yönü de bulunmaktadır. Öncelikle sermayeleri ve kalifiye elemanları yetersizdir. Bunlarla ilişkili olarak işletme bünyesinde, mali danışman veya uzman istihdam edememekte ve mali açıdan gerekli olan rakamlara ulaşmakta güçlük çekmektedirler. Ayrıca kalifiye eleman eksikliğinden yönetim, muhasebe ve üretim konularında yeterli olunamamakta ve bağımsızlığını kaybetme ve batma riskleri her zaman için mevcut yaşamaktadırlar. Satış dalgalanmalarından ve olumsuz rekabet ortamından kolaylıkla etkilenebilmektedirler. Karar almada tek yöneticiye bağımlı olduklarından firmaları yönetim

yetersizliği de yaşamaktadırlar. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde ve işletme içi yapılarında yetersizlikleri bulunmaktadır.

İşletme yönetiminin bizzat işletme sahibinde olması, yönetim sorunlarına ilaveten diğer sorunlarla da aynı kişinin ilgilenmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu ise işletme sahibinin söz konusu sorunlarla tam manasıyla ilgilenip net özömlere ulaşmasını güçleştirmektedir.

KOBİ'lerin, ticaret, pazarlama ve finansman alanlarında bilgi eksiklikleri mevcuttur. Söz konusu faaliyetler, belli bir düzene uygun, yani belli temel kurallara(ahlâki kurallar başta olmak üzere) dayandırılarak gerçekleştirilmediğinden birtakım olumsuzluklar ortaya çıkabilmekte ve bundan başka KOBİ'lerin kendisi olmak üzere etkileşim içinde bulundukları tüm şahıs ve kurumlar da olumsuz yönde etkilenmektedir.(Ekinci,2003:21)

1.3.2. KOBİ'lerin Üstün Yönleri

Ulusal ekonominin önemli bölümüne KOBİ'lerin sahip olması tarihsel bir rastlantı değildir. Bu durum, ne büyük firmalar tarafından oluşturulan yardımsever politikalar, ne de devletin KOBİ'lere yardım programlarının sonucu oluşmuş bir olgu değildir. KOBİ'ler birçok durumda büyük firmalardan daha fazla avantajlara sahiptirler. şimdiki büyük firmaların birçoğu, dinamik lider tipleriyle iyi yönetilmesi sonucunda önceden birer KOBİ iken artık büyük birer firma olarak ekonomik konjonktürde yerlerini almaktadırlar.

Küçük bir işletmeye sahip olmak öncelikle büyük işletmelerle rekabet etmede girişimciye iki temel avantaj sağlayabilir. Bunlar; müşteri ve işletme personeli ile daha yakın ilişkiler içerisinde olma ve pazarlama, üretim ve hizmet konularında büyük işletmelere göre daha esnek olabilme kabiliyetidir. .(Ekinci,2003:23)

KOBİ girişimcileri, faaliyette bulundukları yerel pazarı daha iyi tanıyan, pazarın özelliklerini ve gereksinimlerini daha iyi görebilen, pazardaki alıcı ve satıcılarla daha yakın ilişki içerisinde olabilen kişileridir. Özellikle müşteriyle olan yakın ilişkileri, bu işletmelere büyük işletmelerin sahip olamayacakları bir üstünlük sağlamaktır. Pazarı yakından takip edebilen müşterilerin ihtiyaçlarını daha iyi bilen ve personelleriyle daha yakın ilişkiler kurabilen KOBİ'ler üretim, pazarlama ve hizmet konularında büyüklerden daha fazla esnekliğe sahiptirler. Bu esneklik, dış çevrede meydana gelebilecek değişikliklere yerinde ve zamanında uyum sağlayabilme olanağı tanıdığından, KOBİ'ler birçok olumsuzluğu daha az bir zararla geçiştirebilmektedirler.

Bu olumlu noktaların yanı sıra, küçük işletmelerin büyük işletmeler karşısındaki kuvvetli yönleri ve bir takım avantajları ile ekonomiye olan daha birçok katkıları bulunmaktadır.

Büyük ölçekli sanayilerin vazgeçilmez destekleyicisi ve tamamlayıcısıdır. Daha çok kişiye mesleki ve teknik eğitim imkânı ve daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlamaktadır. Esnek bir yapı ile kolay uyum sağlama kabiliyetine sahiptirler. Üretim sürecinde gerçekleşecek hataların telafisinin imkânı daha fazladır. Yatırım yapılırken daha çok kendi öz sermayelerine ağırlık verirler. Yeniliklere daha yatkındırlar ve teknik değişikliklerle daha az girdiyle daha çok çıktı alabilirler. Gelişmiş beşeri ilişkiler ve örgüt iklimine sahiptirler. Üretimde boşlukları çeşitli birimler arasında daha hızlı olarak doldurabilmektedirler. Daha az kurmay personel ve bürokrasi vardır ve karar alma aşamaları daha hızlıdır. Kişisel tasarrufların teşvik edilmesine yardımcı olurlar. Büyük işletmelere gerekli olan temel malzemeleri daha çabuk üretirler. Büyük miktarda yatırıma girmeden önce yeni bir fikir veya buluşa pazarın tepkisi önceden bilinmektedir. Sınırlı pazar alanına sahiptirler ve talebe göre arz yaparak mal ve hizmetlerini satabilirler. Rekabetin teşvik edilmesinde rol oynarlar. Desteklenmeleri aynı zamanda ülkedeki işsizliğin azalması anlamına da gelmektedir. Çabuk karar verme ve rekabet fırsatı elde edilmesini sağlarlar (Dane,2010:73)

1.4. KOBİ'LERİN YAŞADIĞI TEMEL SORUNLAR

Ekonomide önemli yeri olan ve sanayileşme çabalarında çok önemli katkıları olan KOBİ'lerin, çözümlenmesi gereken birçok sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar incelendiğinde, bu kesimin öncelikle sosyal, siyasal ve yasal koşullar ile rekabet, teknolojik gelişim, bölgesel farklılıklar gibi faktörlere bağlı olarak kendi kontrolleri dışında oluşan şartlardan fazlasıyla etkilendiklerini görülmektedir. Sorunların bir kısmı ise, işletmelerin kendi özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Özellikle bu işletmelerde geleneksel kuralların ve babadan oğla geçen yönetim anlayışının hâkim olduğu gözlenmekte olup örgütlenmede başarısızdırlar. Sermaye yapılarının yetersiz olması, üretim için uygun bir yerleşim alanına sahip olmamaları, finansman sağlanmasında, üretim ve pazarlama faaliyetlerinde etkili olmamaları da, gelişmelerini negatif etkileyen diğer faktörler olarak sayılabilir.

Genelde küçük ve orta ölçekli işletmeler, finansmandan pazarlamaya kadar bütün üretim safhalarında çeşitli sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır.

1.4.1. Yönetim ve Organizasyon Sorunları:

Yönetim kavramı, en geniş anlamda olmak üzere; amaçların etkili ve verimli bir biçimde gerçekleştirilmesi için bir insan grubunda işbirliği ve eş güdümlene sağlamaya yönelik olarak sürdürülen çalışmaların tümünü ifade etmektedir.(Sarıaslan,1994:281)

Global rekabet ortamında KOBİ'lerin ayakta kalabilmelerini sağlamak ve rekabet üstünlüğünü artırmak için yönetim ve organizasyon yeteneklerinin iyileştirilmesi gereklidir. KOBİ'lerin yönetim fonksiyonlarının sadece girişimci-yönetici tarafından yürütülen bir KOBİ niteliğinde olması nedeniyle her zaman yönetim ve organizasyon sorunlarıyla karşılaşmasının yanı sıra gelecekte vuku bulabilecek olası sorunlara her zaman müsait olması gibi nedenler, yönetim ve organizasyon sorunları üzerinde durmayı önemli hale getirmektedir.

KOBİ'lerde girişimci doğrudan faaliyetlere katılmakta, çoğu zaman her işinin başında iş görenlerle birlikte üretimde bulunmakta, hem hammadde alımı ve pazarlamasıyla ilgilenmekte, hem de banka, vergi, sigorta işlemleriyle uğraşmaktadır. Ancak, işletme ölçeği büyüdükçe girişimcinin her konu ile bizzat ilgilenmesi güçleşmektedir. Bu nedenle, girişimci önce üretim sürecindeki işini iş görenlere devretmekte ve kontrol görevini üstlenerek katkısını daha üst konumlara çıkarmaktadır. Yani işletmede daha çok genel yönetim işlevlerini üstlenmektedir. KOBİ'lerde tepe yönetiminde iş bölümüne gitmek veya bu görevi profesyonel bir yöneticiye devretmek çoğunlukla tercih edilmeyen bir yöntemdir.

Girişimcinin piyasa hakkındaki bilgiyi toplama ve değerlendirmedeki yetersizliği, nitelikli personel istihdamından kaçınması, yetki devretmemesi ve başka yönetici istememesi gibi davranışlar yanlış kararların alınmasına ve esnek bir yapının oluşturulmasına engel olmaktadır.

KOBİ niteliğindeki işletmelerde yönetim biçimi; amaçlar, varsayımlar ve değerler kurucu yönetici tarafından ortaya konmakta ve biçimlenmektedir. Dolayısıyla işletme içerisinde yöneticinin kararlılığı ve hırsı, niyet ve amaçları, varsayımları, ahlaki değerleri ve kişilik yapısı işletme üzerinde önemli rol oynamaktadır. Kısacası, yöneticinin kişiliği, yönetime yansımaktadır.

Organizasyon yapısı sürecin sağlıklı işlemesi için çok önemlidir. Süreçlerin yapısıyla organizasyon yapısı her zaman birbiriyle uygun olmayabilir. Süreçlerin sürekliliğinin sağlanması, belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için gerekli kaynakların sağlanması ve iyileştirme faaliyetlerini yürütecek ekibin oluşturulması gereklidir. Bu aşamada kuruluşun yönü çok önemlidir. Örneğin; kuruluş dış pazarlara açılmayı hedefliyorsa ve buna yönelik

sürecini tanımladıysa bu süreci yürütecek bir fonksiyonun oluşturulması gerekir. Bu anlamda kuruluşun yönü ve tanımlanan süreçler esas alınarak kuruluşun organizasyonu yeniden yapılandırılabilir.

1.4.2. Tedarik Sorunları

KOBİ'ler, daha küçük ölçekte üretim yapmaları ve bu nedenle büyük tutarlarda hammadde ve malzeme alımı gerçekleştirememeleri nedeniyle büyük işletmelere göre pazarlık güçleri daha az olmakta ve girdileri daha yüksek fiyatlardan satın almak zorunda kalmaktadırlar. Diğer taraftan, KOBİ'lerin, ithalat yoluyla girdi sağlama imkanları da sınırlı düzeyde kalmakta, bu amaçla aracı firmalara başvurmak durumunda kaldıklarından daha yüksek girdi maliyetine katlanmak zorundadırlar.

1.4.3. Üretimle İle İlgili Sorunlar

Tedarikleme, teknoloji, ürün tasarımı, ürün geliştirme, standardizasyon ve nitelikli personel; üretimde kalite unsurunun evrensel boyutlarda elde edilmesinde rol oynayan çok önemli faktörlerdendir. Tedarikleme üretimde kullanılan malzeme, hammadde veya ayrı mamullerle ilgili olup, üretimle iç içedir. Hammadde ve ana malların tedariginde nitelik, miktar, ihtiyaç duyulduğunda bulunabilme ve fiyattan kaynaklanan bazı sorunlar yaşayabilmektedir.

Tedariklemeye ortaya çıkan bir diğer dar boğaz da sipariş edilen hammaddenin istenilen zamanda sağlanamamasıdır. Bazı hammaddelerin zamanında sağlanamaması nedeniyle işletmeler, siparişlerini karşılayabilmek için hammadde stokuna yönelmektedirler. Bu ise, kaynak israfına yol açmaktadır. Üretimde karşılaşılan bir diğer sorun da teknolojiye kaynaklanmaktadır. Bilgi işlem teknolojisinin yönetim, üretim ve dağıtım alanlarındaki etkinliğin artması, işletme bazında yeni örgütsel düzenlemelere gidilmesi ve değişen tüketici talebi karşısında üretim sistemlerinin daha esnek bir yapıya kavuşturulması, bu dönüşümün en temel özelliklerindendir.(Özdemir,1990:7)

1.4.4.Pazarlama İle İlgili Sorunlar

KOBİ'lerin hem iç hem de dış pazarlarda başarılı olabilmeleri, pazarlama bilgi ve becerilerine dayanmaktadır. Pazarlama kavramının, geleneksel pazarlama anlayışında olduğu gibi satış kavramıyla özdeşleştirilmesi firmanın büyüme fırsatlarını kullanmasını engeller.

KOBİ sahipleri pazarlamanın önemini ve başarılı pazarlama stratejileri oluşturmanın olumlu sonuçlarını bilmelerine rağmen finansman ve üretim gibi işletme fonksiyonlarına

daha çok önem verirler. KOBİ yöneticileri kısa vadeli düşünme eğilimindedirler. Pazarlama yaklaşımı ise firmaya uzun vadede olumlu katkılarda bulunur.

KOBİ'lerin büyük çoğunluğunun pazarlama bölümü yoktur. Dolayısıyla küçük firmalarda modern anlamda bir pazarlama sisteminin değil, deneyimler sonucu gelişmiş satış ağırlıklı çabaların varlığından söz edilebilir. KOBİ'lerin ulusal ve uluslararası alanda tanıtım, pazarlama ve satış sorunlarını aşmalarındaki en önemli unsur; yeni pazarlama modellerini, ürünleri, tercih ve zevkleri yakından takip edebilme yetileridir.

1.4.5. Personel ve Eğitim Sorunları

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin önemli sorunlarından birisi de nitelikli eleman bulamama ve eğitim sorunudur. Nitelikli eleman bulmadaki sıkıntılar, bu işletmelerin planlama, standart, üretim, kalite kontrolü gibi evrelerde, yeterli etkiyi gösterememelerine ve istenilen rekabet gücüne ulaşamamalarına neden olmaktadır.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin nitelikli eleman bulmalarını engelleyen en önemli faktör düzensiz ücret politikaları ve yeterli sosyal güvenceyi çalışanlarına verememesidir. Bunun sonucunda ise, yetişmiş elemanlar büyük ölçekli işletmelere geçmektedirler. Ayrıca finansal engeller başta olmak üzere bu konudaki bilgi eksikliği KOBİ'lerin danışmanlık hizmeti alma konusunda isteksiz davranmalarının önemli nedenlerindendir. KOBİ yöneticilerinin eğitim seviyesi arttıkça danışmanlık hizmetlerine olan talebin de artacağı bilinen bir gerçektir. Görüldüğü gibi bir sorun beraberinde başka bir soruna da zemin hazırlayabilmektedir.

1.4.6. Finansal Sorunlar

Finansman sorunu küçük ve orta ölçekli işletmelerin sorunlarının listelenmesinde genellikle birinci sırada yer alır. Finansal sorunlar, küçük girişimciler için büyük önem taşıdıklarından, genel olarak incelenmelerinde sayısız yararlar vardır.

Bu sorunlar, yatırıma karar verme anından itibaren başlar ve devam eder. Küçük ve orta boy firmaların sermaye piyasasından kaynak temin edebilmeleri için, kaynak verenlere karşı teminat göstermesi gerekmektedir. Ancak, kendi öz kaynakları, teminat vermeye yetmediği ve bu bakımdan kaynak verenlere yeterli güvence sağlayamadıkları için dış kaynak bulmaları güçleşmektedir. Sermaye piyasasından yetersiz kaynak temini yanında, banka kredilerinden yararlanma konusunda da, bu firmalar gerekli teminatı veremedikleri için çoğunlukla kuruluş yıllarında kendi öz sermayeleri ile baş başa kalırlar. Diğer taraftan

kredi verenler de, fazla bir risk yüklenmek istemediklerinden, küçük girişimcilerin başlangıç sermayelerinin en az %50'sini öz kaynaklardan karşılamaları gerekmektedir. (Dane,2010:75)

Genellikle, küçük işletmeler uzun dönemli sermaye gereksinimlerini öz kaynaklar ile karşılarlar. Bunun nedenlerinden biri ortakların yönetimi ellerinden kaçırmak istememeleridir.(Akbulut,2000:41)

Bu finansal sorunlar aşağıdaki maddelerle özetlenebilir:

- Kaynak temininde yaşanan zorluklar
- Finansal yönetim alanında yaşanan zorluklar
- Öz sermaye yetersizliği
- İşletme sermayesi yetersizliği
- Girdi teminindeki zorluklar

II.BÖLÜM

BASEL KOMİTESİ’NİN YAPTIĞI DÜZENLEMELER

2.1. ULUSLAR ARASI ÖDEMELER BANKASI (BIS)

Uluslar arası ödemeler bankası (Bank for International Settlements -BIS), uluslar arası bankacılık sistemlerindeki gelişmelere paralel olarak ve finansal piyasaların iç içe girmesi dolayısıyla ortaya çıkmıştır. bankacılık sektöründeki yerel düzenlemelerin yerini uluslar arası düzenlemeler almıştır. Bu düzenlemelerdeki anahtar rolünü BIS üstlenmiştir.

BIS, 17 Mayıs 1930 yılında Versay Antlaşması sonucunda hazırlanan Young Planı çerçevesinde Almanya’nın Müttefiklerine ödediği tazminatların tahsil ve düzenlenmesi amacıyla, tarafsız bir bölge olan İsviçre’nin Basel kentinde Kurulmuştur.

Uluslar arası ödemeler bankası’nın uluslar arası mali kuruluşlar arasında özel bir yeri vardır. BIS, bu kuruluşların duayeni konumundadır. BIS, zamanla parasal ve ekonomik konularda araştırmalar gerçekleştiren, ayrıca belirli anlaşmaların uygulanmasını sağlamakla görevli bir danışmanlık merkezine dönüştürülmüştür.

Banka bir genel kurul ve bir idare meclisi tarafından yönetilmektedir. İdare meclisi Almanya, Belçika, Fransa, İngiltere Merkez Bankaları guvernörleriyle bu beş üyenin aynı ülkelerden ve Hollanda, İsveç ve İsviçre Merkez Bankalarının seçecekleri üyelere oluşmaktadır. Bugün, 55 merkez bankasının ortağı bulunduğu Banka, bu özelliği ile bütün merkez bankalarının bankası niteliğindedir.

Bankanın misyonu, iyi bankacılığın kurallarını belirlemek ve uygulanmasını sağlamaktır. BIS, bu misyonu doğrultusunda ve de uluslararası sermaye hareketlerinin global krizler yaratabileceği endişesiyle, bankaların bulundukları ülkelerin ekonomilerinin taşıdığı riskleri karşılayabilmeleri için, sermayelerinin, is hacimleri ve aldıkları riskler karşılığında yeterlilik düzeyini ölçmekte ve buna ilişkin denetim yöntemleri geliştirmektedir . Banka, finans piyasalarına yönelik olarak yaptığı düzenlemeler ve hazırladığı yönetmelikler açısından da en önemli kuruluştur.(Beşinci ve diğerleri,2005:17)

BIS, finansal istikrarı sağlamak, bazı temel finansal sorunları çözmek adına komiteler oluşturmuştur. Bu komitenin en önemlileri; Piyasalar Komitesi(1962), Global Finansal Sistem Komitesi (1971), Borçlar ve Ödemeler Sistemi Komitesi(1990) ve bu çalışmanın konusunu en çok ilgilendiren Bankacılık Denetimi Basel Komitesidir.

2.2. BASEL KOMİTESİ (BCBS)

Basel Bankacılık Gözetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision-BCBS) , 1973 yılının Mart ayında Bretton Woods sözleşmesinin sona erdirilmesine bağlı olarak sabit kur politikasının terk edilmesi ve uluslararası ticaretin gelişmeye başlaması, ardından 1974 yılında OPEC' in petrol fiyatlarını dört kat artırması sonucunda ortaya çıkan petrol krizi uluslararası para piyasalarında büyük dalgalanmalara ve bankalar arasında sorunlar yaşanmasına yol açmıştır. Eşzamanlı olarak, Alman bankası Bankhaus I.D. Herstatt'ın bir gün içerisinde iflas etmesi, finansal piyasalarda ortaya çıkan sorunlara ortak bir çözüm bulunması gereğini gündeme getirmiştir (Candan ve Özün,2006:8). 1974 yılında G-10 ülkelerinin (Belçika, Kanada, Fransa, Almaya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve ABD) Merkez Bankası tarafından kurulmuş, BIS bünyesinde faaliyet gösteren bir kuruluştur. (Çelik,2007:27)

Basel Komitesi, BCBS üyelerinin taahhütlerine uygun hareket eder,herhangi bir kural veya yaptırım gücü yetkisi yoktur. Bunun yerine bankacılık sektörü içerisinde çeşitli düzenlemeler ve standartlar üreterek , bu standartlara ülkelerin kendilerini adapte etmelerini sağlamaktadırlar.

Basel komitesinin başlıca faaliyetleri şunlardır;

- Bankacılık sektörü ve finansal gelişmeler hakkında bilgi alışverişi yaparak, finansal sistem için ortaya çıkan risklerden ötürü piyasalara yardımcı olmak.
- Sınır ötesi işbirliği gerçekleştirerek ortak denetim konularını, yaklaşımlarını ve tekniklerini paylaşmak
- Düzenlenmesi ve denetlenmesi için genel standartların oluşturulması.
- Finansal istikrar için risk teşkil eden düzenleyici ve denetleyici boşlukları ele almak.
- Üye ve dışındaki ülkelerde BCBS standartlarının izlenmesi, onların zamanında, tutarlı ve etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak.

Basel Komitesi üyelerinin sorumlulukları:

- BCBS talimatlarını başarmak için birlikte çalışmak
- Finansal istikrarı teşvik etmek
- Sürekli olarak bankacılık düzenleme ve denetleme kalitesini artırmak
- Aktif olarak BCBS standartlarının geliştirilmesi ve rehberliği için katkıda bulunmak.

- Komite tarafından önceden belirlenen süre içerisinde BCBS standartlarını kendi iç yargı sistemlerinde uygulamak.
- BCBS standartlarını kendi iç sistemlerinde uygulayarak, tutarlık ve etkinliği konusunda değerlendirmelere katılmak. (BCBS,2013:5)

Banka denetimi için ortaya konulan temel prensipler son derece önemli olmakla birlikte, Basel Komitesinin ülke bankacılık sistemleri ve banka denetim otoritelerini en derinden etkileyen ve etkilemeye aday çalışmaları kuşkusuz sermaye yeterliliği uzlaşısıdır.

Basel sermaye yeterliliği standartları ilk olarak 1988 yılında Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi tarafından yayınlanmıştır. Bankacılık sisteminin gelişmesi ve mevcut standartların ihtiyaçları karşılayamaması sebebiyle komite 1999 yılında Basel-II Standartlarını yayınlamıştır. Basel-I ve Basel-II standartları detaylı olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

2.3. BASEL I

Basel Komitesi, ulusal sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda asgari bir standart oluşturmak amacıyla Basel-I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını 1988 yılında yayımlamıştır.

1988 Basel I Sermaye Uzlaşısı'nın oluşturulmasının arkasındaki en temel nedenlerinden biri Japon bankalarının, ellerindeki kredi portföyünün riskine oranla çok daha az sermaye bulundurmasıdır. Bu düşük sermaye oranı: Japon bankalarının adil ve rekabetçi olmayan derecede düşük faiz oranlarıyla kredi vermesine imkân tanımıştır çünkü; Japon mudiler ve hissedarlar artan riski telafi etmek için yüksek getiriler talep etmemişlerdir. Japonya'daki bankaların rekabeti adaletsiz hale getirmesi ve G10 ülkelerindeki uluslar arası boyutta çalışan bankalar arasındaki sermaye bulundurma oranlarının eşit koşullarda olmaması sistemik riski tahmin edilemez boyutlara ulaştırmıştır. Dünya ölçeğinde rekabeti düzenlemek, sermaye bulundurma oranını eşit şartlara dayandırmak ve denetçilerin uluslararası düzeyde kullanabileceği bir standart getirmek evrensel bir amaç olarak benimsenmiştir.

1992'de uygulanmaya başlanan orijinal sermaye uyumlaştırılması, 100'den fazla ülkede banka sermayesi düzenlemelerinin temeli haline almıştır. Bunun sonucunda dünya bankacılık sistemini tek bir standart ölçüt ile denetleme anlayışının ilk adımı Basel I düzenlemelerinin temeli oluşturulmuştur. Bu düzenleme ile uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların varlıkları ile bulundurdıkları sermaye arasında risk esasına dayalı bir

ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Bu amaca uygun olarak başkanlığını Bank of England'ın yaptığı komite, Cooke rasyosu olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Rasyosunu (SYR) ortaya koymuştur(Teker, 2005:42)

Tablo 2.1. Sermaye Yeterlilik Rasyosu Hesaplaması

Cooke Rasyosu (SYR)	Sermaye Tabanı		$\geq 8\%$
	Risk Ağırlıklı Varlıklar	+ Gayri Nakdi Krediler ve Yükümlülükler	

Kaynak: Teker,2005:42

Türkiye’de de söz konusu sermaye yeterliliği düzenlemesi, 26 Ekim 1989 tarihinde yayımlanan “3182 Sayılı Bankalar Kanunu’na İlişkin 6 No’lu Tebliğ” ile mevzuata dahil edilmiştir. Bu tebliğde, düzenleme kapsamındaki sermaye yeterliliği standart oranının 1989 yılı için %5 olarak uygulanması ve her yıl bir puan artırılarak 1992 yılında %8’e ulaşılması öngörülmüştür (Altıntaş, 2006; 57).

Basel I düzenlemelerinde bankaların toplam sermayesinin en az %50’si ana sermayeden oluşmalıdır. Basel Komitesi, bankacılık sisteminin güvenli çalışmasını sağlamak için bankalarda, en az % 4’ü ana sermayeden oluşmak üzere %8 risk ağırlıklı SYR bulundurmalarını önermektedir. Basel I, sermayenin bileşenlerini ana ve katkı sermaye olarak inceledikten sonra, riske dayalı yaklaşımın bir gereği olarak sermayeden düşülmesi gereken kalemleri de belirlemiştir. Ülkelerin denetim otoriteleri, katkı sermaye bileşenlerinden hangilerinin banka sermayesine dahil edileceği konusunda ülkelerinin ve uluslararası düzenlemelerin ışığında istedikleri kararları verebilmektedirler.

Sermaye yeterliliği rasyosu hesaplamasında paydada yer alan risk ağırlıklı varlıklar kalemi banka aktiflerini ve bilanço kalemlerinin % 0, % 10, % 20, % 50 ve % 100 risk ağırlığına sahip 5 ayrı kategoriye alınıp, ağırlandırılarak oluşturulan risk ağırlıklı kalemi oluşturmuştur. Söz konusu risk ağırlıkları aşağıdaki tabloda detaylandırılmıştır.

Tablo 2.2: Bilanço İçi Aktiflere Verilen Risk Ağırlıkları

Risk Ağırlığı	Ağırlandırılacak Bilanço Aktifleri
% 0	- Nakit değerler - Ulusal para ile merkezi hükümlere ve merkez bankalarına verilen borçlar - OECD ülkelerinin merkez bankaları ve merkezi hükümetlerine verilen diğer borçlar - OECD ülkelerinin merkezi hükümetleri tarafından garanti edilen teminatlı aktifler
% 20	- Çok taraflı kalkınma bankalarından olan veya bu bankalar tarafından teminat altına alınmış aktifler - OECD içindeki bankalara ait veya bu bankalar tarafından garanti edilmiş krediler - OECD dışında yer alan bankalara kullandırılan vadesi bir yıla kadar olan krediler - OECD içinde olup, merkezi hükümet dışında yer alan kamu teşebbüslerine verilen borçlar - Tahsil edilmekte olan nakit aktifler
%50	- İpotek karşılığı kullandırılan banka kredileri
%100	- Özel sektöre kullandırılan banka kredileri - OECD dışındaki bankalara kullandırılan vadesi bir yıldan uzun olan banka kredileri - OECD dışındaki ülkelerin merkezi hükümetlerine kullandırılan krediler - Mülkiyeti kamuya ait ticari firmalara kullandırılan krediler - Tesisler, üretim yapılan yerler, teçhizatlar ve diğer sabit aktifler - Gayrimenkul yatırımları - Diğer bankalar tarafından ihraç edilen sermaye araçları - Tüm diğer varlıklar

Kaynak: BIS,1988:21.

Kredi riskini baz alarak sermaye yeterliliği hesaplanmasını dikkate alan, 1988 Basel I Uzlaşısı'nda yer alan sermayenin bileşenleri ve sermayeden indirilecek değerler ve bilanço aktiflerine uygulanacak risk ağırlıkları açıklandıktan sonra, 1988 Basel I Uzlaşısı dahilinde hesaplanmış olan risk ağırlıklı sermaye yeterliliği oranının nasıl hesaplanacağı ise ilgili formül Tablo 2.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 2.3: 1988 Basel I Uzlaşısı'na Göre Sermaye Yeterliliği Oranının Hesaplanması

<u>A. Ana Sermaye (Birinci Kuşak)</u>
Ödenmiş Sermaye
Yedek Akçeler
Kamuya açıklanmış rezervler (dağıtılmamış karlar)
<u>B. Katkı Sermaye (İkinci Kuşak)</u>
İhtiyati rezervler
Yeniden Değerleme
Genel Karşılıklar
Sermaye Benzeri Krediler
<u>C. Sermaye = A + B</u>
<u>D. Sermayeden İndirilen Kalemler</u>
Şerefiye
Finansal İştirakler
<u>E. Sermaye Tabanı = C - D</u>
<u>F. Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklara</u>
Risk ağırlıklı % 0 olanlar
Risk ağırlıklı % 20 olanlar

Kaynak: Değirmenci, 2003:23

1996 yılında Basel Komitesi, sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasına piyasa riskini de dahil etmiştir. Bu ekleme de oranın hem payında hem de paydasında değişiklikler olmuştur. Paya, 1. ve 2. kuşak sermayeye ek olarak 3 kuşak sermaye olarak tanımlanan kısa vadeli sermaye benzeri krediler ile katkı sermayenin ana sermayeyi aşan bölümü eklenirken, paydaya da piyasa riskine esas tutar dahil edilmiştir. Piyasa riskine esas tutar, standart yöntem yada riske maruz değer yöntemi ile hesaplanmış piyasa riskine maruz varlıkla toplamının 12,5 katsayısı ile çarpılmasıyla elde edilecektir.

1996 düzenlemesi ile sermaye yeterlilik oranının hesaplanması aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2.4: 1996 Basel I'e Göre Sermaye Yeterlilik Oranı Hesaplanması

A. Ana Sermaye (1.Kuşak)
- Ödenmiş Sermaye
- Yedek Akçeler
- Kamuya Açıklanmış Rezervler
(Dağıtılmamış Karlar)
B. Katkı Sermaye (2. Kuşak)
- İhtiyari Rezervler
- Yeniden Değerleme Fonları
- Genel Karşılıklar
- Sermaye Benzeri Krediler
C. Üçüncü Kuşak Sermaye
- Kısa Vadeli Sermaye Benzeri Krediler
- Katkı Sermayenin Ana Sermayeyi Aşan Bölümü
D. Sermaye = (A + B + C)
E. Sermayeden İndirilen Kalemler
- Şerefiye
- Mali İştirakler
F. Sermaye Tabanı = (D – E)
G. Toplam Kredi Riskine Gore Ağırlıklandırılmış Varlıklar
H. Toplam Piyasa Riskine Maruz Varlıklar
$SYO = F / [G + (H * 12,5)] = \text{Sermaye Tabanı} / \text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} \geq \% 8$

Kaynak: Değirmenci,2003:27

Ülkemizde de 10 Şubat 2001 tarihinde yayımlanan “Bankların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” ile piyasa riski, sermaye yeterlilik oranı hesaplanmasına dahil edilmiştir.

2.4. BASEL II SERMAYE YETERLİLİĞİ UZLAŞISINA DUYULAN İHTİYAÇ

Basel I tahmin edildiğinden daha fazla ilgi görmesine rağmen, bir takım gelişmeler bu yaklaşımın bazı noktalarda yetersiz kaldığı görüşünü kuvvetlendirmiştir. Yaklaşımın getirilen eleştiriler iki başlık altında özetlenebilir(Yılmaz,2006:32)

- a. Risk temelli sermaye yaklaşımında kullanılan sermaye kavramı, bir bankanın beklenen ya da beklenmeyen kayıplarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmemesidir (Örneğin, kredi karşılıkları konjonktürün iyi olduğu dönemlerde karşılanan riskin getirdiğinin üstüne çıkmakta, tersine gelişmeler olduğunda da yetersiz kalmaktadır).
- b. Kullanılan risk ölçütü doyurucu değildir. Varlıkların riski değerlendirilirken kredi riskindeki farklılıklar yeterince göz önüne alınmamıştır. Bunun sonucu olarak bankalar risk temelli sermaye oranlarını tutturabilmek için mali araç değişikliği yaparak “arbitraj” yoluna gidebilmişlerdir.

Basel komitesi bu standartları yayınlarken temel amacı, bankaların maruz kaldıkları riskleri daha doğru bir biçimde yansıtan esnek bir uygulama alanı oluşturmaktır, fakat sağlıklı ve istikrarlı bir finansal sistemi sürdürebilir kılmak sadece asgari sermaye yeterliliğinin sağlanması ile olanaklı değildir. Bunun için, etkin bir denetim ve gözetim sistemi oluşturulup uygulanması ve piyasa disiplinin etkinliğinin artırılmasının sağlanması gerekmektedir. Basel I’e ilişkin özellikle sermaye yeterliliğine sahip bankaların 90’lı yıllarda iflas etmesi, bu konuda daha farklı yaklaşımların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öte yandan, Basel I’in yeterliliğinin sorgulanmasına neden olan aynı zamanda mali piyasalardaki hızlı değişim sürecidir. Son yıllarda mali piyasaların hızla gelişmesi, işlemlerin çeşitlenmesi ve karmaşıklaşması, art arda karşılaşılan finansal krizler sonucu, Basel I kriterleri yetersiz kalmıştır.

Böyle bir ihtiyacın ortaya çıkmasında Basel I’in sahip olduğu bir takım eksiklikler etkili olmuştur. Basel II’yi Basel I’den ayırmaya yardım eden bu eksiklikler şu şekilde sıralanabilir;

- a. Basel I’in risk ölçümlerinde yetersiz kalması; kredi riski ve piyasa riskinin ölçülmesi, fakat operasyonel risklerin göz ardı edilmesi,

- b. Basel I’de sadece kredi riski ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır,
- c. OECD üyesi olan ülkelerin hükümetlerine % 0, üye ülkelerin bankalarına olan borçlara ise %20 risk ağırlığı verilirken, OECD üyesi olmayan ülkelere %100 risk ağırlık öngörülmüş olması (Kulüp kuralı),
- d. Kredi riskinin ayrıştırılmasında sınırlı kalınması (kredi riskinin 5 risk ağırlığına ayrılması),
- e. Karsı tarafın kredi notuna (değerliliğine) bakılmaması,
- f. Yasal sermaye arbitrajına imkân veriyor,
- g. Gerçek risklilik seviyesi Basel I ile doğru bir şekilde ölçülemeyen işlemler (örneğin menkul kıymetleştirme (VDMK) ve kredi türevleri) sermaye arbitrajına imkân veriyor.(Yüksel,2004:8)

2.5. BASEL II

1988 düzenlemesinin yerine geçmek üzere, 1999 yılı Haziran ayında sunulan yeni bir sermaye yeterlilik uzlaşısı için önerileri içeren istişare metni ve sayısal etki çalışmaları sonrası söz konusu öneriler geliştirilerek 2004 yılında Yeni Sermaye Uzlaşısı yayınlanmıştır. Yapılan istişareler ve tüm katılımcıların yönlendirmeleriyle ortaya çıkan Basel II Uzlaşısı yalnızca Basel I’de aksayan yönleri düzeltmek üzere değil aynı zamanda daha gelişmiş risk değerlendirme yöntemleri ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Basel Komitesi, Basel I’e göre oldukça farklı bir yapıda olan Basel II’nin temel amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

Basel II içerisinde yer alan alternatif yöntem önerileri ‘one-size-fits-all’ olarak ifade edilen tekdüzeliği ortadan kaldırmakta ve bankalara, yapıları ile uyumlu olan yöntemi seçme imkânı vermektedir. (BDDK, 2005:3)

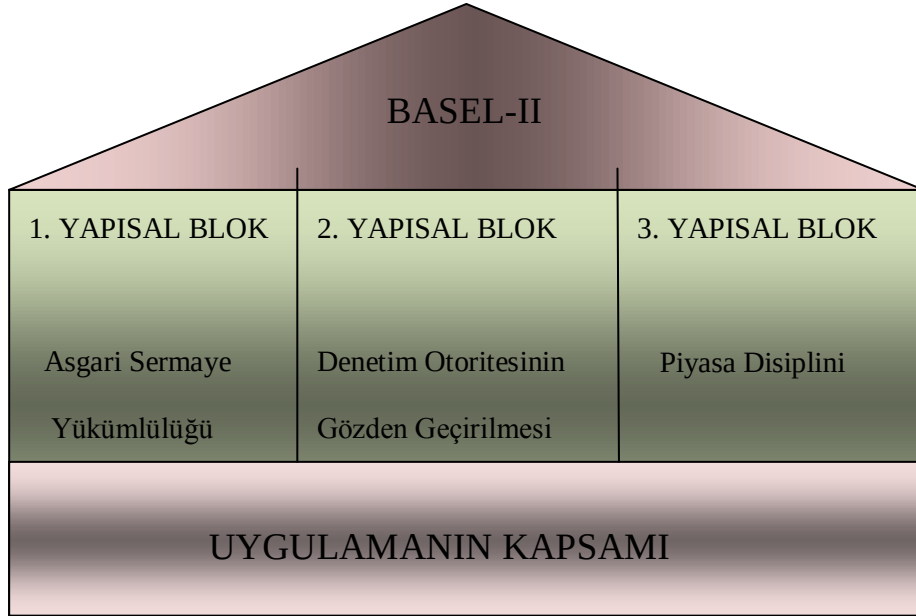
- Sektörden gelen değerlendirmelerin de ışığında, basit yaklaşımların önemli faaliyetlere ilişkin riskleri yeterli düzeyde ölçemediği sonucundan hareketle, Basel II içerisinde basitlik ile riske duyarlılık amaçlarının dengeli bir şekilde yer alması sağlanmıştır. Bu çerçevede, Basel II’nin olabildiğince basit ve uygulanabilir olması, ancak bu basitleştirmenin, temel amaçlardan olan riske duyarlılık ve esnekliğe zarar verici mahiyette olmaması hedefleri gerçekleştirilmiştir.

- Sermaye yeterliliği ölçümlerine ilişkin olarak yapılması gerekli olan iki önemli değişiklik Basel II ile gerçekleştirilmiştir. Bunlar sermaye yeterliliği ölçümlerinin yapısının genişletilmesi ve ölçümlerin riske daha duyarlı hale getirilmesidir. Basel II'nin farklı ama birbirini tamamlayan üç ayaklı bir temel üzerine oturtulması ilk hedefe, Basel II içerisinde yer alan yöntemlerin riske duyarlı olması da ikinci hedefe ulaşma açısından oldukça önemlidir.
- Basel II ile bankaların etkin risk yönetim sistemlerini kurmaları ve geliştirmeleri teşvik edilmiştir.
- Farklı pozisyonlara ilişkin sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, Basel I'e göre daha gerçekçi bir teşvik mekanizması oluşturulmuştur. Bu kapsamda, Basel I içerisinde yer alan 'club rule' ortadan kaldırılmıştır.
- Kamuya açıklanan sermaye yeterliliği bilgilerinin kapsamı ve içeriği genişletilmiştir.
- İkinci yapısal blok ile etkin banka yönetimi ve denetimi için vazgeçilmez faaliyetler olan banka sermaye yeterliliği düzeyinin banka ve denetim otoritesi tarafından değerlendirilmesi sağlanmıştır.
- Sermaye yeterliliğine ilişkin bilgilerin kamuya açıklanması suretiyle finansal ve ekonomik istikrara oldukça önemli katkılarda bulunulması amaçlanmıştır.

Basel I'e kıyasla sermaye yeterliliği hesaplamalarında oldukça köklü değişiklikler getiren Yeni Uzlaşının temel yapısı üç sacayağı olarak da ifade edilebilecek olan üç yapısal bloktan oluşmaktadır. (Şekil 2.1)

- 1988 anlaşması ve sonrasındaki belirlenmiş olan ilkeleri geliştirme ve genişletmeyi amaçlayan asgari sermaye gerekleri.
- Kurumların sermaye yeterliliğinin ölçümü ve iç denetimi.
- Şeffaflığın güçlendirilebilmesi için piyasa disiplinin etkin kullanımı, güvenli ve etkin bankacılığın uygulanabilmesi.

Şekil 2.1: Basel-II'nin Temel Yapısal Blokları

Kaynak: BDDK,2004:9

Basel I ile karşılaştırıldığında oldukça kapsamlı bir düzenleme olan ve Şekil 2.1’de belirtilen Basel II Standartları, Temel Yapısal Bloklar başlıkları altında detaylandırılmıştır.

2.5.1. Birinci Yapısal Blok (Pillar I)

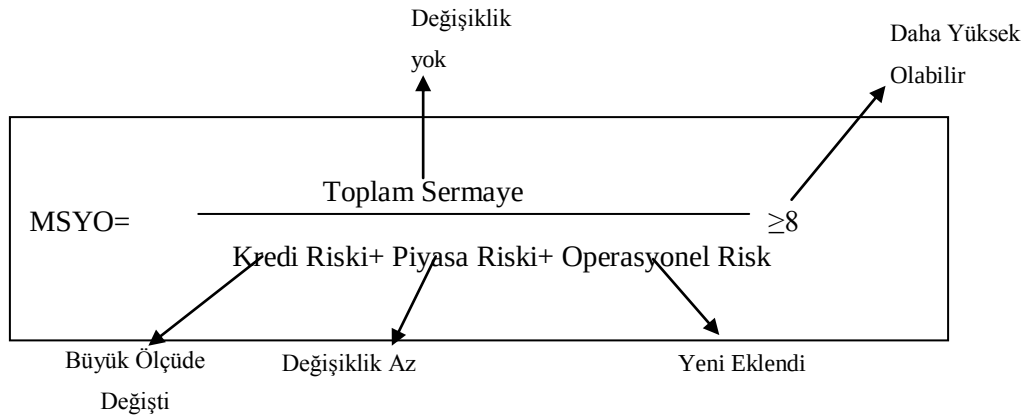
Asgari sermaye gereksinimi olarak belirlenen birinci bölümde, asgari sermaye yeterliliğinin hesaplanması bulunmaktadır. Hesaplama içinde kredi riski hesaplama şekli tamamen değiştirilirken, daha önce sermaye yeterlilik rasyosu hesaplama formülünde de gördüğümüz üzere operasyonel risk yeni bir risk unsuru olarak hesaplama dahil edilmiştir. (Babuşcu, 2005:7). Aşağıda kısaca Basel I ve Basel II asgari sermaye yükümlülük hesaplama farkı formül üzerinde belirtilmiştir. Minimum Sermaye Oranı cümlesi MSYO olarak kısaltılmıştır.

Tablo 2.5: Minimum Sermaye Oranları Hesaplaması

Basel I

$$MSYO = \frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \geq 8$$

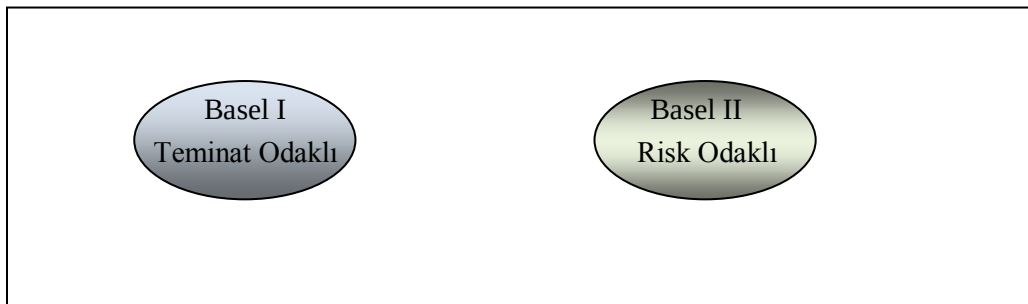
Basel II

Kaynak: BDDK, 2004:11

Basel II'yi kredi fiyatlandırması konusunda Basel I'e getirilen yenilik açısından değerlendirecek, Basel I'e göre daha hassas risk ayrımı ve ölçümü getirmesi nedeniyle daha etkin bir yaklaşımdır. Basel I'de teminat odaklı bir anlayış ile fiyatlama öngörülürken Basel II'de risk odaklı fiyatlama ve teminatlandırma öngörülmüştür.

Şekil 2.2 : Kredi Fiyatlaması açısından Basel II ve Basel I

Basel II ile birlikte piyasa riskinin, kredi riskinin ve operasyonel riskin hesaplanmasına yönelik olarak bazı alternatif yöntemlerin kullanılması sağlanmıştır. Söz konusu yöntemler Tablo 2.6'da görülmektedir. Kredi riskinin hesaplanması için basit, orta ve gelişmiş düzeyde olmak üzere 4 farklı yaklaşım seçenek olarak sunulmaktadır. Bunlar, Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (Simplified Standardised Approach-SSA), Standart Yaklaşım (Standardised Approach-SA), Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (Foundation Internal Ratings Based-IRB), İleri Düzey İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (Advanced

IRB)'dir. Benzer şekilde, yeni eklenen operasyonel risk hesaplaması da 4 yaklaşımı içermektedir. Operasyonel risk ölçümü, Temel Gösterge Yaklaşımı (Basic Indicator Approach- BIA), Standart Yaklaşım (SA), Alternatif Standart Yaklaşım (ASA) veya İleri Ölçüm Yaklaşımları (Advanced Measurement Approach-AMA) ile yapılabilecektir. Piyasa riskinin ölçülmesinde ise orta ve ileri gelişmişlik düzeyinde Standart Yaklaşım ve Riske Maruz Değer Yaklaşımı olmak üzere 2 tür yaklaşım mevcuttur.(Akdam, 2010:75)

Tablo 2.6 : Sermaye Yükümlülüğü Hesaplama Yöntemleri

GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ	PİYASA RİSKİ	KREDİ RİSKİ	OPERASYONEL RİSK
BASİT		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
ORTA	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım
			Standart yaklaşım
İLERİ	Riske Maruz Değer(VaR) yaklaşımı	Temel İçsel Derecelendirme yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımı
		Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	

Kaynak: BDDK, 2004:12

İleri veya içsel yöntemlerin kullanımı için ağır koşullar öngörülmesine ve bu yöntemler için ciddi ölçüde yatırım yapılması gerekmesine rağmen, Basel-II'de bankalar için bu yöntemleri cazip kılacak bir çerçeve oluşturulmuştur. İleri yöntemleri kullanma izni, risk yönetimi hususunda ciddi ölçüde yatırım yapmış ve ilerleme kaydetmiş, risklerini kendi kendine sağlıklı bir şekilde yönetebilecek organizasyonsal ve kültürel olgunluk ve yetkinliğe ulaşmış bankalara verilecektir. Bu bankalar için yaptıkları yatırımın ve risk yönetiminde kaydettikleri gelişmenin kuşkusuz bir ödülü de olacaktır. Bu ödül ileri ve içsel modellerle, daha ziyade düşük riskli işlemler için, sermaye yükümlülüğünün standart yöntemlere göre daha düşük, dolayısıyla sermaye yeterliliği oranının daha yüksek hesaplanmasıdır.

Türkiye'de ise ileri ve içsel yöntemleri kullanmak isteyen bankaların G-10 ülkelerinin bankalarından farklı bir sonuçla karşılaşmaları mümkün bulunmaktadır. Standart yöntemler, G-10 ülkelerinin piyasa koşullarına göre kalibre edildiklerinden Türkiye gibi

volatilitenin yüksek temerrüt oranlarının ise ister istemez yüksek olduğu ülkelerde sermaye yükümlülüğünü olması gerekenin altında hesaplayacaklardır. Standart yöntemlerin, Türkiye verisini kullanan ileri veya içsel modellerle ikame edilmesi durumunda sermaye yükümlülüğünün daha yüksek, dolayısıyla sermaye yeterliliği oranının daha düşük hesaplanması söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla ileri yöntemler için kullanılacak verilerin toplanması için makro istikrarın görece sağladığı ve bankacılıkta normal koşulların hüküm sürdüğü bir dönemin seçilmesi önemli bulunmaktadır.(Altıntaş,2006:84)

2.5.1.1. Kredi Riski

Sözlüklerde genel olarak saygınlık ve güven şeklinde kısa tanımı yapılan kredi, ekonomik ilişkilerde ödünç mal veya hizmet satışını ve ödünç para vermeyi ifade eder. Kredi Riski ise; Kredi verilen işletmenin özel ekonomik koşulları ve ait olunan endüstriye has koşullar veya satın alınan menkul kıymetleri ihraç eden işletmelerin kendileri ve ait oldukları endüstriye has koşullar nedeniyle maruz kalınan risktir. (Parlakaya, 2005:20)

Bankaların maruz kalınan kredi riski nedeniyle en az zarara uğramaları için bu riskin ölçülmesi, izlenmesi, kontrolünün sağlanması, raporlanması ve bu riski karşılamak için yeterli sermayenin sağlanması gerekmektedir (Candan ve Özün, 2009:134).

Basel-II kredi riskinin ölçümünde Kulüp kuralında son vermektedir. Standart yaklaşımlarda yine Basel I’de olduğu gibi önceden belirlenmiş risk ağırlıkları kullanılmaktadır, ancak kredi müşterisinin hangi risk grubuna dahil olacağına derecelendirme (rating) kuruluşlarınca verilen notlara göre karar verilmektedir. Derecesi olmayan kredi müşterileri %100 risk ağırlığına tabi tutulurken derecesi çok düşük olan müşterilerin kredileri %150 risk ağırlığına tabi tutulabilecektir. Basitleştirilmiş standart yaklaşım sadece ülkelerin Hazine ve Merkez Bankaları’ndan olan alacaklar için geçerlidir. Buna göre ülke risklerinin risk ağırlığının belirlenmesinde uluslararası rating kuruluşları yerine, ihracat kredi kurumlarınca (Export Credit Agency-ECA) ülkeler için verilmiş notların kullanılması mümkün bulunmaktadır.

Tablo 2.7: Ülke Notları ve Kredi Risk Ağırlıkları (Standart ve Alternatif Standart Yaklaşım)

Ülkelerin Hazine ve Merkez Bankalarına Verilen Krediler	Uluslar Arası Rating Kuruluşu	AAA AA-	A+ A-	BBB+ BBB-	BB+ B-	B-'nin Altı	Derecelendirilmemiş
	Notları ve Risk ağırlıkları	%0	%20	%50	%100	%150	%100
	Avantajlı Uygulama	Ülkeler Kendi Hazine İlişkin, Yerel Para Cinsinden olan Risklere daha düşük Risk Uygulayabilir.					
	İhracat Kredi Kurumu	1	2	3	4/5/6	7	
	Notları ve Risk Ağırlıkları	%0	%20	%50	%100	%150	

Kaynak: Altıntaş,2006:80

Yapılan değişiklik doğal olarak Basel I düzenlemesinde, yasal sermaye yükümlülüğü bakımından, OECD üyesi olmanın avantajından yararlanan Türkiye'yi ve Türk bankalarını yakından ilgilendirmektedir. Basel II yürürlüğe girdiğinde standart metodu kullanacak uluslar arası bankalar, eğer o tarihe kadar değişmezse, BB seviyesinde rating notuna sahip olması nedeniyle T.C. Hazinesine ait riskler için asgari %8 yasal sermaye yükümlülüğü hesaplayacaklardır. İçsel derecelendirme modellerini kullanacak bankalarda, kullanılacak modeller Türkiye için hangi düzeyde sermaye yükümlülüğü öngörürse, bu modelleri kullanacak bankalar model sonuçlarını esas alacaklardır.

Basel I'de sadece Hazine değil Türk bankaları da, OECD ülkesinde kurulmuş olmaları sebebiyle, kulüp kuralından yararlanmakta idi. Basel-II ile birlikte Türkiye OECD üyesi bir ülkede kurulu olmanın getirdiği yasal sermaye tahsisindeki avantajdan yararlanamayacaklardır. Ancak ileride de değinileceği üzere uluslar arası kredi fiyatlamalarından zaten ülke riskleri dikkate alındığından hem Hazine hem de bankalarımız açısından bu değişikliğin olumsuz etkilerinin çok büyük olması beklenmektedir. Bununla birlikte Basel-II Türkiye'de yürürlüğe girdiğinde Türk bankalarının Hazine kağıtlarıyla ilgili tercihleri büyük ölçüde etkilenecektir. Zira Türk Lirası cinsinden ihraç edilecek Hazine borçlanma enstrümanları için düşük kredi riski ağırlığı belirlemek BDDK'nun yetkisine bırakılmış bir hususken, Hazine'nin döviz cinsinden ihraçları için sermaye yükümlülüğü hesaplarken ülke kredi notunun esas alınması gerekmektedir. Dolayısıyla Basel-II

Türkiye’de uygulanmaya başlandığında Türk Lirası ihraçları için kredi riski sermaye yükümlülüğü hali hazırda olduğu gibi %0 olarak belirlense dahi, Eurobond portföyü için Türkiye’nin o tarihte geçerli olacak kredi notuna göre sermaye yükümlülüğü hesaplanması gerekecektir.

Kredi riskinin ‘içsel değerlendirmeye dayalı yaklaşım’ ile ölçülebilmesi için, denetim otoritesince, uzlaşıda belirlenen standartlara bağlı kalmak kaydıyla bankaca borçluların kredi değerliliklerinin içsel yöntemlerle belirlenmesine izin verilmesi gerekmektedir. İçsel yöntemlerde kredi riski ölçümü için tahmin gerekli dört bileşen bulunmaktadır:

- Temerrüde Düşme Olasılığı (Probability of Default-PD)
- Temerrüt anındaki Risk (Exposure at Default-EAD)
- Temerrüde Düşmüş Kredide Tahsil Edilemem (Zarar Dönüşme) Oranı (Loss Given Default-LGD)
- Efektif Vade (Effective Maturity-M)

Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımında yukarıdaki bileşenlerin tamamının hesabı bankalara bırakılabilirken, temel içsel derecelendirme yaklaşımında bazı risk bileşenleri denetim otoritesince hesaplanıp bankalarda duyurulmaktadır. Ancak bu aşamada bu hesaplamaları yapabilmek için asgari 5-7 yıllık tarihi veri sağlanmasının şart koşulduğunu, Türk bankaları için kredi riskinin ölçümünde dahili yöntemlere geçişin önündeki belki de en önemli engelin ‘sağlıklı tarihi veri’ olacağını belirtelim.

2.5.1.2. Piyasa Riski

Piyasa Riski, işletmelerin alım satım amacıyla ellerinde tuttıkları veya koruma temin etmek için bulundurdıkları finansal araçlar ve emtianın değerinde meydana gelebilecek değişiklikler nedeniyle zarar etme olasılığıdır. Bankalar açısından piyasa riski ise; banka hazinesi tarafından gerçekleştirilen alım-satım işlemlerinden kaynaklanan riskler ve bilançodaki aktif-pasif vade uyumsuzluğu nedeniyle maruz kalınan faiz riskidir (Sezgin ve Tüzün,2001:4).

Basel-II ile piyasa riski çerçevesinde ‘spesifik risk’ sermaye yükümlülüğü hesaplanırken kamu menkul kıymetleri için uygulanan esaslar da değişikliğe gidilmiştir. Bundan böyle kamu menkul kıymetleri için standart metotlarla kredi risk hesabında olduğu gibi spesifik riskin hesabında da ülke notları esas alınacaktır. Özel sektör menkul kıymetleri için spesifik risk hesabı zaten riske duyarlı olarak düzenlendiğinden değişiklik ihtiyacı duyulmamıştır.

Kamu menkul kıymetleri için spesifik risk hesabında, kredi riskinde olduğu gibi, ülkelerin kendi Hazinehanelerince ihraç edilmiş ulusal para cinsinden menkul kıymetler için avantajlı bir risk ağırlığı tespit edilebilmektedir. Ancak döviz cinsinden ihraçlar için ülke notlarının esas alınması zaruridir. Dolayısıyla Türkiye’de Basel-II uygulamasına geçildiğinde spesifik risk hesabında Hazine’ce döviz cinsinden ihraç edilmiş menkul kıymetler için ülke notuna ve vadeye göre risk ağırlığı uygulaması gerekecektir.

Tablo 2.8 : Kamu Menkul Kıymetleri için Spesifik Risk Hesaplaması (Basel-II)

Risk Ağırlığı	Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım		Standart Yaklaşım	
%0	0→1		AAA→AA-	
%0,25	2→3	Vadeye Kalan Süresi 6 Ay ve Daha Az Olanlar	A+→BBB-	Vadeye Kalan Süresi 6 Ay ve Daha Az Olanlar
%1		Vadeye Kalan Süresi 6-24 Ay Olanlar		Vadeye Kalan Süresi 6-24 Ay Olanlar
%1,60		Vadeye Kalan Süresi 24 Aydan Uzun Olanlar		Vadeye Kalan Süresi 24 Aydan Uzun Olanlar
%8	4 →7		BB+ ve daha düşük	

Kaynak: Altıntaş,2006:82

2.5.1.3. Operasyonel Risk

Operasyonel risk; banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilmemesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın, sel gibi felaketlerden kaynaklanabilecek kayıpları ya da zarara uğrama ihtimalini ifade etmektedir. (Sarıgül,2012:29)

Bankaların karşılaşılabileceği operasyonel riskler dört temel kategoride sınıflandırılmaktadır; (Pişkinoglu,2003:1)

- İnsan Kaynaklı Riskler: Personel başarısızlığı, personel yetersizliği, işveren başarısızlığı, uygun olmayan kurum kültürü, çıkar çatışmaları, sektördeki personel hareketliliği , sahtekarlık, vb. riskler.

- Süreçlerden Kaynaklanan Riskler: Üçüncü şahıslar, varlıklar, iş sürekliliği, müşteri, yasal düzenlemeler, gizlilik, yönetim, ürün ve stratejiyle ilgili riskler.
- Bilgi Sistemlerinden Kaynaklanan Riskler: İletişim, bilgi, network, donanım ve yazılımla ilgili riskler.
- Dış Olaylardan Kaynaklanan Riskler: Devlet, sektör, fiziksel ortam, doğal felaketler, politika ve ekonomiden kaynaklanan operasyonel riskler.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bankalarda operasyonel riskin ortaya çıkabileceği durumları sekiz ana başlık altında toplamıştır. (BDDK,2002:8)

- Bilgi işlem sistemleri ve elektronik bankacılık sistemlerine izinsiz girişler,
- Personelin suç sayılan işlemleri yapması,
- Sahte elektronik para yatırılması,
- Banka dışından hizmet sağlanması sürecinde ortaya çıkan problemler,
- Kullanılan sistemlerin eski ve yıpranmış durumda olması,
- Yönetim ve personelin banka ve bankacılıktaki yeniliklere uyum sağlayamaması,
- Müşteri güvenlik uygulamalarındaki mevcut yetersizlikler,
- Banka tarafından gerçekleştirilen işlemlere müşteri tarafından itiraz edilmesi.

Operasyonel risk için sermaye yükümlülüğünün hesabında kullanılabilecek temel gösterge ve standart yaklaşımlarda sermaye yükümlülüğünü belirleyen temel parametre, net kar/zarar tutarından belirli kalemlerin hariç tutulması suretiyle hesaplanan brüt gelir tutarıdır. Temel gösterge yaklaşımında bankanın son üç yıllık ortalama brüt gelir tutarı %15 ile çarpılmakta, standart yaklaşımında ise brüt gelir sekiz ayrı faaliyet kolu için ayrı ayrı hesaplanmakta ve bu tutarlar faaliyet kolları için belirlenmiş katsayılar ile çarpılmaktadır. Alternatif standart yaklaşımda ise perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık faaliyet kolları için brüt gelir yerine aktifte yer alan bu faaliyet kollarına ilişkin alacak toplamalarının belli bir yüzdesi (%3,5) kullanılmaktadır. Operasyonel riskte ileri ölçüm yöntemlerinin kullanımı ise denetim otoritesinin iznine ve başta 5 yıllık tarihi veri olmak üzere hayli ağır koşullara bağlanmıştır.

2.5.2. İkinci Yapısal Blok (Pillar II)

Banka denetimine yönelik temel ilkeler, risk yönetimi kuralları, denetimsel sorumluluk ve şeffaflık gibi konuları içeren ikinci yapısal blok ile bankaların daha etkin olarak izlenmeleri ve daha iyi risk yönetimi teknikleri oluşturmaları hedeflenmektedir.

Denetim otoritelerinden, riskleri ile orantılı olarak bankaların kendi sermaye ihtiyaçlarını ne kadar iyi belirlediklerini değerlendirmeleri ve gerektiğinde müdahalede bulunmaları beklenmektedir. Bu etkileşimin, bankalar ile denetim otoriteleri arasındaki diyalogun gelişmesini sağlamak suretiyle yetersizliklerin ve eksikliklerin belirlenmesi halinde risklerin azaltılması veya sermayenin tekrar yeterli seviyeye gelmesinin sağlanması amacına dönük acil ve kararlı eylemlerin gerçekleştirilmesini sağlaması amaçlanmaktadır. Bundan dolayı denetim otoriteleri risk profillerine veya faaliyet tecrübelerine dayalı olarak bu tür tedbirlerin alınmasını gerektirecek bankalara daha fazla odaklanmayı isteyebilirler. Basel Komitesi bu doğrultuda dört temel prensip belirlemiştir. Bunlar;(BIS,2007:265-275)

Prensip 1:

Bankaların, risk profilleri ile ilişkili bütünsel bir sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejileri bulunmalıdır.

Bankalar, belirlenen içsel sermaye hedeflerinin sağlam temellere ve gerekçelere dayandığı ve bu hedeflerin kapsamlı risk profilleri ve mevcut faaliyet çevreleri ile tutarlı olduğunu kanıtlamalıdır. Banka yönetimi sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi esnasında bankanın faaliyette bulunduğu ekonomik konjonktür konusunda dikkatli olmalıdır. Bankayı olumsuz bir şekilde etkileyebilecek muhtemel olayları veya piyasa koşullarındaki muhtemel değişimleri tanımlayan, kötü ve şiddetli koşulları gösteren ve geleceğe dönük olan stres testleri yapılmalıdır. Banka yönetimi açık ve kesin olarak, bankanın maruz bulunduğu riskler için gerekli yeterli sermayenin bulundurulması konusunda esas sorumluluğu taşımaktadır.

Bankaların içsel sermaye değerlendirme sürecinin temel özellikleri şunlardan oluşmaktadır:

- Yönetim kurulunun ve üst düzey yönetiminin gözetimi ve denetimi (oversight),
- Sağlam ve güvenilir sermaye değerlendirmesi,
- Risklerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi,
- İzleme ve raporlama,
- İç kontrol sistemi tarafından kontrolden geçirilmesi.

Prensip 2:

Denetim otoriteleri, bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve sağlama kabiliyetlerini de incelemeli ve değerlendirmelidir. Denetim otoritesi bu süreçten tatmin edici sonuç elde edemediğinde gerekli tedbirleri almalıdır.

Denetim otoriteleri, bankanın sermaye yeterliliği, risk pozisyonu, ortaya çıkan sermaye| seviyesi ve tutulan sermayenin niteliği konularındaki değerlendirmelerine ilişkin süreci düzenli olarak incelemelidir. Denetim otoriteleri, ayrıca, bankanın içsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecinin sağlamlık ve güvenilirlik seviyesini ele almalıdır, incelemelerin dikkati bankanın risk yönetiminin ve kontrollerinin niteliği üzerine yönelmeli ve denetim otoritesinin banka yönetimi gibi fonksiyonda bulunması ile sonuçlanmamalıdır. Düzenli aralıklarla yapılan incelemeler şu denetim araçlarının çeşitli kombinasyonlarından oluşabilir:

- Yerinde inceleme ve soruşturmalar
- Uzaktan izleme ve değerlendirmeler
- Banka yönetimi ile görüşmeler
- Bağımsız denetçilerin çalışmalarının değerlendirilmesi (gerekli sermaye konularına yeterince odaklananların)
- Düzenli aralıklarla yapılan raporlamalar.

Analiz yöntemlerindeki veya varsayımlarındaki hataların sonuç olarak ortaya çıkan sermaye gereksinimi üzerindeki etkisinin büyük olabilmesi, her bir bankanın içsel analizlerinin denetim otoriteleri tarafından detaylı bir şekilde gözden geçirilmesini gerektirmektedir.

Prensip 3:

Denetim otoriteleri, bankaların asgari yasal sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye ile faaliyette bulunmalarını istemeli ve asgari yükümlülüğün üzerinde sermaye bulundurmalarını sağlayacak güce sahip olmalıdır.

Prensip 4:

Denetim otoriteleri, bankaların risk profiline göre belirlenen sermayelerinin asgari seviyenin altına düşmesini engellemek için erken müdahalede bulunabilmelidir. Sermayenin korunamadığında veya tekrar yerine konulamadığında bankadan hızlı düzeltici tedbirlerin alınmasını istemelidir.

Denetim otoriteleri, bankanın yukarıda ana hatlarına yer verilen prensiplerin içerisinde yer alan yükümlülükleri yerine getiremediğine ilişkin bir kaygı taşımaları halinde alınacak tedbirler konusunda bir dizi seçeneği göz önünde bulundurmalıdır. Bu tedbirler, bankanın izleme yoğunluğunun artırılması, temettü ödemelerinin kısıtlanması, bankadan tatmin edici bir sermaye yeterliliğini eski haline getirme (restore etme) planı hazırlamasını ve uygulamasını isteme ve bankadan acilen sermaye artırımına gitmesini isteme gibi tedbirleri kapsayabilmektedir. Denetim otoriteleri, bankanın içinde bulunduğu kendi koşullarına ve faaliyet ortamının koşullarına en uygun araçları kullanma yetkisine sahip olmalıdır.

Bankanın karşılaştığı zorlukların kalıcı çözümü her zaman sermayenin artırılması değildir. Diğer taraftan, istenilen bazı tedbirlerin (sistem ve kontrollerin güçlendirilmesi gibi) uygulanması belli bir zaman alabilmektedir. Dolayısıyla, bankanın pozisyonunun düzeltilmesine yönelik tedbirler uygulanırken sermayenin artırılması geçici bir tedbir olarak kullanılabilir. Kalıcı tedbirler alınmış ve denetim otoritesi tarafından bunların etkili olduğu görülmüş ise geçici sermaye artırımı yükümlülüğü kaldırılabilir.

2.5.3. Üçüncü Yapısal Blok (Pillar III)

Basel II'nin son bileşeni olan üçüncü yapısal dayanağın ana hedefi piyasa disiplini. Piyasa disiplini ile asgari sermaye yeterliliği ve sermaye yeterliliğinin denetim ve gözetim süreci tamamlanmaktadır.

Bankaların sahip oldukları sermaye ile sermaye yeterliliği ve risk değerlendirme yöntemleri dahil olmak üzere önem arz eden konularda kamuya açıklama yapma gerekliliğini ortaya koyan üçüncü dayanakta, bankalar arasında karşılaştırma yapılabilmesi ve bu yolla şeffaflığın sağlanması hedeflenmektedir. Bu dayanakta belirlenen açıklama standartlarının ulusal muhasebe standartları ile uyumlu olması ve bu standartlar ile çelişmemesine özen gösterilmektedir. Dolayısıyla, bu yapısal dayanakta 1988 uzlaşısında olmayan bir bileşen, yani bankaların finansal durumları hakkında kamuya nasıl bilgi açıklamak zorunda oldukları ayrıntılı olarak yer almaktadır (Yayla ve Kaya,2005:13) Bu çerçevede komite; uygulamanın kapsamı, sermaye, maruz kalınan riskler ve risk değerlendirme süreci konularında bir takım kamuyu bilgilendirme yükümlülükleri belirlemektedir. Bu şekilde, piyasa katılımcılarının bankanın sermaye yeterliliği hakkında önemli bilgilere sahip olmalarında olanak sağlanarak piyasa disiplininin teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Bankaların üst düzey yönetimlerinin ve yönetim kurullarının bankanın risklerini değerlendirme ve yönetme tarzlarıyla tutarlı olarak bilgilendirme yapmaları gerekmektedir. Bankalar, birinci yapısal blok kapsamında karşı karşıya bulundukları çeşitli risklerin ölçümü ve bu riskler nedeniyle bulunduracakları asgari sermaye düzeyinin belirlenmesi için belirli yaklaşım ve yöntemler bulunmaktadır. Komite, bu genel çerçeveye dayanarak yapılacak açıklamaların bir bankanın maruz kaldığı riskler hakkında piyasayı bilgilendirmenin etkin bir aracı olduğu ve karşılaştırılabilirliği sağlayan tutarlı ve anlaşılabilir bir bilgilendirme çerçevesi sunduğu inancındadır. (Sarigül, 2012:33)

Bankaların şeffaflığın sağlanmasındaki temel yaklaşımlar şöyle sıralanmaktadır; (Çümen,2010:58)

- Kamuoyu bilgilendirmelerinin artırılması için gerekli mekanizmaların geliştirilmesi.
- Güvenilir ve nitelikli bilginin sağlanması için muhasebe uygulamalarının iyileştirilmesi.
- Kamuoyu bilgilendirmelerine karşın oluşabilecek ahlaki çöküş sorunlarını sınırlandırmak için gerekli tedbirlerin alınması.
- Finansal piyasalara ilişkin bilgi ve teşvik problemlerinin belirlenmesine yönelik düzenleyici politika ve rejimlerin oluşturulması.

2.6. BASEL III DÜZENLEMELERİ

2.6.1. Basel III Düzenlemelerine Duyulan İhtiyaç

Dünyanın yüzleştiği en büyük finansal krizlerden birisi olan son dönem gelişmeleri beraberinde, dışarıdan bakıldığında son derece detaylı ve karmaşık gözükten finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını gündeme getirmiştir. Krizin ortaya çıkardığı eksiklikleri gidermek amacıyla yakın zamanda Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleri gündeme gelmiştir.

Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın iflasını duyurması, ABD'deki büyük yatırım bankalarının banka holding şirketlerine dönüştürülmesi, Fannie Mae ve Fredi Mac'in ulusallaştırılması, AIG'in çöküşün eşiğine gelmesi, Fortis'in parçalanması ve satılması. İzlanda'nın en büyük ticari bankasının ardından ülkenin bankacılık sisteminin çökmesi, birçok ülkenin bankalarına ciddi destekler vermesine yol açması gibi bir kısım olaylar henüz kriz durumları için yeterince önlemin alınmadığını ve mevcut sistemin ciddi eksiklikler içerdiğini göstermiştir. Finansal sistem ve bankacılık sistemi hâlihazırda tekrar istikrara

kavuşmuş olsa da krizin maliyeti çok ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bununla birlikte küresel finansal kriz reel sektörü de etkilemiş refah seviyesinde ciddi düşüşler görülmüş, yüksek seviyede iş kayıpları yaşanmıştır(BDDK Risk Yönetimi Dairesi,2010:4).

Finansal krizin hem çok maliyetli hem de sıkıntılı geçmesi, bankacılık ve finans sisteminin gelecekte karşılaşılabilecek krizlere karşı daha dirençli olmasını sağlamak amacıyla likidite, sermaye kalitesinin artırılması, ekonomik döngünün dikkate alınması ve sermaye yükümlülüğünün artırılması gibi önemli reformların gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Bu nedenle, Basel Komitesi tarafından hazırlanan reform takvimi Ekim 2009'da Pittsburgh'da düzenlenen G20 liderler zirvesinin en önemli konularından biri olmuştur. 12 Eylül 2010 tarihinde söz konusu reformlar, Basel Komitesi tarafından kamuoyuna bir basın açıklaması ile bildirilmiştir. Bu çalışma komite tarafından sunulan üçüncü reform paketi olmasından dolayı Basel III olarak adlandırılmıştır.

2.6.2. Basel III Genel Çerçevesi

Basel III bankacılık sektörünün risk yönetimi, denetimi ve düzenlemesini güçlendirmek için Basel Komitesinin Bankacılık Denetimi tarafından geliştirilen önlemlerin kapsamlı olarak yeniden düzenlenmesidir. Bu önlemlerin amacı; Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik baskılardan doğan şokları emebilecek güçte bankacılık sektörünü geliştirmek. Risk yönetimi ve denetimini geliştirmek. Bankaları şeffaflık ve kamuoyunu aydınlatmaları konusunda güçlendirmektir(Yardımcıoğlu ve Demirel,2010:72)

Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleriyle ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde özetlenebilir; (BDDK Risk Yönetimi Dairesi,2010:7)

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması.
- Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
- Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması.

Yukarıda yer verilen amaçların gerçekleştirilmesi için;

- Hâlihazırda kullanılan asgari sermayenin nicelik olarak artırılması, niteliğinde değişiklikler yapılması ve mevcut uygulamaya ilaveten risk bazlı olmayan, diğer bir ifadeyle muhasebesel bazlı bir asgari sermaye gerekliliği standardının getirilmesi,

- Tutulması gereken sermaye ihtiyacının ekonominin çevrim dönemlerine (cyclical) göre artırılabilmesi ya da azaltılabilmesi,
- Asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması,
- Alım-satım hesaplarına (Trading Book) ilişkin sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılması,
- Karşı taraf kredi riskinin (Counterparty Credit Risk) hesaplanmasına ilişkin değişiklik yapılması

yönünde çalışmalar yapılmıştır. Bahsi geçen çalışmalar kısaca Basel III olarak isimlendirilmektedir. Esasında söz konusu revizyonlar etkileri itibarıyla ciddi finansal sonuçlara yol açsa da sermaye yeterliliği hesaplama felsefesinde önemli sapmalar meydana gelmemektedir. Başka bir deyişle; Basel III, Basel II gibi sermaye gereksinimi hesaplama yöntemini tümünden değiştiren bir "devrim" değil ancak Basel III'nin özellikle son finansal krizdeki gözlemlenen eksikliklerini tamamlayan bir ek düzenlemeler seti niteliğindedir.

2.6.2.1. Basel III Kapsamında Sermaye

Basel II kapsamında “nitelikli yasal sermaye” olarak adlandırılan ve; “Ana Sermaye+Katkı Sermaye+ Kısa Vadeli Sermaye Benzeri Borçlar- Sermayeden indirilecek değerler” olarak formüle edilen sermaye bileşenleri değişmekte ancak toplam asgari sermaye yeterlilik oranı %8 olarak korunmaktadır. Bu kapsamda indirim kalemlerinde artışlar olurken üçüncü kuşak sermaye artık hesaplamada dikkate alınmamaktadır. Yapılan değişiklikler şunlardır; (Sarigül, 2012:36)

- Mevcut Düzenlemede yer alan katkı sermayenin ana sermayeyi aşması durumunda aşan kısmın katkı sermaye olarak dikkate alınamayacağı hükmü kaldırılmıştır.
- Kısa Vadeli ikincil sermaye benzeri borçlardan oluşan üçüncü kuşak sermaye “nitelikli yasal sermaye” hesaplaması dışında bırakılmıştır.
- Ödenmiş sermaye, dağıtılmamış karlar ve yedek akçelerden oluşan çekirdek sermaye oranı minimum %4.5 olarak değiştirilmiştir. Oran 2013 den 2015’e kadar kademeli olarak yükseltilecektir.
- Bankaların finansal kuruluşlara olan ve belirlenen eşğin üzerindeki yatırımları, ertelenmiş vergileri gibi düzenleyici kalemler 2014 yılından itibaren 2018 yılına kadar kademeli olarak çekirdek sermayeden indirilecektir.
- Ülke otoritelerinin tercihinin bırakılan ve ekonomik büyüme hızına bağlı olarak %2.5’a kadar yükseltip %0 a kadar düşürülebilecek şekilde döngüsel sermaye tamponu uygulaması getirilecektir.

2.6.2.2. Kaldıraç Oranı

Küresel krizde bir diğer büyük sorun tespiti de yüksek kaldıraç oranları idi. Bu sebeple Basel III bu alanda da tedbirlere yer vermektedir.

Bilanço dışı kalemler (belirli oranlar doğrultusunda dönüştürerek) ve aktifler toplamı ile ana sermaye arasında risk bazlı olmayan bir asgari oranın tesis edilmesi planlanmaktadır. Basel Komitesi 2013'ten 2017'ye kadar olacak bir paralel uygulama döneminde Tier 1 sermaye kaldıraç oranı olarak minimum %3'lük oranı test etmeyi hedeflemektedir. Bu hedeflenen oran ile 2018'den itibaren ana sermayenin yaklaşık 33 katı kadar bir bilanço büyüklüğünün oluşturulmasına izin verilmektedir. (Bulut,2013:1)

2.6.2.3. Likidite Oranları

- Basel III ile birlikte likiditeye ilişkin olarak Likidite Karşılama Oranı (Liquidity Coverage Ratio) ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı (Net Stable Funding Ratio) isimli iki adet oran ihdas edilmiştir.
- Bankanın likit varlıklarının, 30 gün içerisinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesi suretiyle hesaplanacak olan Likidite Karşılama Oranının minimum %100 olması gerekmektedir. Net nakit çıkışı, 30 gün içerisindeki nakit çıkışları ile 30 gün içerisindeki nakit girişleri arasındaki farktır.
- Orta ve uzun vadeli dönemde bankaların pasif yapılarını güçlendirerek daha istikrarlı ve güvenilir bir fonlama sağlamak üzere Net İstikrarlı Fonlama Oranı ihdas edilmiştir. Söz konusu oran "mevcut istikrarlı fonlama tutarının" "ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarına" bölünmesi suretiyle bulunmaktadır. Likidite karşılama oranına benzer şekilde net istikrarlı fonlama oranının da en az %100 olması gerekmektedir. Mevcut "istikrarlı fonlama tutarı" birinci ve ikinci kuşak sermaye de dâhil olmak üzere bankanın pasifinde yer alan kalemlerin vade ve kalitelerine göre belirlenirken; "ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarı" ise bankaların aktifinde yer alan kalemlerin vadelerine ve kalitelerine göre değişen oranlarda dikkate alınması suretiyle hesaplanacaktır.

$$\frac{\text{Mevcut İstikrarlı Fonlama}}{\text{İhtiyaç Duyulan İstikrarlı Fonlama Tutarı}} \geq 1$$

- Likidite Karşılama Oranı için 2011-2015, Net İstikrarlı Fonlama Oranı için ise 2012-2018 yılları arası gözlem periyodu olarak belirlenmiş, gözlem periyodunun ardından anılan oranlar için asgari standartların ilan edileceği belirtilmiştir (BDDK Risk Yönetimi Dairesi,2010:7)

III.BÖLÜM

BASEL II DÜZENLEMELERİNİN ETKİLERİ

3.1. BASEL DÜZENLEMELERİ İLE KOBİ'LER ARASINDAKİ İLİŞKİ

Basel düzenlemelerinin bankalara, vereceği krediler için minimum sermaye yükümlülüğü şartı getirmesi dolayısıyla KOBİ'ler bu düzenlemelerden dolayı yoldan etkilenmektedir. Basel kriterleri sayesinde bankaların sermaye yeterliliği yeniden belirlenmekle birlikte bankalarla firmalar arasındaki kredi ilişkilerinde daha detaylı kurallar ortaya konmaktadır. Bankaların kullandıkları kredi riskleri yükseldikçe ayırmaları gereken sermaye tutarı da yükselmekte ve buna paralel olarak kredi maliyeti de artmaktadır. Basel düzenlemeleri bu yönü ile KOBİ'ler için yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Basel düzenlemelerinin KOBİ'lere ilişkin hükümleri incelendiğinde işletme cirosuna ve kullanılan toplam krediye göre yeni bir kredi sınıflandırması ortaya konulduğu görülmektedir. Kredilendirme ile doğrudan ilişkisi olan bu sınıflandırmada, AB mevzuatında olduğu gibi yıllık satış cirosu 50 milyon Avro'yu geçmeyen işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerin yaklaşık olarak % 99 kısmının KOBİ niteliğinde olduğu bilinmektedir. (Sarigül,2012:77)

Basel uygulamalarına geçiş süreci, bankalar ile KOBİ'ler arasındaki ilişkilerde köklü değişiklere yol açacak niteliktedir. Bankacılık kesimiyle ilgili düzenlemeler bütünü olan Basel uzlaşıları reel kesimdeki firmaları da çok yakından ilgilendirmektedir. Basel kriterlerinin bankaların başlıca kredi müşterileri arasında bulunan KOBİ'leri önemli düzeyde etkileyeceği bilinmektedir (Sezer ve diğerleri, 2006:19).

Uluslararası ve ulusal finansal sistemin etkinliğinin artırılması, reel sektöre olumsuz etkilerinin önlenmesi amacıyla hazırlanmış olan Basel düzenlemeleri bankaların risk yönetim sürecini, geleneksel kredi ilişkisini değiştirecektir. Bu süreçte bankaların daha bilimsel yöntemler kullanmaları ve uygulamaları; işin başında özellikle kredi risklerini kontrol edebilmek için müşterilerini daha sıkı kontrol edebilme şeklinde KOBİ'lere yansıtılacaktır.

Basel ile birlikte gözlenmesi beklenen en önemli değişikliklerden birisi bankaların risk yönetim sistemlerinin etkinliğinin artması ve buna paralel olarak sermaye

yükümlülüklerinin riske daha duyarlı hale gelmesidir. Bu da hiç şüphesiz banka – KOBİ ilişkisinin yeni bir düzleme oturması demektir. Basel uygulamaları ile birlikte ortaya çıkacak en büyük etki yüksek riskli firmalar ile düşük riskli firmaların kullandığı krediler arasındaki faiz farkının artması olacaktır (Aktaş vd., 2008:306).

Bankalar için hazırlanan BASEL II düzenlemeleriyle ortaya çıkacak finansman maliyet artışları KOBİ'lere yansıtılacaktır. Çünkü bankaların, kredi müşterilerinin her birinin bîlânço risklerini, hem de farklı kredi işlemlerinin ölçülen risklerini dikkate alarak sermaye ayırması veya artan risk nedeniyle daha fazla atıl sermaye ayırmak zorunda kalması; bu yüksek sermaye maliyetinin nedeni olan riski yüksek kredi müşterilerine -KOBİ'lere- yüksek faizlerle kredi kullandırımını gündeme getirecektir.(Behdioğlu ve diğerleri.,2008:115).

Kredi maliyetleri ile risk düzeyi ilişkisi; kullanılan kredinin türü, vadesi, teminatı, firma kredi notu gibi çeşitli kriterlerin firmaların kullanacakları kredilerin fiyatına yansması şeklinde ortaya çıkacaktır. Kredi fiyatlarının firmanın risk seviyesine göre belirlenecek olması KOBİ'lerin derecelendirme ihtiyaçlarını artıracak; bankalar ve bağımsız denetim kuruluşları KOBİ'leri, muhasebe bilgi sistemlerinden yönetim yapılarına, finansal tablolarından risk yönetim sistemleri uygulayıp uygulamadıklarına kadar her konuda inceleyerek derecelendireceklerdir. Derecelendirme ihtiyacı; bankalarca talep edilen verilerin kapsamında artış meydana getirecek ve KOBİ'lerin yönetim, muhasebe ve finansal raporlama kaliteleri üzerinde önemli etkileri olacaktır.

3.2. BASEL II DÜZENLEMELERİNİN ÇEŞİTLİ AÇILARDAN ETKİLERİ

KOBİ'ler, küreselleşme olgusunun kendisini her alanda hissettirdiği bir yapıda ve ülkemizin AB'ye giriş perspektifi ile birlikte değerlendirildiğinde, uluslararası rekabete hazır olmak zorundadırlar. Küçük olmanın kendilerine sağladığı esneklik ve uyum kabiliyetini en iyi şekilde değerlendirerek rekabet avantajı sağlayabilen işletmeler varlıklarını geliştirerek sürdürebileceklerdir. Bunu sağlayamayan işletmeler ise gittikçe büyüyen sorunlarla uğraşmak zorunda kalacaklardır. Bu bağlamda Basel II standartlarının KOBİ'lere önemli etkileri olacaktır.

KOBİ'lerin gerek kuruluş aşamasında öz kaynak, gerekse faaliyet döngüsü içerisinde işletme sermayesi ihtiyaçları söz konusu olabilmektedir. Ayrıca uzun süreli ve önemli büyüklükteki sabit yatırım harcamalarının yapılmasında da KOBİ'ler yabancı kaynak ihtiyacı duymaktadırlar. Fon ihtiyaçlarının dış finansman ile giderilmesinde, KOBİ'lerin başvurdukları en önemli kaynaklar arasında banka kredileri önemli bir paya sahiptir.(Akbulut,2008:106) Bankaların aktiflerinin önemli bir kısmını da kredi portföyleri

oluşturduğundan kredi riski bankacılık açısından önemli bir yere sahiptir. Kredi riski, bankaların müşterilerine verdikleri kredilerin geri dönüşündeki temerrüt ve gecikmeleri ifade etmektedir. Kredi riskinin tanımı temerrüt olasılığına dayanmakta olup, söz konusu riskin yönetiminde önemli olan hususlar müşterinin, kredi alabilme kapasitesinin değerlendirilmesi ve yeterli teminatlardır.(Çonkar ve diğerleri,2008:141)

Geleneksel kredi yaklaşımında kredinin fiyatı, firmalara verilen kredinin risk yapısına bakılmaksızın, bankalarca fonlama maliyetinin üzerine belirli bir kar payı eklenerek belirlenmektedir. Basel süreci öncesi kredi verme aşamasında banka tarafından mali analiz yapılır, analiz sonuçlarına göre kredi tahsis edilir sonrasında da banka krediyi izlemekle yetinirdi. Görüldüğü üzere bu yöntem tamamen subjektif bir yaklaşıma dayanmaktaydı. Basel II yaklaşımı ile kredi değerlendirme sürecinde subjektif yöntemden, kredinin firmanın taşıdığı risk seviyesine göre fiyatlanmasına dayalı yöntemlere geçilmektedir. Anlaşılabacağı üzere yeni dönemde artık riske göre fiyatlama geçerli olacaktır. Ayrıca Basel I ‘de geçerli olan teminatlar da yerini risk azaltım tekniklerine bırakmıştır. Basel II yaklaşımıyla beraber bankalara kredi riskine ilişkin standart ve içsel derecelendirme yaklaşımı seçeneği sunulmuştur. Yeni dönemde KOBİ’ler dolaylı da olsa daha çok finansal sıkıntıyla karşı karşıya kalabileceklerdir. Çünkü derecelendirme sistemi, daha doğru ve gerçekçi mali tabloların hazırlanmasını gerektirecektir.

Basel düzenlemeleri, KOBİ’lerin kullandıkları banka kredilerini birçok farklı kritere bağlamış ve farklı koşullara sahip KOBİ’lerin farklı faiz oranlarıyla kredilendirilmesini öngörmüştür. Basel uygulamasında kredi riskinin ölçülmesi iki ana unsura dayanmaktadır. Bunlar; kredi kullanan firmanın riski ve kredi işleminin kendisinden kaynaklanan risk seviyesidir.

Kredi kullanan firmanın riski, ilgili işletmenin finansal verileri ile niteliklerinin değerlendirilmesi sonucu hesaplanan firma derecelendirme notu ile belirlenmektedir. Kredi işleminin riski ise; kredinin türü, vadesi, para birimi ve teminatı gibi unsurlara bağlı olarak değerlendirilmektedir. Böylece kredi risklerinin ölçülmesinde kullanılan derecelendirme notları, nicel ve nitel faktörler ile kredi işleminin kendisinden kaynaklanan unsurların bir arada değerlendirilmesi ile hesaplanmaktadır. Bu değerlendirme sonrası kredi, “çok riskli” veya “az riskli” olarak belirlenmekte, diğer bir ifade ile riske göre kredi fiyatlaması yapılmakta, firma riski ve kredi riski doğrudan kredinin fiyatına yansımaktadır.

Basel kriterlerinde kredi riski hesaplamasında standart yaklaşım ve içsel derecelendirme yaklaşımı olarak adlandırılan iki temel metot öngörülmüştür. Standart

yaklaşımında ulusal denetim otoritelerinin uygun gördüğü bağımsız derecelendirme kuruluşlarının yaptığı değerlendirme sonucu belirlenen risk ağırlıkları esas alınmaktadır. Standart yaklaşımın daha çok KOBİ'lere yönelik olması beklenmektedir. Daha gelişmiş bir yöntem olan içsel derecelendirme yaklaşımında ise, bankaların tahmin ettikleri parametrelere bağlı olarak risk ağırlığı belirlenecektir.

Basel düzenlemeleri ile KOBİ'lere kullandırılan krediler için ayrı risk kategorisi oluşturmak mümkün hale gelmiştir. Basel'e göre KOBİ kriteri olan yıllık 50 milyon Avro cirodan bağımsız olarak; bir bankadan kullanılan nakdi ve gayri nakdi krediler için toplam 1 milyon Avro sınırı belirlenmiştir. Bu durum, yabancı finansman kaynağına ihtiyaç duyan ve bu nedenle bankalardan kredi kullanmak isteyen KOBİ'leri yakından ilgilendiren bir diğer unsurdur. Kullanılacak kredi miktarına göre KOBİ'ler farklı risk gruplarına dahil edileceklerdir. Kullanılan toplam kredi 1 milyon Avro'dan az ise kredi kullanan KOBİ "*Perakende KOBİ*" olarak nitelendirilerek standart % 75 risk ağırlığına tabi tutulabilecektir. Kullanılan kredi miktarı 1 milyon Avro'dan fazla ise kredi kullanan KOBİ, "*Kurumsal KOBİ*" olarak tanımlanarak bankaların veya bağımsız denetim firmalarının vereceği derecelendirme notuna göre risk ağırlığı sınıfına tabi tutulacaktır. Kurumsal portföyde değerlendirilen ve dışsal derecelendirme notuna sahip olmayan bir işletme % 100 risk ağırlığına tabi tutulacak ve risk ağırlığı ülke risk ağırlığından daha iyi olamayacaktır. (Sarıgül,2012:113)

Mevcut literatür, BASEL II'nin piyasalara çok büyük etkileri olacağından söz etmektedir. Ancak bu sonuçların çok da rasyonel olmayan varsayımlara dayalı olduğu savunulmakta olup gerçekçi varsayımlarla BASEL II'nin olası etkilerinin değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Liebig ve diğerleri, 2007: 403). Bazı çalışmalarda, BASEL etkileri bakımından KOBİ'lerin büyük işletmelere göre daha fazla etkileneceği belirtilmektedir (Dietsch, 2004: 773).

KOBİ'ler genellikle işletme sahibi ile yöneticinin aynı olduğu aile şirketlerinden oluşmaktadır. Bu nedenle KOBİ'ler halka arz yoluyla fon teminini; yönetimi kaybetme korkusu, başkalarına hesap verme ve kârı paylaşma endişesiyle reddetmektedirler. KOBİ'lerin bir kısmı bilerek küçük kalmayı ve bu yolla bazı mevzuattan muaf olmayı tercih etmişlerdir. Öte yandan KOBİ'lerin çoğu, kamuyu bilgilendirme ve düzenli rapor hazırlama konusunda yeterli altyapıya sahip değildirler, zira yasadıkları en önemli sorunlardan birisi de kurumsallaşmadır. Bu şirketlerin sermaye piyasalarından yararlanamamalarının sebeplerinden birisi de sermaye piyasası araçlarının ihracından doğacak maliyetler olarak

görülmektedir. Diğer yandan bu şirketlerin hisselerinin yüksek risk ve düşük likiditeye sahip olması da talep yönünde sorun yaratmaktadır (Erkurmay, 2000).

BASEL II düzenlemeleri ile getirilen bu değişiklikler bankacılık alanındaki trendlerin farklılaştırılmış risk yönetimine kaymasına neden olacaktır. Yeni düzenleme bankalara her bir bireysel kredi sözleşmesinin kendine özgü taşıdığı riskin değerlendirilmesi konusunda daha detaylı analizler yapmak ve müşterinin gelecekteki ödeme gücünün derecelendirme sistemleri geliştirilerek ölçülmesini gerekli kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında BASEL II düzenlemelerinin KOBİ'ler açısından iki önemli sonuç doğuracağı söylenebilir. Bu sonuçlar;

Bankalar risk değerlendirmesine ve/veya derecelendirmeye artan bir şekilde dikkat edecek olmaları ve ona göre KOBİ'lerin istemiş oldukları kredi kararının şekillendirmeleri, KOBİ'lerin taşıdıkları risk düzeyine bağlı olarak farklı fiyat seçenekleriyle ve farklı kredi koşullarıyla karşılaşacak olmaları şeklinde özetlenebilir (European Commission, July 2005).

3.2.1.Kredi Maliyetleri

İşletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için rekabetçi üstünlük sağlamaları gereklidir. Bunun temel yollarından biri de uygun maliyetlerle çalışmaktır. Düşük kredi oranlarıyla borçlanabilmek rekabetçi üstünlüğün sağlanmasında önemli derecede etkindir.

Basel uygulaması ile KOBİ'lerin riskleri ve buna bağlı olarak kullanacakları kredinin koşulları derecelendirme notuna göre değişkenlik gösterecektir. Burada kötü derecelendirme notlarına sahip KOBİ'ler için ortaya çıkacak olan en büyük tehlike bankaların ek sermaye yükümlülüklerini karşılayacak bir risk primi ödemek zorunda kalacak olmalarıdır. Bankaların bu işletmeler için bulundurmaları gereken sermaye miktarı artacağından kullandırılan kredilerin faiz oranları daha yüksek olacaktır. Bu durum KOBİ'lerin borçlanma maliyetlerini artıracak, doğrudan ürün fiyatlarına ve karlarına yansıtacaktır. Düşük derecelendirme notu, kredi şartlarının ağırlaşmasına neden olabilecek hatta kredi talebinin kabul edilmemesi sonucunu doğurabilecektir. Buna karşın bankalar, derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'lere kullandıracakları krediler için daha az karşılık ayıracaklardır. Bu nedenle bu işletmeler daha düşük faiz oranları ve daha uzun vade ile kredi bulma avantajına sahip olabileceklerdir. Bu durumda finansman giderleri azalacak, işletmenin karlılığı olumlu etkilenecektir. Öz sermaye yetersizliği yaşayan KOBİ'ler için düşük kredi faizi maliyeti ile finansman sağlayabilmek günümüz rekabetçi koşullarında son derece önemlidir.

Basel uzlaşısı ile birlikte bankalar risk odaklı fiyatlama yapmaları beklenmektedir. Bankalar risk odaklı fiyatlamada işletmeye kredi verirken aldığı riske paralel olarak, kredinin türü, vadesi ve tutarına göre fiyatı şekillendireceklerdir. Basel düzenlemesinde, kredi müşterisi işletmelerin taşıdıkları riskle bankaların sermaye yükümlülükleri hesaplanmakta, kredinin bankaya yüklediği maliyet kredi fiyatının belirlenmesinde önemli rol oynayacaktır.

3.2.2. Kredi Teminatları

Basel II düzenlemeleriyle birlikte bankaların kullandırmış oldukları krediler karşılığında üstlenmiş oldukları riskleri azaltmak ve kredileri güvence altına almak amacıyla isteyecekleri teminatların yapısında da değişiklik olacaktır. Buradaki temel değişiklik alınacak olan teminatların gerekli korumayı sağlayabilmesi için, krediyi kullanacak olan tarafın kredi kalitesi ve alınacak teminatların niteliğidir. (Başar,2007:71)

Geleneksel kredilendirme uygulamasında ortak kefaleti, grup şirketlerinin kefaleti, işletme rehini, müşteri çek ve senetleri teminat olarak kabul edilmektedir. Basel II geleneksel yaklaşımda kabul edilen teminatları kabul edilmeyerek teminat olarak gösterilebilecek değerleri yeniden belirlemiştir.(Diliçıkık,2008:27)

Basel II yaklaşımında Basel I’de geçerli olan bazı teminatlar sayılmamış ya da risk azaltıcı etkisi olan bir kısım değerler teminat gösterilebilecek değerler arasından çıkarılmıştır. Mevcut uygulamalarda müşteri çek ve senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletleri teminat olarak dikkate alınırken, Basel II kapsamında kabul edilmesi öngörülen teminatlar: nakit para, altın, ana endekste ki hisse senetleri, mevduat veya mevduat sertifikası, yatırım fonları, borçlanma senetleri, ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler ve bu senetleri barındıran fonlardır. Gerçek müşteri çek ve senetleri ile şirket ortaklarının ve aynı topluluğa mensup şirketlerin kefaletleri ise teminat kapsamına alınmamıştır. Bunun yanı sıra Basel II uygulamaları kapsamında ticari taşınmaz ipoteği karşılığı verilen kredilerin teminat olarak alınması özel ve oldukça zorlayıcı şartlara bağlanmıştır. Diğer yandan teminatına ikamet amaçlı taşınmaz ipoteği alınan kredilerin % 35 risk ağırlığıyla değerlendirilmesi öngörülmektedir. (Uz ve diğerleri,2004:27)

Basel uygulamaları ile birlikte halen Türk Bankacılık sektöründe kabul edilen, şahıs-firma kefaleti, müşteri çek senetleri, ticari işletme rehini, alacağın temliki, menkul rehini gibi teminatlar bu niteliklerini devam ettirecekler ancak standart yaklaşımda kredi riskini azaltıcı bir unsur olarak dikkate alınmayarak hesaplama ya dahil edilmeyeceklerdir. Böylece bu teminatlar, Basel kapsamında firmalar için hesaplanacak sermaye yükümlülüğünün ve kredi maliyetinin azaltılmasında herhangi bir etki yapmayacaktır.

Türkiye’de faaliyet gösteren KOBİ’lerin önemli bir kısmının vadeli müşteri çeki ve senetleri ile satış yapmakta olduğu ve alacak tahsil etmekte önemli sorunlarla karşılaştıkları dikkate alındığında bu değişimin KOBİ’leri olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmaz görülmektedir. (Sarıgül,2012:29)

Basel II standart yaklaşımında geçerli olacak teminatlar ve Basel I’e göre farklılaşmaktadır. Basel II’de teminat olarak gösterilebilecek değerler karşılaştırmalı olarak Tablo 3.1.’de yer almaktadır. Görüleceği gibi teminatların risk azaltıcı etkisi teminatın türüne göre farklılaşmaktadır. Ancak, burada yine teminatın risk ağırlığında temel belirleyici, firmanın aldığı derece olmaktadır

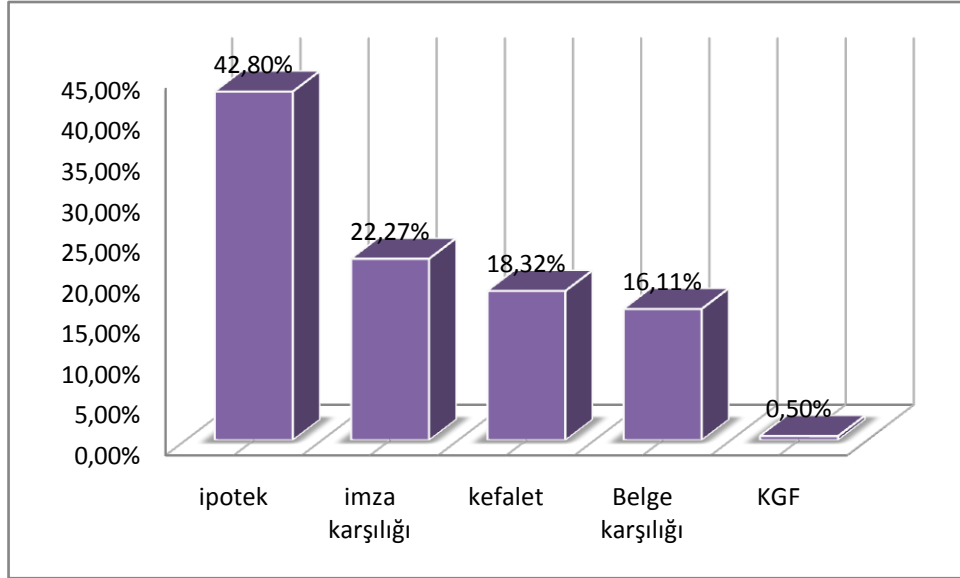
Tablo 3.1: Risk Azaltıcı Olarak Kabul Edilen Teminatlar

Teminat Türleri	Basel I Risk Ağırlığı(%)	Basel II Risk Ağırlığı (%)
Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası	0	0
Altın	0	0
Belli Şartları taşıyan Borçlanma Senetleri	100	İhraç eden Firmanın reytingine göre
Ana Endekste (IMKB 100 Gibi) Hisse Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Reytingine Göre
Yatırım fonları	100	Fonun içinde bulunan Enstürnan tipine göre
Ana Endeks Dışında Fakat Organize piyasalarda işlem gören senetler	100	Reytinge göre
Ana Endeks Dışında Fakat Organize piyasalarda işlem gören senetleride barındıran Fonlar	100	Fonun içinde bulunan Enstürnan tipine göre
Taşınmaz Mal İpoteği	50	İkametgah amaçlı %35 Ticari amaçlı %50-%100
Belli şartları taşıyan Garanti (A- ve üzeri Reytinge sahip) firmalar	100	Reytinge Göre

Kaynak: Güler,2007:12

Ülkemizde Yaygın olarak kullanılan teminat türleri Grafik 3.1’de gösterilmektedir.

Grafik 3.1. Ülkemizde Yaygın Olarak Kullanılan Teminat Türleri

Kaynak: KOSGEB ,2004:13

3.2.3 Basel II'nin Uluslararası Ekonomilere ve Uluslararası Bankacılık Sistemine Etkileri

Basel II uygulamalarının başlatılması ile uluslararası mali piyasaların denetimi ve gözetiminde şeffaflığı artırarak fon akımının sağlam temeller üzerinde gerçekleşmesine yol açacaktır. Bu durum, orta ve uzun vadede ulusal ekonomilerde istikrarın sağlanması, güçlü bir mali sistemin yaratılması ve uluslararası piyasalarda yaşanabilecek sistemik finansal risklerin yayılmasının önlenmesi/etkilerinin azaltılması açısından önemli katkılar sağlayacaktır.

Uluslararası bankacılık sistemi için Basel II, sermaye ihtiyacının azaltılması, daha iyi risk yönetimi, denetim otoritesi ile olan ilişkilerin artması, kredi değerlendirme kurumları tarafından daha iyi algılanma gibi fırsatlar ile birlikte yeni sistemlerin kurulması, veri toplama ve sistem geliştirme ile nitelikli eleman yetiştirme gibi maliyet unsurlarını da beraberinde getirmektedir.

Bankaların sermaye yeterliliklerini aktifin niteliğine göre belirleyecek olmaları, toplam aktiflerin genişletilmesi konusunda bankaları daha özenli karar vermeye yönleltecek

olup, banka aktiflerindeki büyümenin yavaşlaması ve sınırlanması ile aktifler içerisinde önemli bir bölümü oluşturan kredi arzının daralması sonucunu ortaya çıkarabilecektir. Özellikle, ekonomik büyümelerini büyük ölçüde dış kaynaklı finansmana bağlayan gelişmekte olan ülkelerin uluslararası para ve sermaye piyasalarından yapacakları borçlanmalarda, fon maliyetlerinin artması beklenmektedir.

Sektördeki en güçlü ve güvenilir bankalar, aktif büyüklüğünün yanı sıra sermaye yeterliliği oranı ile ölçülmektedir. Bu durum, sermaye yeterliliği konusunda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olacak gelişmiş ülke bankalarının gelişmekte olan ülkelerdeki bankalarla birleşmeleri, onları satın almaları şeklinde yaşanacak bir konsolidasyon sürecini teşvik edebilecektir.

İştirakleri vasıtasıyla gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren uluslararası bankaların içsel derecelendirme yaklaşımına geçişi nispeten kolay olacağından, mali kalitesi yüksek olan müşterilere yoğunlaşabileceklerdir. Ulusal bankaların ise, standart yaklaşımlarla daha düşük dereceli ve daha yüksek riskli müşterilere hizmet etmek durumunda kalarak, daha yüksek risk ve daha düşük kar marjı ile çalışmalarını beklenmektedir.

Sermaye yeterliliğinde aktiflerin farklı risk ağırlıkları ile değerlendirilmesi, bankaları aktif yönetimlerinde yeniden strateji belirlemeye yöneltecektir. Bankaların, riskli aktiflerinin getireceği sermaye yükünü azaltmak amacıyla aktif yatırımlarını ve bankacılık hizmetlerini artırmaya ve çeşitlendirmeye yönelmeleri beklenmektedir.

3.2.4. Basel II'nin Türk Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 30 Mayıs 2005 tarihinde “Türk Bankacılık Sektörünün Basel II’ye Geçişine İlişkin Yol Haritası” açıklanmıştır.

Buna göre,

- Bankaların maruz kaldıkları risklerin daha sağlıklı olarak ölçülebilmesi amacıyla iş kollarının Basel II’ye göre tanımlanması ve tesisi çalışmaları kapsamında bankaların hesap ve kayıt düzenlerinde (muasebe alt yapısı) değişikliklerin yapılması,
- Basel II kapsamında kredi riski ölçümünde dış derecelendirme kuruluşlarının tayin edeceği derecelendirme notları esas alınacağından (standart yaklaşım), ülkemizde kredi derecelendirme kuruluşlarının (yurt dışı ana ortağın iştiraki ya da yerel) kurulması,
- Kredi, piyasa ve operasyonel risklerin istatistiki olarak ölçülmesinin kolaylaştırılması amacıyla merkezi bir veri tabanının oluşturulması,

- Basel II'ye geçiş çalışmaları hakkında reel sektör, kamu sektörü ve ilgili diğerk tarafların bilgilendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması planlanmaktadır.

Basel II ile birlikte ülkelerin OECD üyesi olup olmamaları herhangi bir önem arz etmeyecek, standart yaklaşımın kullanılması ile birlikte ülkelerin uluslararası derecelendirme kuruluşlarından alacakları derecelendirme notları, hazine ya da merkez bankalarından olan alacakların risk ağırlığını belirleyecektir. (Mevcut durumda OECD üyesi ülke olmamız nedeniyle hazine tahvillerinin risk ağırlığı yüzde 0'dır.) lkemiz hazinesinden ya da merkez bankasından olan Türk Lirası cinsinden alacaklar, anılan alacakların aynı para cinsinden fonlanması ve ulusal denetim otoritesinin uygun görmesi kaydıyla, BDDK'nın tercihleri çerçevesinde yüzde 0 risk ağırlığı ile, yabancı para cinsinde olan alacaklar ise ülkemizin derecesine karşılık gelen yüzde 100 risk ağırlığı ile değerkendirilecektir. Basel II uygulamasına geçiş ile birlikte, Türkiye'nin derecelendirme notunun yatırım yapılabilir seviyenin altında olması ("BB-") nedeniyle Eurobond'lar ve yabancı para cinsinden iç borçlanma senetleri için yüzde 8 oranında yasal sermaye yükümlölüğü söz konusu olacaktır. Dolayısıyla Hazine, bugünkü fiyatlardan daha yüksek bir maliyetle yabancı para cinsinden tahvil ve bono ihracı yapmak durumunda kalabilecek ve bunları satın alanlar sermaye yeterliliğinde bugünkünden daha fazla bir yükke karşılaşabileceklerdir. Ancak Basel II'nin uygulanacağı tarihte, Türk Hazinesi'nin kredi derecelendirme notunun yatırım yapılabilir olarak ifade edilen "BBB-" kademesini aşması halinde yabancı para cinsinden kamukağıtlarının tabi olacağı sermaye yükümlölüğü yarı yarıya azalarak yüzde 100'den yüzde 50'ye düşebilecektir. (Sezer ve diğerkleri, 2006:39).

Basel II'nin uygulanması ile birlikte bankaların, risk ağırlığı nispeten düşük olan müşterilere yöneleceğı, buna bağılı olarak kredi portföy dağılımında farklılaşma yaşanacağı beklenmektedir.

Yeni piyasa dengesinde, Basel II'ye uyum sağılayan bankaların piyasa değeri daha da artacak, fon sağılayıcıları tarafından bu durum dikkate alınacaktır. Diğerk bir deyişle, Basel II sürecinde denetim faaliyetlerinin etkinlik kazanması ve piyasa disiplini sayesinde yatırımcıların ülkemiz mali sistemine güvenleri daha da artacak, bu sayede sektöre daha fazla fon ve kaynak girişı sağılanabilecektir.

BDDK tarafından, 30 Haziran 2003 tarihli veriler baz alınarak yapılan Sayısal Etki alışması, QIS TR (Quantitative Impact Study) sonucunda, ülke ekonomisi ve mali sektör oyuncularını için aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

- Standart yaklaşımın Basel I'e kıyasla riske daha duyarlı yapısı nedeniyle, bankalar için ek sermaye gereksinimi ortaya çıkabilecektir.
- Bankalar, kredi verirken daha seçici olacaklarından kısa vadede kredi hacimlerinde bir daralma söz konusu olabilecektir.
- Bankacılık sistemi için sağlıklı ve detaylı veri elde etmek daha önemli hale gelecektir.
- Bankalar, risk yaratıcı işlemleri yaparken, riski azaltacak teminatlara ilişkin politikalarını yeniden düzenleme yoluna gidebileceklerdir.

3.2.5. Basel-II'nin KOBİ'lerin Muhasebe Sistemi Üzerindeki Etkileri

Basel II kapsamında yapılan ve yapılacak düzenlemeler kredi talep edenler açısından da yeniden yapılanmayı gerektirecektir. Özellikle finansal bilgi sistemlerinin bu yeniden yapılanma içinde yeri çok daha önemli olacaktır. Firma notu iyi olanın daha düşük maliyetle borçlanması olanağı iyi derece alma çabalarını teşvik edecek, dolayısıyla kurumsallaşma açısından toplam kaliteyi yükseltecektir.(Alp,2009:79)

Mali tabloların denetimi konusu, bağımsız denetimin kapsamına girmektedir ki, bu da yalnızca sermaye piyasası mevzuatına tabi halka açık şirketler ve diğer kurumların dışında küçük işletmelerin de genel kabul görmüş denetim ilke ve standartları çerçevesinde bağımsız denetim şirketlerince denetlenmesi anlamına gelir. Bilindiği üzere bağımsız denetim kapsamında hazırlanacak mali tabloların da uluslararası muhasebe standartlarına (veya bunlarla tam uyumlu bir şekilde hazırlanmış Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Standartlarına) uygun olarak düzenlemesi gerekir.(Doyrangöl ve diğerleri,2006:362)

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı çerçevesinde ve ayrıca Türk Ticaret Kanunu tasarısının yasalaşması durumunda KOBİ'lerin muhasebe ve finansal raporlama sistemleri önemli değişikliklere uğrayacaktır. Muhasebe ve finansal raporlama sistemlerinin işleyişinde, Uluslararası Muhasebe Standartları-UMS (yeni adıyla Uluslararası Finansal Raporlama Standartları-UFRS) kullanılacak ve sistemin ürünü olan mali tablolar da bu standartlar doğrultusunda hazırlanacaktır.

Finansal raporlamanın ortak dili Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarıdır. 2005 yılının başından bu yana Türkiye, Avrupa Birliği ve dünya'daki bir çok ülke uluslararası finansal raporlama standartlarını uygulamayı kabul etmişlerdir. Kabul edilen bu uygulamalar söz konusu ülkelerdeki yerli ve yabancı pek çok şirket tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle uygulamaların şirketlerin finansal tablolarına çeşitli yönde etkiler yaptığı bir gerçektir. En önemli etkilerinden birisi konsolidasyon işlemlerindeki maliyet

tasarrufudur. Ayrıca UFRS'lerin uygulanması ile birlikte yatırımcıların karşılaştırılabilir bilgilere ulaşmaları sağlanmıştır. Yine devlet veya özel kuruluşlarca verilen denetim hizmetlerinin de yerine getirilmesi kolaylaştırılmıştır. UFRS' nın tam olarak uygulanmaya başlaması ile beraber işletmelerimize özellikle KOBİ'lere çok önemli etkileri olacaktır. (Selimoğlu,2007:1)

UFRS'in uygulanmasıyla, Türkiye'nin KOBİ'leri uluslararası düzeyde kabul görmüş etkin bir raporlama sistemine geçmiş olacaktır. Böylece bir yandan kurum kendi faaliyetlerini ve performansını daha sağlıklı bir şekilde ölçerken, finansman ihtiyacı için dış kaynak temininde de önemli bir rekabet avantajı sağlayacaktır.

Küreselleşmiş güçlü bir finansal raporlamanın sağlayacağı önemli faydalar şu şekilde özetlenebilir;(www.ifac.org)

- Yatırımcılar için karşılaştırılabilir finansal raporlama yapısı sağlamakta,
- Genel olarak KOBİ'lerin hesaplarının güvenilirliğini güçlendirmekte,
- Uluslararası boyutlarda yatırım yapan yatırımcı olmayı özendirmekte,
- Uluslararası şirket satın alma / birleşme veya yeni işbirliklerinde avantaj sağlaması,
- Düşük maliyetli sermaye elde edilmesi,
- Etkinliği yüksek kaynak dağılımı sağlamakta,
- Yüksek oranlı bir ekonomik büyüme oluşturmakta,
- Geleceğin büyük firması olarak KOBİ'lerin, ileride sermaye piyasalarına açılmasını kolaylaştıracak ciddi bir ön hazırlık gerçekleştirilmiş olacaktır,
- UFRS ile “Kurumsal Yönetim” adına önemli bir adım atılmış olmaktadır.

KOBİ'lerde UFRS'lerinin uygulanabilmesiyle ilgili yapılan birçok araştırma neticesinde şu sonuçlar çıkartılmıştır (Kırlıoğlu ve diğerleri,2011:15);

- UFRS uygulamalarının tüm işletmelerde olduğu gibi KOBİ'lerde de yüksek maliyetler getireceği,
- KOBİ'lerde UFRS'lerini uygulama noktasında olanların yeterli bilgi ve tecrübe düzeyine sahip olmamaları,
- Pek çok KOBİ sahip ve yöneticisinin bu standartları uygulama hususunda isteksiz oluşu,
- KOBİ'lerin halen gerekli alt yapıya sahip olmamaları,
- KOBİ'lerin eğitilmiş insan kaynağı ve gerekli donanımdan yoksun olduğu, şeklinde sıralanabilecek olan sonuçlar ortaya konulmuştur.

Yapılan araştırmalarda özellikle muhasebe mesleği mensuplarının iş yüklerinin ciddi bir şekilde artacağı ve geçiş döneminde önyargılara bağlı aksaklıkların yaşanabileceği ortaya koyulmuştur (Ülkü, 2008:74). Bu kaygıların ancak eğitimle aşılması mümkündür.

3.2.6. Basel-II'nin KOBİ'lerin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi

Basel II sürecinde kurumsallaşmanın ön plana çıkmasının sebepleri risk değerlemesi sürecinde kurumsal yönetimin önem kazanacak olması ve derecelendirmeye niteleyici bir faktör olarak etki edecek olmasıdır. KOBİ'lerin kurumsallaşma için yapması gerekenler öncelikle vizyon, misyon, ilke ve değerler, politikalar ve uygulamalarını gözden geçirmesidir. Basel II açısından değerlendirildiğinde kurumsal yönetim kalitesinin yükselmesinin ön şartının kurumsallaşma olduğu görülmektedir ve işletmelerin yönetsel yapıları risk derecelendirme uygulamasında önemli bir rol oynayacaktır (Usta ve diğerleri,2006:231).

Kurumsal yönetim, firmalardaki yönetim ve kontrol sisteminin firmanın etkinliğini artırıcı, “şeffaf”, “sorumlu”, “adil” ve “hesap verebilir” nitelikte olmasını ifade eder. Firmaların iyi yönetilmesi ve denetlenmesini sağlamayı ve tüm paydaşların çıkarlarının sorumlu ve adil bir şekilde gözetilmesini hedefler. İyi kurumsal yönetim uygulamalarına sahip firmalar tüm menfaat sahiplerine güven verir.

Basel II ile birlikte KOBİ'lerin derecelenme ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. KOBİ'lerin iyi bir derece notuna sahip olabilmeleri için öncelikle kurumsal yönetim ilkelerine uygun politikalar belirleyerek, uygulamaları gerekmektedir.

Türkiye’de uygulanması planlanan Kurumsal Yönetim İlkeleri, SPK koordinasyonunda bir komite oluşturulmuş, bu komiteye SPK uzmanlarının yanı sıra, İMKB ve Türkiye Kurumsal Yönetim Forumu’nun temsilcileri iştirak ettikleri bir toplantıyla belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda ortaya çıkan Kurumsal Yönetim İlkeleri dört ana bölümde toplanabilir. (www.spk.gov.tr)

İlk bölümde, pay sahiplerinin hakları ve eşit işleme tabi olmaları konusundaki prensipler yer almaktadır. Bu bölümde, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkına, genel kurula katılım ve oy verme hakkına, kar payı alma hakkına ve azınlık haklarına ayrıntılı olarak yer verilmekte; ayrıca pay sahipliğine ilişkin kayıtların sağlıklı olarak tutulması ve payların serbestçe devri ve satışı konuları ile pay sahiplerine eşit işlem ilkesi ele alınmaktadır.

İkinci bölümde, kamunun aydınlatılması ve şeffaflık kavramları ile ilgili prensipler yer almaktadır. Bu çerçevede, şirketlerin pay sahiplerine yönelik olarak bilgilendirme politikası kuralları oluşturmaları ve bu kurallar bütününe sadık kalarak kamuyu aydınlatmalarına yönelik prensipler belirlenmiş, ayrıca, dünyadaki güncel gelişmeler ve ülkemiz koşulları göz önünde bulundurularak periyodik mali tablo ve raporlarda yer alacak bilgiler bir standarda bağlanmış ve işlevsellik ön planda tutularak ayrıntılandırılmıştır.

Üçüncü bölüm, menfaat sahipleri ile ilgilidir. Menfaat sahibi, işletmenin hedeflerine ulaşmasında ve faaliyetlerinde herhangi bir ilgisi olan bir kimse, kurum veya çıkar grubu olarak tanımlanmaktadır. Şirketle İlgili menfaat sahipleri pay sahipleri ile birlikte çalışanları, alacaklıları, müşterileri, tedarikçileri, sendikaları, çeşitli sivil toplum kuruluşlarını, devleti ve hatta şirkete yatırım yapmayı düşünebilecek potansiyel tasarruf sahiplerini de içerir. Bu bölümde şirket ile menfaat sahipleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesine yönelik prensipler yer almaktadır.

Dördüncü bölümde ise, yönetim kurulunun fonksiyonu, görev ve sorumlulukları, faaliyetleri, oluşumu ile yönetim kuruluna sağlanan mali haklar ve yönetim kurulunun faaliyetlerinde yardımcı olmak üzere kurulacak komitelere ve yöneticilere ilişkin prensipler yer almaktadır.

3.3. BASEL II SÜRECİNDE KOBİ'LERİN YAŞAYABİLECEĞİ SORUNLAR

Gerek G-10 Ülkelerinde gerekse Türkiye'de Basel II Düzenlemesi kriterlerinin uygulamaya geçirilmesiyle birlikte Basel II ye yönelik herhangi bir hazırlık yapmayan KOBİ'lerin ciddi birtakım sorunlarla karşılaşması kaçınılmaz olacaktır.

Bu sorunları;

- Finansman sorunları
- Şeffaflık sorunları
- Teminatlandırmaya ilişkin sorunlar
- Kurumsal Yönetim

alt başlıkları halinde incelemek mümkündür.

3.3.1 Finansman Sorunları

KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki yeri son derece önemlidir. Buna rağmen, Muhtelif kaynaklar KOBİ'lerin reel sektöre verilen krediler içinde önemli bir paya sahip olmadığını ifade etmektedir. Eğer gerçekten KOBİ'lerin reel sektör kredileri içindeki payı düşükse (%10 civarında) bu durum KOBİ'lerin ekonomideki yeri ve öneminin açıklanması

açısından bir çelişki arz etmektedir. Bu konuda sağlıklı bilgiye ulaşılması kolay değil ancak mümkündür. Gerçek rakamlara ulaşılmasının başta gelen nedenleri arasında kayıt dışılık gösterilmektedir.

T. Halk Bankası tarafından yapılan araştırmada, Türkiye’de KOBİ’lerin %88’inin dış kaynak kullandığı, %12’sinin ise kredi talep etmediği tespit edilmiştir. Finansman kaynaklarının %71’inin banka kredisi kalan kısmının ise ortaklardan avans (%10) ve yakın çevreden (%19) sağlandığı görülmektedir. İşletmelerin kredi kullanmama nedenlerine bakıldığında; en önemli sorunun % 40’lık bir oranla teminat şartlarının ağır ve formalitenin fazla olması oluşturmakta, bunu % 33 ile kredi faizinin yüksek olması, % 23 ile öz sermayenin yeterli olması, % 4 ile kredi vadesinin kısa olması izlemektedir.

Bu çerçevede KOBİ’ler gerek kendi yapılanmaları gibi içsel, gerekse finansal istikrarsızlık, alternatif finansman olanaklarının yetersizliği ve uygulanabilir stratejilerin olmaması gibi dışsal nedenlerden kaynaklanan finansman sorunları yaşamaktadırlar. Büyük şirketler yatırım finansmanı sorunlarını banka kredileri veya halka arz yoluyla çözerken, düşük öz kaynakla çalışan KOBİ’ler için yatırım sürecinde kaynak bulmak kolay olmamaktadır.

KOBİ’ler genellikle işletme sahibi ile yöneticinin aynı olduğu aile şirketlerinden oluşmakta olup büyük kısmı halka arz yoluyla fon teminine; yönetimini kaybetme, başkalarına hesap verme ve kar paylaşma endişesiyle başvurmamaktadırlar. Diğer taraftan KOBİ’lerin bir kısmı bilinçli olarak küçük kalmayı ve bu yolla bazı yasal yükümlülüklerden muaf olmayı tercih etmektedirler. Öte yandan, KOBİ’lerin çoğu kurumsallaşamama nedeniyle kamuyu bilgilendirme ve düzenli rapor hazırlama konusunda yeterli altyapıya da sahip değillerdir. (Küçüközman ve Diğerleri,2008:41)

Neticede finansman KOBİ’lerin en önemli sorunudur. Bu sorunlar makro ekonomik koşullardan, KOBİ’lerin kendi yapısal sorunlarından, bankacılık sisteminden, alternatif finansman kaynaklarının yetersizliğinden ve KOBİ’lerin bu kaynakları tanımamasından ve KOBİ’ler için uygun stratejilerin olmamasından kaynaklanmaktadır. Tablo 3.2.’de, KOBİ’lerin finansman sorunlarına ilişkin muhtelif kaynaklardan elde edilen bilgiler derlenmiştir.

Tablo 3.2: KOBİ'lerin Finansman Sorunları

Kobi yapılarından kaynaklanan Sorunlar	Ekonomik Yapıdan kaynaklanan Sorunlar	Bankacılık Sisteminden kaynaklanan Sorunlar	Alternatif Finansman Kaynağı yetersizliği	Kobiler için Uygun Stratejiler Olmaması
Özkaynak ve İşletme sermayesi yetersizliği	Sık yaşanan finansal krizler	Bankaların Kobi'lere yönelik yeterli stratejilerinin olmaması	Risk sermayesi, Şirket birleşmeleri	Kamu otoriteleri ve Kobi birliklerinin uzun vadeli strateji geliştirmemiş olması
Bilanço şeffaflığı olmaması, kayıt dışılık	Yüksek faiz oranları	Kredi maliyetlerinin yüksekliği	Aktif Kobi Borsaları	Teşviklerden yeterince yararlanmama
Teminat Sorunu	Finansal İstikrarsızlık	Teminatlarda esnekliğin olmaması	Diğer finansal araçlar	
Profesyonel yönetici ve finans uzmanı tahsis edilmemesi	Döviz kurlarındaki istikrarsızlık		Sermaye piyasasının gereklerini yerine getirememe	
Kredibilitelerinin düşük olması				
Aile şirketi olma ve kurumsallaşamama				

Kaynak: Küçüközmen ve Diğerleri,2008:41

3.3.2. Şeffaflık Sorunları

Basel II Düzenlemesi ile birlikte büyük önem kazanan şeffaflık, bankalar ile KOBİ'ler arasında sağlıklı bir işbirliğinin gerçekleşmesi için ön şart olarak görülmektedir.

Düzenli, karşılaştırılabilir, zamanında ve güvenilir bilgiye erişim şirketlerin mevcut durumlarının ve gelecekle ilgili muhtemel senaryoların değerlendirilmesine yardımcı olarak kaynakların daha etkin dağıtımını sağlar. Şeffaflık şirket yönetimini de etkinleştirir. Yatırımcılar yatırım yapma kararlarını alırken şirketlerin şeffaflık derecesini ve kamuoyuna yaptıkları açıklamaların kalitesini dikkate almakta ve bu konuda güven vermeyen ülkeleri ve

şirketleri radar sistemlerinden çıkartmaktadırlar. Bu noktada dikkat çekmemiz gereken ancak bu konuşmanın kapsamı dışında bıraktığımız konu özel teşebbüsün şeffaflığının kamu yönetiminin şeffaflığı ile ilişkisidir. Özel çıkarların devlet çıkarlarıyla iç içe geçtiği sistemlerde kamuoyuna açıklama ile ilgili yasa ve düzenlemeler hortumlama ve varlık transferlerini engellemeyecek düzeyde tutulmaktadır (Ararat, 2003:1)

Özellikle Türkiye’deki kayıt dışı ekonominin ¹ %50’ler civarında olduğu dikkate alındığında KOBİ’ler tarafından şeffaflığın gereklerinin yerine getirilmesi büyük önem arz etmektedir. KOBİ’lerin hazırlamış olduğu bilanço ve finansal raporların uluslararası standartlar bir tarafa, yerel ve yasal standartlarda dahi olmaması, bu raporlarda işletmelerin gerçek durumunun gözükmemesi, işletmelerin gücünün genel olarak bu finansal raporların üzerinde olması, kurduğu ilişkilerde de bu işletmelere güven duyulmaması sonucunu doğurabilmektedir. (Ulus,2008:76)

İyi yönetilen, iyi finanse edilmiş ve gerekli tüm bilgileri zamanında ve yeterli bir şekilde sunabilen KOBİ’ler potansiyel olarak en iyi dereceyi almak suretiyle en iyi şartlarda kredilendirilme imkânına sahip olacaklardır. KOBİ’ler şeffaflığı artırmak için daha fazla finansal bilgi ile daha kapsamlı niteliksel bilgilerini bankalara sunabilmelidirler. Finansal bilgilerin yanı sıra niteliksel bilgi ve faktörler de derecelendirme sürecinde dikkate alınmaktadır. Daha iyi bir derecelendirme notu alabilmek için KOBİ’lerin dikkat etmesi gereken bazı temel faaliyet ve özelliklere aşağıda yer verilmiştir: (Ege,2010:54)

- Yönetim, yönetim yapısı ve personel
- Amaçlar ve ürün / hizmet gelişimi
- Muhasebe, kontrol ve risk yönetimi
- Finansal yönetim
- İç süreçler, ürün / hizmet ve teknoloji
- Satış ve pazarlama faaliyetleri, pazar konumu, rekabet
- Müşteriler ve tedarikçiler
- Güvenilirlik ve açık iletişim.

Tüm bu bilgiler ışığında KOBİ’lerin şeffaf bir yapıya ulaşması sürecinde finans, zaman ve moralite ihtiyaçları bulunmaktadır.

¹ Kayıt dışı ekonomi, devletten gizlenen, kayda geçirilmeyen/geçirilemeyen ve bu sebeple denetlenemeyen faaliyetler olarak tanımlanabilir. Enformel ekonomi, illegal ekonomi, gayri resmi ekonomi, gizli ekonomi diye de adlandırılır.

KOBİ'lerin kayıt altına alınması sorunun çözümünde, KOBİ'lerin istekli olup adımlar atmaları kadar kamu ve düzenleyici otoritelerin katkıları da çok önemlidir. Kayıt dışı faaliyetlerin önlenmesi hususunda kamu ve düzenleyici otoritelere önemli görevler (vergi mevzuatı reformu ile adil ve etkin bir vergi sisteminin oluşturulması, vergi oranlarının düşürülmesi, teşvik alanlarının arttırılması gibi) düşmektedir. Ayrıca sektör kuruluşları (TOSYÖV, TOBB KOSGEB gibi) nın da KOBİ'ler ve devlet arasındaki sorunun çözümüne yönelik ciddi faaliyetleri olabilir. Sektör kuruluşları, KOBİ'ler ve devlet arasında bir nevi arabuluculuk görevi üstlenip, yapıcı ve çözüm üretici olabilirler. Hali hazırda TBMM' inde 20 milletvekilinden oluşan bir KOBİ Çalışma Grubu olan TOSYÖV, kayıt dışı ekonominin önlenmesi yolunda önemli sayılabilecek bir adım olan vergi mevzuatı reform çalışmalarının yapılabilmesi için TBMM' inde daha etkin olabilir. (Aras,2006:83)

3.3.3. Teminatlandırmaya İlişkin Sorunlar

Kredilendirmede “Geleneksel Yaklaşım” dan “Basel II Yaklaşımı”na geçilmesiyle birlikte kredilerin subjektif yöntemlerle belirlenmesi sürecinden, kredinin çeşitli unsurlarının ne kadar riski olduğunun belirlenmesi ve buna göre fiyatlama yapılması sürecine doğru geçiş yaşanacaktır. Risk odaklı kredi fiyatlaması KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarını ve fiyatlarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecektir. Risk odaklı fiyatlamada daha çok risk alınan krediler daha pahalıya fiyatlanırken, daha az risk alınan krediler ise daha ucuza fiyatlanacaktır. Bu noktada teminatlar önem kazanmaktadır.

Günümüzde kredi talep ederken istenen teminatları bulmakta zorlanan KOBİ'ler, Basel II öncesi teminat kabul ettirdiği araçların bundan sonra teminat olarak kabul edilmemesi veya kredinin fiyatını azaltıcı unsur niteliğini taşıyamaması ile karşı karşıya kalınca daha da zorlanacakları bir gerçektir. Bu nedenle KOBİ'lerin bu konuda da bilgilendirilmeleri ve bu yeni koşullara da hazırlıklı olmaları sağlanmalıdır. (Koç,2008:28)

3.3.4. Kurumsal Yönetim

Basel II sürecinde kurumsallaşmanın ön plana çıkmasının sebepleri risk değerlemesi sürecinde kurumsal yönetimin önem kazanacak olması ve derecelendirmeye nitelendirici bir faktör olarak etki edecek olmasıdır. KOBİ'lerin kurumsallaşma için yapması gerekenler öncelikle vizyon, misyon, ilke ve değerler, politikalar ve uygulamalarını gözden geçirmesidir. Basel II açısından değerlendirildiğinde kurumsal yönetim kalitesinin yükselmesinin ön şartının kurumsallaşma olduğu görülmektedir ve işletmelerin yönetsel yapıları risk derecelendirme uygulamasında önemli bir rol oynayacaktır. (Haşit ve Diğerleri,2008:187)

KOBİ'lerin kurumsallaşması, karşısında duran en önemli engellerden biri işletme içinde çalışanların özellikle profesyoneller ile işletme sahipleri arasında yaşanan problemlerdir. İşletme içinde ilişkilerinin sistem haline getirilmesi, yani kurumsallaşması. KOBİ'lerin en önemli hedeflerden biri olmalıdır.

KOBİ'lerinin kurumsallaşması, genelde üzerinde düşünülmeyen ama bu tür işletmelerin en temel problemleri yaratan konulardan biridir. Kurumsallaşma 'sistem haline gelmek' olarak tanımlandığına göre. sadece şirketin sistem haline gelmesi yetmez. Bir bütün olarak işletmenin ve o işletmenin çalışanları ve sahipleriyle birlikte bir sistem haline getirilmesi, bunun için de KOBİ'lerin yeniden yapılandırılmaları gerekir. Yeniden yapılanma ile şirketlerde yeni bir organizasyon yapısı oluşturulmalı ve bu yapı içinde yer alan herkesin görevi, yetkileri ve sorumlulukları yazılı olarak belirlenmelidir. Bu şirketlerde uygulanabilecek bir görev yetki ve sorumluluk yönetmeliği ve personel yönetmeliği oluşturulmalıdır. Böylece bu işletmelerde karar alma süreci belirli kurallara bağlanır ve işletmenin kurumsallaşması için bir adım atılır. Diğer taraftan bu tür işletmelerde iş tanımları yapılmalı, iş planı ve akışları dökümanite edilmeli, iyi bir iş ve belge akışı sağlanmalıdır. Etkin bir raporlama sistemi kurulmalı ve yönetimin gereksinim duyduğu bilgiler güncel olarak raporlanmalıdır. Maliyet ve stok kontrolü sağlamak, maliyet azaltılmasına gitmek için etkin bir muhasebe ve raporlama sistemi kurulmalıdır. Daha sonra bütçe uygulamalarına başlanmalıdır. Bölümlerin daha sistemli hale getirilerek bölümler arası belge ve bilgi akışı sağlanarak, bölümlerin daha etkin ve verimli çalışması sağlanmalıdır. Aktif bir pazarlama bölümü kurularak işletmenin yurtiçi ve yurt dışı pazar payı artırılmalıdır. KOBİ'lerde mevcut sistemleri yamamak, onarmak gibi yöntemlerle düzeltilmesi oldukça zordur ve de mevcut sistemi daha da içinden çıkılmaz hale gelebilir. Bu nedenle aile şirketlerinin tümüyle yeniden yapılandırılmalarında yarar vardır. (Ak,2008:198).

3.4. BASEL II'YE UYUM AŞAMASINDA KOBİ'LERE YAŞAYABİLECEKLERİ SORUNLARA KARŞI ÖNERİLER

3.4.1. Derecelendirmeye Yönelik Hazırlıklı Olunması

Firmanın kredi derecelendirilmesi banka tarafından verilen kredinin, kime verildiğinin riskinin ölçülmesi anlamına gelmektedir. İşletmenin finansal (bilanço, gelir tablosu gibi finansal verilerinin değerlendirilmesi) ve niteliksel (yönetici ve ortakların geçmişi, ithalat ihracat, pazar payı vb.) faktörlerinin değerlendirilmesi sonucu atanan derecelendirme notu bankaya bu işletmeye verilecek kredinin taşıyacağı riski gösterir ve bu işlem sonucu bankanın tutması gereken sermayenin belirlenmesinde girdi olarak kullanılır.

Bir kredi derecelendirme sistemi kullanılmasında amaç, işletmenin taşıdığı riskleri objektif olarak ölçmektir. Bu durum, ortak bir dilin oluşmasına yardımcı olmanın yanında bankaların bir işletme için çok benzer fiyatlamalar yapmasına olanak tanımaktadır.(Berger and Udell,2002:51)

Basel II'nin birinci yapısal bloğunun amacı, sermaye yeterlilik oranını daha duyarlı hale getirmektir. Sermaye yeterlilik oranının riske daha duyarlı hale gelmesi bankacılık sektörünü krediler açısından etkileyecektir. Bankalar karşı karşıya kalacakları sermaye yükümlüklerini yerine getirebilmek için daha seçici davranmak zorunda olacaklar; risk derecelendirmesi yüksek, finansal raporları şeffaf ve güvenilir işletmelere kredi vermeyi tercih edeceklerdir.

Sermaye yeterlilik oranının riske daha duyarlı hale gelmesi, bankalardan kredi kullanan KOBİ'leri de doğrudan etkileyecektir. KOBİ'leri değerlendirirken bankaların içsel risk derecelendirme sistemleri önemli hale gelecektir. KOBİ'lerin bankalardan istedikleri koşullarda kredi alabilmeleri için, yüksek kredi notlarına sahip olmaları bir zorunluluk haline gelecektir.

3.4.2. Doğru ve Güvenilir Bilgilendirme

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lere için en önemli konuların başında bilgilendirme gelmektedir. Türkiye ekonomisinde çok önemli bir yer tutan KOBİ'lerin; Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın açacağı yeni dönemde, öngörülen değişimlerden nasıl etkilenebilecekleri konusunda kapsamlı bir şekilde bilgi sahibi olmaları gerekir. Bunun yanında bilgilendirmenin doğru ve güvenilir olması yanında bu bilgilendirmenin, kimler tarafından, ne zaman, nasıl ve kimlere yönelik olarak verileceği cevap bulması gereken önemli sorulardır.

Bilgilendirme faaliyetlerinde hedef kitlenin doğru tespit edilmesi faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği açısından son derece önemlidir. Bilgilendirme faaliyetlerinin daha çok küçük ve orta ölçekli işletmeleri hedef (KOBİ) alması gerekir. Esnaf ve sanatkârların kredi anlayışındaki farklılık konuyu algılamakta güçlük çekmelerine nedeniyle bu bilgilendirmenin dışında bırakılabilir. Bilgilendirme faaliyetlerinde hedef kitleye doğrudan doğruya ulaşılması zor ve çok verimli olmayabilir. Bu nedenle bilgilendirmeye sektör kuruluşlarının alt birimlerinden (oda temsilcileri gibi) başlanıp, daha sonra detaylı çalışmalarla bu birimlerin kendi portföylerinde bulunan KOBİ'ler bazında devam edilebilir. Ancak her şeyden de önemlisi KOBİ'lerin kendileri ile ilgili gelişmeleri takip etme, bilgilenme ve bilinçlenmeye istekli olmaları gerekir.

3.4.3. Kayıt Dışı İşlemler ve Standart Kayıt Düzeni

Basel II ile birlikte kredi kullanan KOBİ'lerin risk değerlemesi belli kurallar ve standartlar çerçevesinde yapılacağından firmalar ticari faaliyetleri ile ilgili kayıtlarını gerek teminat koşulları gerekse kullanacakları kredinin maliyeti açısından gerçekçi tutmak durumunda kalacaklardır. Zira derecelendirmenin firmanın taşıdığı riski tam olarak yansıtabilmesi için tüm finansal işlemlerin kayıt altında olması gereklidir. Ancak burada önemli bir nokta, firmaların kayıt dışı uygulamalar nedeniyle vergiden kaçınmaları ile sağladığı çıkarları karşısında Basel II sonrası karşılaşılabilecekleri daha yüksek dış kaynak maliyeti bulunmasıdır. Bu durumda firmalar büyük olasılıkla vergiden kaçınmanın getirdiği illegal bir fayda ile dış kaynak maliyeti karşılaştırmasına gideceklerdir. (Tukaç,2009:62)

KOBİ'ler iyi bir derecelendirme notuna sahip olabilmek için ilk aşamada kurumsal yönetim ilkelerini benimsenmeleri ve uygulamaları, kayıt dışı faaliyetler de bulunmamaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra, KOBİ'ler basta yüksek öz kaynak seviyesi olmak üzere güçlü bir mali yapıya sahip olmalı, faaliyetleri dolayısıyla maruz kaldıkları riskleri yönetebilme kabiliyeti olmalı, bağımsız kredi değerlendirme kuruluşları ve bankalarca talep edilen bilgileri sağlıklı ve zamanında sunabilme yeteneklerinin ön planda olması gerekmektedir. (Yüksel,2005:4)

3.4.4. İnsan Kaynağı

Basel II'yi başarıyla uygulamanın en iyi yolu onu anlamaktan geçmektedir. Bu süreç sürekli öğrenmeyi ve güncel bilgi kaynaklarına sahip olmayı gerektirmektedir. Hedefini gelişmiş ülkeler ligi olarak belirleyen ülkemiz için Basel-II'yi uygulamak bir seçenek değil zorunluluktur. Konunun iyi anlaşılabilmesi katlanılacak maliyeti katlayarak artıracaktır.

Para, sermaye, ekipman gibi araçların hepsi bulunabilir ve ikame edilebilir ama olmazsa olmaz olan faktör; ülkesinin çıkarlarını koruyabilecek, acımasız rekabet ortamında ayakta kalabilmeyi başaracak bilgili, donanımlı, deneyimli, üretken ve çalışkan insan kaynağıdır. Bu kaynağın israfı her şeyin israfı anlamına gelir. Bu kapsamda ön plana çıkan diğer hususlar ise; firmaların doğru bir kayıt düzenine sahip olması, faaliyet risklerine uygun türev ürünler kullanmayı öğrenmesi, sermaye yapılarını güçlendirmesi, kurumsal yönetim kültürünü oluşturmaları ve yerleştirmesi, nitelikli insan kaynağına sahip olması. Basel II'de öngörülen teminat yapısına uyum sağlaması ve en önemlisi gerekli eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmesi olarak sıralanabilir.

3.4.5. Kurumsal Yönetim Kültürünün Benimsenmesi

Kurumsallaşma kelime anlamıyla değerlendirildiğinde; kuruluşun kişilerden bağımsız olarak belirli amaç ve hedefler doğrultusunda, belirli ilke ve değerler çerçevesinde yönetilmesini ifade etmektedir. Günümüzde kurumsallaşma, kuruluşun tüm stratejik kararlarına ve faaliyetlerine yön veren vizyon, ana amacı ve üstlendiği ana görevini betimleyen misyon, faaliyetlerini yürütürken uyacağını beyan ettiği kavramları içeren ilke ve değerler, faaliyetini yürütürken izlediği yol ve yöntemleri yansıtan politikalar ve kısa dönemli hedeflerine ulaşmak için sürdürdüğü uygulamalar başlıkları altında toplanan beş temel kurumsallaşma faktörü açısından belirli bir niteliğe, sürekliliğe ve dinamiğe sahip olması şeklinde tanımlanmaktadır. Basel II sürecinde kurumsallaşmanın ön plana çıkmasının sebepleri, risk değerlemesi sürecinde kurumsal yönetimin önem kazanacak olması ve derecelendirmeye kalitatif bir faktör olarak etki edecek olmasıdır. (Usta ve Güler,2006:231)

Profesyonel bir yönetime sahip olan KOBİ, yönetimi zayıf olan bir KOBİ karşısında güçlü olacaktır. . Nihayet kurumsal yönetim ilkeleri de göz önüne alındığı zaman hepsinin zincirin bir parçası olduğu anlaşılabilmektedir. Birbirleriyle paralel zamanlarda gelişme gösteren Basel-II, kurumsal yönetim ilkeleri ve uluslararası finansal raporlama standartları özünde aynı amaca hizmet etmektedir. Türkiye’de risk kültürünün gelişmesi, kurumsal yönetim anlayışının oturması ve küreselleşmeye ayak uydurulabilmesi, köse taşı niteliğinde olan bu gelişmelerin başarıyla yürütülmesi gereğini ortaya koymaktadır.

3.4.6. Alternatif Finansman Kaynaklarından Yararlanma

Basel II uygulaması çerçevesinde ortaya çıkabilecek banka kredisi kullanımını engelleyici, kredi maliyetlerini artırıcı ve diğer zorlayıcı faktörler, KOBİ’ler için alternatif finansman kaynakları yaratmayı ve bunlardan yararlanmayı şimdiye kadar olduğundan çok daha fazla önemli hale getirecektir. Aşağıda işletmelerin banka kredisi almak yerine başvurabilecekleri alternatif finansman yöntemlerine ve bu yöntemlerin Basel II süreci ile etkileşimlerine yer verilecektir.

3.4.6.1. Birleşmeler, Hisse Devirleri ve Ortaklıklar

Gelişmiş ülke piyasalarında KOBİ’lerin gerek KOBİ ortaklık hisselerinin işlem gördüğü borsalar aracılığı ile gerekse de birebir hisse devirleri yolu ile kolayca maliyetsiz kaynak sağlayabildikleri ve ortaklık kurmak yolu ile daha güçlü bir finansal yapıyı oluşturabildikleri bilinmektedir. Örneğin ABD’de bulunan KOBİ’lerde banka kredilerinin finansman kaynakları içerisindeki payı % 30’larda iken, bu oran Avrupa’da bulunan

KOBİ’lerde % 70 düzeyindedir. Bunda Amerikan ticari hayatındaki ortaklık ruhunun ve mekanizmalarının gelişmiş olmasının büyük rol oynadığı söylenebilir.

Ortaklıklar oluşturmak hemen hemen her tür KOBİ için uygundur, tek önemli sorun, bu işletmelerin işletme yönetimlerini ortaklarına açma zorunluluğunun olmasıdır. Buna karşın, dış yatırımcılar bu işletmelerin sermaye yapısını güçlendirecek ve yönetimine bölgesel olmanın da ötesinde ülkesel veya global bir bakış kazandırabilecektir. Bu tarz ortaklıkların yayılması, ülkedeki kurumsal kültür ve şirketleşme düzeyi ile yakından ilişkilidir.

Türkiye’de KOBİ’ler için bu tarz bir yapının bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Bunun nedenleri arasında işletmelerin genelde aile işletmeleri şeklinde faaliyet göstermeleri, işletme sahiplerinin ortaklık kültürünü benimsememiş ve bağımsızlık eğilimi yüksek bir yapıda olmaları, ortaklıkların artmasını sağlayacak etkin piyasa mekanizmalarının bulunmaması gibi faktörler gösterilebilir. Ancak Basel II ile başlayan süreçte, KOBİ’lerin maliyetsiz kaynak olanağı yaratabilmek, ticari faaliyetlerini sürdürebilmek ve rekabet olanağı sağlamak amacıyla ortaklık eğilimlerini artıracak beklenmektedir.

3.4.6.2. Sermaye Piyasaları

KOBİ’lerin sermaye piyasası gereklerini yerine getirmede karşılaştıkları güçlükler (hesap-kayıt düzeni, finansal yükümlülükler, vb. gibi), kamuyu bilgilendirme ve düzenli rapor hazırlama konusunda yeterli ve sağlam bir kurumsal yapı ve donanımına sahip olmamaları ve ülke ya da bölge ölçeğinde imaj/tanınma sorunları sebebiyle, sermaye piyasalarında hisse senedi ihracı yoluyla kaynak sağlayabilmeleri büyük ölçekli işletmelere kıyasla daha zordur. Ayrıca bazı durumlarda KOBİ’lerin kamu düzenlemelerinden kaçınmak amacıyla küçük ölçekte kalmayı tercih etmeleri ve işletme yönetimini kaybetme, hesap verme ve kar paylaşma endişeleri de bu işletmelerin sermaye piyasalarından yeterince faydalanmaması sonucunu doğurmaktadır. Arz yönlü bu sebeplerin yanı sıra, talep yönünde de sermaye piyasalarının Türkiye’de yeterli finansal derinliğe sahip olmaması ve bu nedenle spekülasyona açık yapısı, KOBİ hisselerinin yüksek risk taşıması, bu işletmelerin genelde kar dağıtamayacak durumda olması, hisse senetlerinin likiditesinin düşük olması gibi sebepler dolayısıyla yatırımcıların bu hisselerle olan talepleri düşük kalabilmektedir.

Türkiye’de sermaye piyasalarının gelişimi adına son dönemde yaşanan en önemli gelişme, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin hisse senedi ve diğer menkul kıymetlerinin işlem göreceği “KOBİ Borsası” olarak da isimlendirilen “Gelişen İşletmeler Piyasası A.Ş.’nin, Sermaye Piyasası Kurulu’nun onayıyla Aralık 2005 tarihi itibarıyla kurulması

olmuştur. KOBİ Borsası, başta KOBİ'ler olmak üzere, gelişme ve büyüme potansiyeline sahip işletmelerin kaynak ihtiyaçlarına çözüm bulabilmek için, faiz ve anapara geri ödeme maliyeti olmayan, sermaye piyasası aracılığı ile hisse senedi ihracını yaygınlaştırma amacına yönelik olarak faaliyet gösterecektir.

Günümüzde, ulusal işletmeler arası yaşanan yoğun rekabet karşısında birçok küçük işletme yerini global pazarda rekabet edebilme gücüne sahip çok büyük işletmelere bırakmaktadır. Dolayısıyla, kendini mevcut şartlara adapte edemeyen, tedarikçi işletme zincirinin bir halkası olmayı başaramamış KOBİ'ler yok olma riski taşımaktadır. Bu kapsamda, uluslararası rekabet olanağına sahip işletme olma yolundaki KOBİ'lerin sermaye piyasalarından sağlayacakları uygun maliyetli fonlar, varlıklarının devamı açısından çok büyük bir öneme sahiptir.

Bununla birlikte, sermaye piyasalarının şeffaf finansal yapıyı zorunlu kılması, olumlu/olumsuz ekonomik koşullar ı anında yansıtır risk yönetimini öncelikli hale getirmesi ve aracılık maliyetlerini ortadan kaldırarak artı fon yaratması nedeniyle bu finansman yönteminin, Basel II kriterlerinin yaratacağı etkiler de dikkate alındığında, orta ve uzun vadede ciddi bir hacme ulaşması beklenmektedir.

3.4.6.3. Finansal Kiralama

Finansal kiralama (leasing), bir yatırım malının mülkiyeti finansal kiralama şirketinde kalarak, belirli bir kira karşılığında, kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve yapılan sözleşmede belirlenen değer üzerinden sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya geçmesini sağlayan çağdaş bir finansman yöntemidir. Türkiye'de son dönemlerde finansal kiralama yoluyla finansman olanağı sağlanması faaliyetlerinde önemli ölçüde artış kaydedilmiştir.

Bu finansman tekniğinin önümüzdeki dönemde yaşanacak global ekonomiye entegrasyon ile birlikte artması beklenmektedir. Ancak Basel II açısından düşünüldüğünde, banka kredilerinin kullanımının KOBİ'ler açısından daha maliyetli hale gelebileceği ve işlem prosedürlerinin daha uzun süreceği göz önünde bulundurulursa, örneğin üretim kapasitesinin artırılmasına yönelik ve mülkiyet hakkının işletme için önemli büyüklükte vergi vb. gibi maliyetleri beraberinde getirdiği duran varlıkların finansmanında, KOBİ'lerin bankalardan kredi almak yerine kiralama yoluna gitmek isteyeceği düşünülebilir.

3.4.6.4. Faktöring

Faktöring, büyük miktarlarda kredili satışlar yapan işletmelerin, bu satışlardan doğan alacak haklarının faktöring şirketi olarak adlandırılan finansal kuruluşlar tarafından satın alınması esasına dayanan bir finansal faaliyettir.

Basel II sürecinde banka kredilerinin fiyatlaması, söz konusu kredi için bulundurulması gereken sermaye tutarına bağlı olarak yapılacağından, yüksek sermaye bulundurma zorunluluğu getiren kredilerin kullanıcıya olan maliyeti de yükselecektir. Bu anlamda, KOBİ'lerin kendilerine yüksek maliyetler getirecek banka kredileri yerine faktöring yöntemi, kendilerine seçecekleri alternatif finansman kaynağı kalemlerinden biri olabilecektir. Bununla birlikte, Basel II standart yaklaşımında, gerçek müşteri çek ve senetlerinin risk azaltıcı etkisinin bulunmayışı, bankalarca bu tür kıymetli evraklar karşılığı kullandırılan ıskonto ve diğer türden kredi plasmanlarının daralmasına, bununla birlikte faktöring şirketlerinin işlem hacimlerinde artışlar yaşanmasına neden olabilecektir.

3.4.6.5. Kredi Garanti Fonu

1991 yılında kurulan Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş. (KGF) KOBİ'ler için alternatif finansman seçeneklerinden biri haline gelmiştir. KGF, Türkiye'nin bütün bölgelerindeki KOBİ'lerin kendisiyle anlaşma yapmış bankalardan kullandığı her türlü nakdi ve gayri nakdi krediye verdiği garanti/kefaletlerle teminat sağlamaktadır. KGF uygulamasından KOBİ'ler ile esnaf ve sanatkârlar ve genç girişimciler faydalanabilmektedir. Böylece KOBİ'lerin banka kredileri kullanırken yaşayacakları teminat problemi KGF garanti/kefaleti ile giderilmekte, bu sayede KOBİ'lerin de banka kredileri kullanma olanağı artmaktadır.

Riskin paylaşımı ilkesine dayanan kredi garanti sistemi sayesinde daha geniş bir kesime, en düşük maliyetle, devamlı bir kredilendirme olanağı sağlanabilmektedir. Ayrıca KOBİ'lerin ihtiyacına göre, orta-uzun vadeli ve uygun koşullu kredi alabilmeleri kredi garantisi ile kolaylaşmaktadır.

3.4.6.6. Satıcı kredileri

Günümüzün piyasa koşullarında piyasa dinamiklerinin yarattığı özgün bir alternatif finansman yöntemi olup, bir malın bedelinin, -satıcı tarafından alıcı lehine- malın tesliminden sonraki belli bir tarihte ödenebilmesi imkânı sağlamaktadır.

Satıcı kredileri, ülkemizde gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça yüksek bir orana sahiptir. Ancak makroekonomik alandaki yapısal iyileşmelere (kayıt dışı faaliyetlerin

önlenmesi, ticaret kanunundaki düzenlemeler, sermaye piyasalarının derinleşmesi, KOBİ'lerin kurumsallaşması vb.) ve Basel II normlarının gerektirdiği dönüşümlere paralel olarak IRB yöntemine geçişle birlikte, banka kredilerine oranla bu finansman yönteminin KOBİ'lerin finansman kaynakları içerisindeki payının düşeceği öngörülmektedir (Sezer ve Diğerleri, 2006:53-54).

3.4.7. Diğer Öneriler

Yukarıda sözü edilen konular dışında KOBİ'lerin yerine getirmesi gereken diğer hususları ana başlıklar altında özetlersek;

- İşletmelerin ana faaliyet kollarında çalışmaları,
- Faaliyetlerinden doğan risklerini başkalarına devredecek finansal araçların kullanılması,
- Risk yönetimi konusunda uzmanlaşmayı sağlamak üzere özellikle muhasebe ve finansman konusunda nitelikli insan kaynağına yatırım yapmaları,
- Raporlama ve veri tabanı konularında yeni teknolojik yatırımların tamamlanması,
- Basel II ile öngörülen değişimlerin işletmelere olan etkilerinin tam olarak kavranarak eylem planı oluşturulması konuları ön plana çıkmaktadır.

IV. BÖLÜM

BASEL II DÜZENLEMELERİNİN MALATYA İLİNDE FAALİYETTE BULUNAN KOBİ'LERE ETKİLERİNİN VE FARKINDALIKLARININ TESPİTİNE YÖNELİK ANKET ARAŞTIRMASI

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın önceki bölümlerinde detaylı şekilde bahsettiğimiz üzere, Basel II düzenlemeleri bankalar yanında bankalardan kaynak sağlayan firmaları da yakından ilgilendirmektedir. Basel II düzenlemelerinin bankalara olduğu kadar firmalara –özellikle küçük yapıları nedeniyle KOBİ'lere - etkileri önemli ölçüde olacaktır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, banka KOBİ ilişkilerini farklılaştıran Basel II'nin KOBİ'lere etkilerinin belirlenmesi, uygulamaya geçilmesi durumunda KOBİ'lerin avantajlı koşullarda kredi kullanabilmeleri için düzenlemeler hakkında hangi seviyede bir bilgiye sahip olduklarının, farkındalıklarının ortaya koyulması ve Basel II'yi bir avantaj haline dönüştürebilmeleri için çözüm önerileri sunmaktır.

4.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu araştırmanın kapsamını, 2013 yılında, Malatya ilinde bulunan imalat sanayi ve ticaret sektöründe faaliyet gösteren ve Bakanlar Kurulu'nun 04.11.2012 tarih ve 28457 sayılı resmi gazetede yayınlanan “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” te yer alan KOBİ tanımına uygun işletmeler seçilmiştir.

4.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.3.1. Veriler ve Toplanması

Çalışmada Malatya Organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren 102 firmaya, firmaları hakkında genel bilgileri almak amaçlı 10 soru soruldu ayrıca Basel II düzenlemelerinin firmalara olan etkileri ve farkındalıklarına yönelik 10 soru yöneltilmiştir. Firmalara toplam 20 soru yöneltilmiştir. Anketler internet ortamında (Google Drive uygulaması) ve yüz yüze görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

Anketlerin cevaplandırılması aşamasında, anket sorularına cevap verecek kişilerin işletme sahibi, yöneticisi veya muhasebe / finans bölümü yetkilisi unvanı taşıyan kişiler olmasına önem verilmiştir.

4.3.2. Evren ve Örneklem

Malatya organize sanayi bölgelerinde ve küçük sanayi bölgelerinde bulunan firmalar çalışmanın hedef kitesini oluşturmaktadır. Hedef kitle olarak TÜİK verilerine göre Malatya’da KOBİ niteliğinde bulunan 2012 yılına kadar girişim sayıları net olmamakla birlikte 27000 civarındadır. Hedef Kitleyi 27000 KOBİ sayısı olarak belirlendiğinde, söz konusu ana kitleyi temsil edecek örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde;

$$n = N \cdot t^2 \cdot p \cdot q / d^2 (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q$$

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örneklem alınacak birey sayısı

p : İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q : İncelenen olayın görülmeiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t : Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d : Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örneklem hatasıdır

Formülü kullanılarak bu evren için %95 güven aralığında, $\pm\%10$ örneklem hatası ile gerekli örneklem büyüklüğü aşağıdaki tablo 4.1. den de ayrıca yararlanılarak $n=61$ değeri bulunmuştur. Bulunan örneklem değeri göz önüne alınarak anket soruları tesadüfi 102 firmaya uygulanmıştır. Sonuç olarak araştırma bulgularının %95 güven aralığında $\pm\%10$ örneklem hatası ile genellenebileceği söylenebilir.

Tablo 4.1: $\alpha=0.05$ İçin rneklem Büyüklükleri

Evren Büyük- lüğü	± 0.03 örneklem hatası (d)			± 0.05 örneklem hatası (d)			± 0.10 örneklem hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s.50

4.3.3. Verilerin Analizi ve Yorumu

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS for Windows (Statistical Package for Social Sciences) 18.0 programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yanı sıra niteliksel verilerin karşılaştırılmasında ise Pearson Ki-Kare testi kullanılmıştır. Ayrıca iki grubun niceliksel anlamda karşılaştırılması durumunda bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır.

Ankette bulunan likert ölçeğine dayalı sorularda tutarlılık ve açıklık kontrolü amaçlı güvenirlik analizi yapılmıştır. Bu amaçla yapılan güvenirlik testinde, Likert ölçeğine dayalı soruların güvenirliğini ortaya koyan Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmaktadır. Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü değerlendirilmiştir.

Tablo 4.2: Basel II Düzenlemelerinin KOBİ'lere Etkileri ve Farkındalıklara İlişkin Cronbach's alpha katsayısı

Cronbach's Alpha	Soru Adedi
,737	8

Likert soruların güvenirlik değeri %74 olarak bulunmuştur. Ölçek yeterli kabul edilen değeri ($\alpha \geq 0,50$) %50 'dir yani oldukça güvenirlidir.

4.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.4.1. Araştırmaya Katılan Firmaların Özelliklerine İlişkin Bulgular

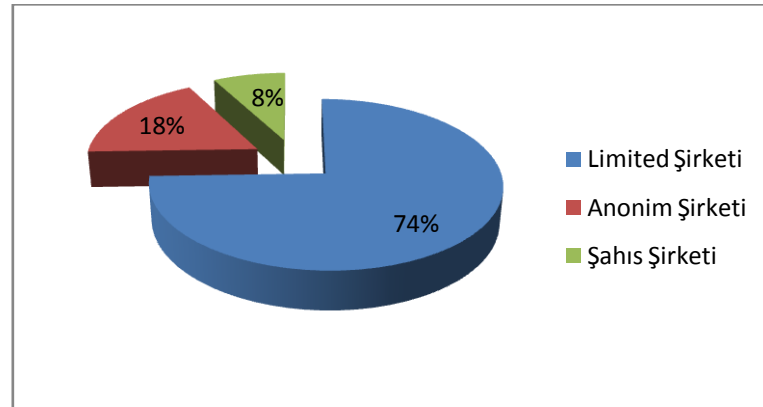
Araştırmaya katılan firmaların Hukuki yapısına ilişkin bulgular tablo 4.3'te görülmekte ve Grafik 4.1'de özetlenmektedir. Araştırmaya katılan firmaların hukuki yapıları; 76'sı (%74.5) Limited Şirketi; 18'i (%17.6) Anonim şirketi ve 8'i (%7.8) şahıs işletmesidir.

4.4.1.1. Şirketlerin Hukuki Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 4.3: Şirketlerin Hukuki Durumuna Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Limited Şirketi	76	74,5	74,5	74,5
	Anonim Şirketi	18	17,6	17,6	92,2
	Şahıs Şirketi	8	7,8	7,8	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.1: Şirketlerin Hukuki Durumuna Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan firmaların 13'ü (%11) Ambalaj sektöründe; 8'i Demir çelik ve Cam sanayi sektöründe; 17'si (%14) Gıda Sanayi sektöründe; 8'i (%6) Kimya-Petrol-Kömür ve Plastik Sanayi sektöründe; 16'sı (%13) Makine sektöründe; 19'u (%15) Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi sektöründe; 8'i (%6) Taş ve Toprağa dayalı sanayi sektöründe; 23'ü (%18) tekstil ve giyim sanayi sektöründe ve 13'ü (%10) diğer sektörlerde yer almaktadırlar.

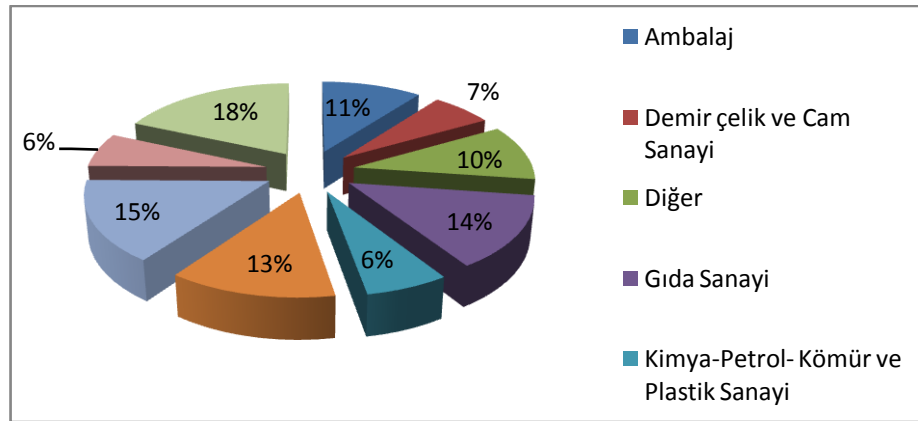
Faaliyet alanlarına bakıldığında, sayı itibariyle 4 firmanın altında olan firmalar diğer kategorisine alınmıştır.

4.4.1.2. Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı

Tablo 4.4 : Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli					
	Ambalaj	13	11	11	11
	Demir çelik ve Cam Sanayi	8	7	7	18
	Diğer	13	10	10	28
	Gıda Sanayi	17	14	14	42
	Kimya-Petrol- Kömür ve Plastik Sanayi	8	6	6	48
	Makina	16	13	13	61
	Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	19	15	15	76
	Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	8	6	6	81
	Tekstil ve Giyim Sanayi	23	18	18	100
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.2. Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı

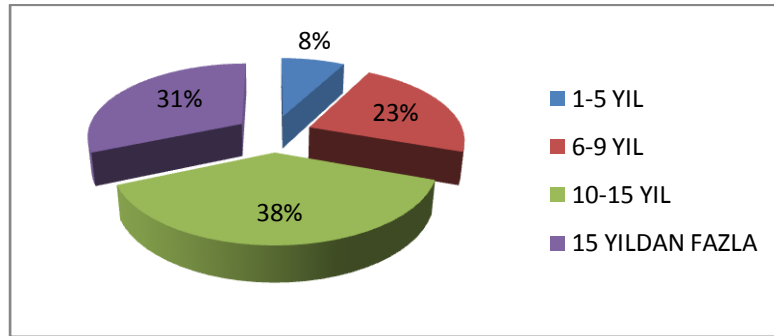
Araştırmaya katılan firmalardan 8'i (%7,8) 1-5 yıl ; 23'ü (%22,5) 6-9 yıl ; 39'u (%38,2) 10-15 yıl ; 32'si (%31,4) 15 yıldan fazla süredir işletme olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

4.4.1.3. Firmaların Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı

Tablo 4.5: Firmaların Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	1-5 YIL	8	7,8	7,8	7,8
	6-9 YIL	23	22,5	22,5	30,4
	10-15 YIL	39	38,2	38,2	68,6
	15 YILDAN FAZLA	32	31,4	31,4	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.3. Firmaların Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı

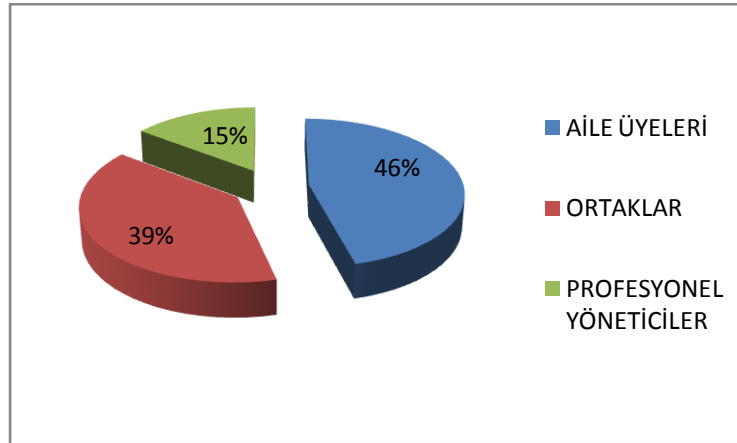
Araştırmaya katılan firmalardan 47'si (%46,1) aile üyeleri tarafından yönetiliyor; 40'ı (%39,2) ortaklar tarafından yönetiliyor ve 15'i (%14,7) profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmektedir.

4.4.1.4. Firmaların Yöneticilere Göre Dağılımı

Tablo 4.6 :Firmaların Yöneticilere Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	AİLE ÜYELERİ	47	46,1	46,1	46,1
	ORTAKLAR	40	39,2	39,2	85,3
	PROFESYONEL YÖNETİCİLER	15	14,7	14,7	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.4 :Firmaların Yöneticilere Göre Dağılımı

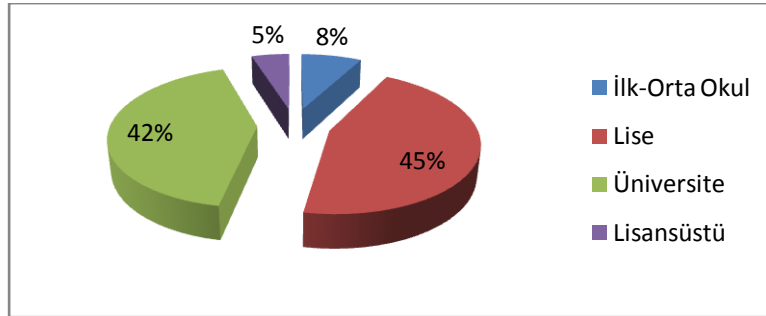
Araştırmaya katılan firmalarda, firma yöneticisinin öğrenim durumları 8'i (%7,8) ilk-orta okul mezunu ; 46'sı (%45,1) lise mezunu; 43'ü (%42,2) üniversite mezunu ve 5'i (%4,9) lisansüstü üniversite mezunudur.

4.4.1.5. Firmaların Yöneticilerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 4.7. Firmaların Yöneticilerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	İlk-Orta Okul	8	7,8	7,8	7,8
	Lise	46	45,1	45,1	52,9
	Üniversite	43	42,2	42,2	95,1
	Lisansüstü	5	4,9	4,9	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.5. Firmaların Yöneticilerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

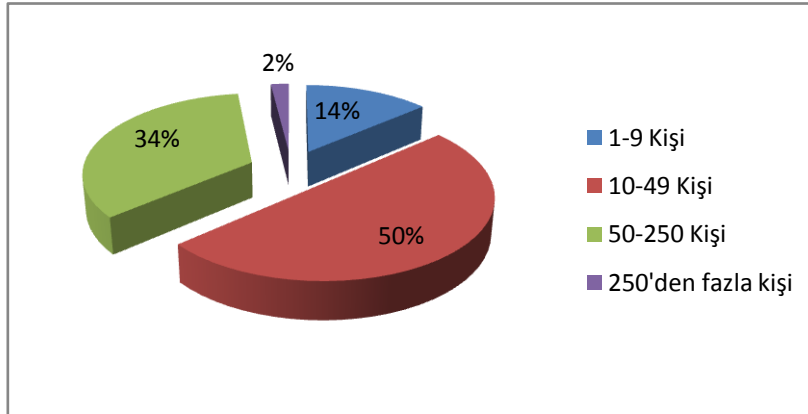
Araştırmaya katılan firmaların 14'ü (%13,7) 1-9 kişi istihdam etmekte; 51'ü (%50,0) 10-49 kişi istihdam etmekte; 35'ü (%34,3) 50-250 kişi istihdam etmekte ve 2'si (%2) 250'den fazla kişi istihdam etmektedir.

4.4.1.6. Firmaların Toplam Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı

Tablo 4.8 : Firmaların Toplam Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	1-9 Kişi	14	13,7	13,7	13,7
	10-49 Kişi	51	50,0	50,0	63,7
	50-250 Kişi	35	34,3	34,3	98,0
	250'den fazla kişi	2	2,0	2,0	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.6 : Firmaların Toplam Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı

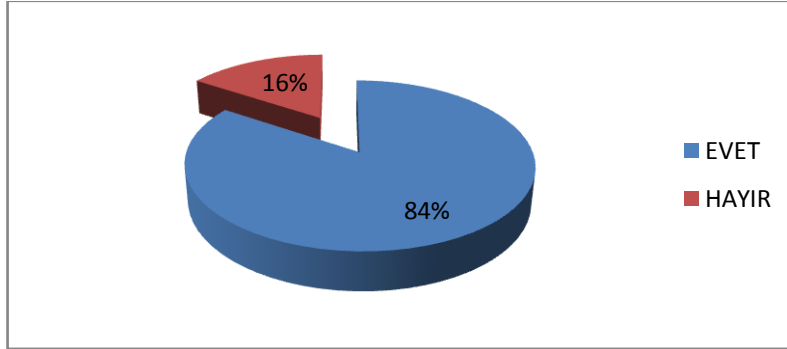

Araştırmaya katılan firmaların 86'sı (%84,3) banka kredisi kullanıyor ve 16'sı (15,7) banka kredisi kullanmıyor.

4.4.1.7. Firmaların Kredi Kullanmalarına Göre Dağılımları

Tablo 4.9 : Firmaların Kredi Kullanmalarına Göre Dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	EVET	86	84,3	84,3	84,3
	HAYIR	16	15,7	15,7	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.7: Firmaların Kredi Kullanmalarına Göre Dağılımları

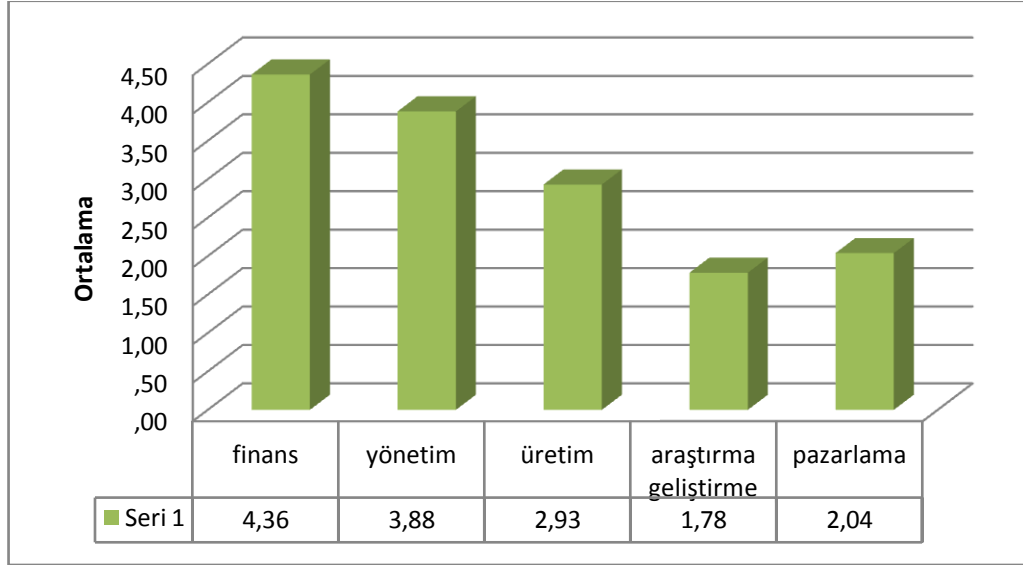
Araştırmaya katılan firmaların en fazla karşı karşıya kaldığı sorun öncelikle finansman sorunudur. Finansman sorununu daha sonra yönetim sorunu takip etmekte olup en az sorun yaşadıkları alan araştırma geliştirme ve pazarlamadır.

4.4.1.8. Firmaların Karşı Karşıya Kaldıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

Tablo 4.10 Firmaların Karşı Karşıya Kaldıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

	Geçerli	Minimum	Maksimum	Ortalama	St. Sapma
FİNANSMAN	102	2	5	4,36	,781
YÖNETİM	102	1	5	3,88	,968
ÜRETİM	102	1	5	2,93	1,065
ARAŞTIRMA	102	1	5	1,78	,863
PAZARLAMA	102	1	5	2,04	1,258
Valid N (listwise)	102				

Grafik 4.8 Firmaların Karşı Karşıya Kaldıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

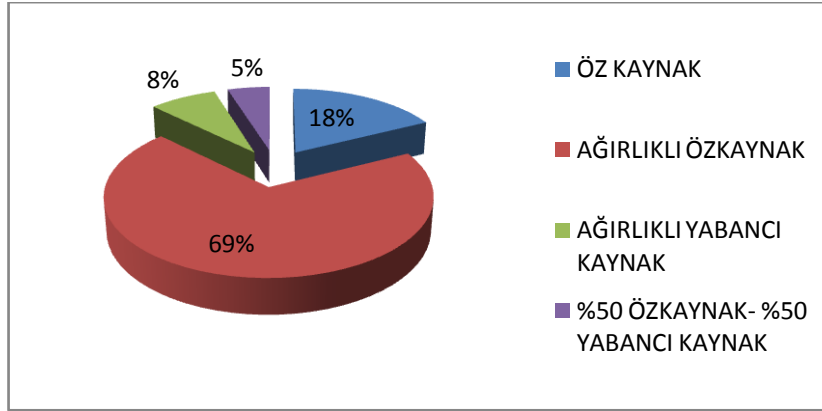

Araştırmaya katılan firmaların sermaye yapısı incelendiğinde; 18'i (%17,6) özkaynak; 71'i (%69,6) ağırlıklı özkaynak; 8'i (7,8) ağırlıklı yabancı kaynak ve 5'i (%4,9) yarı özkaynak yarı yabancı kaynak sermaye yapısına sahiptir.

4.4.1.9. Firmaların Sermaye Yapısına Göre Dağılımı

Tablo 4.11: Firmaların Sermaye Yapısına Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	ÖZ KAYNAK	18	17,6	17,6	17,6
	AĞIRLIKLI ÖZKAYNAK	71	69,6	69,6	87,3
	AĞIRLIKLI YABANCI KAYNAK	8	7,8	7,8	95,1
	%50 ÖZKAYNAK- %50 YABANCI KAYNAK	5	4,9	4,9	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

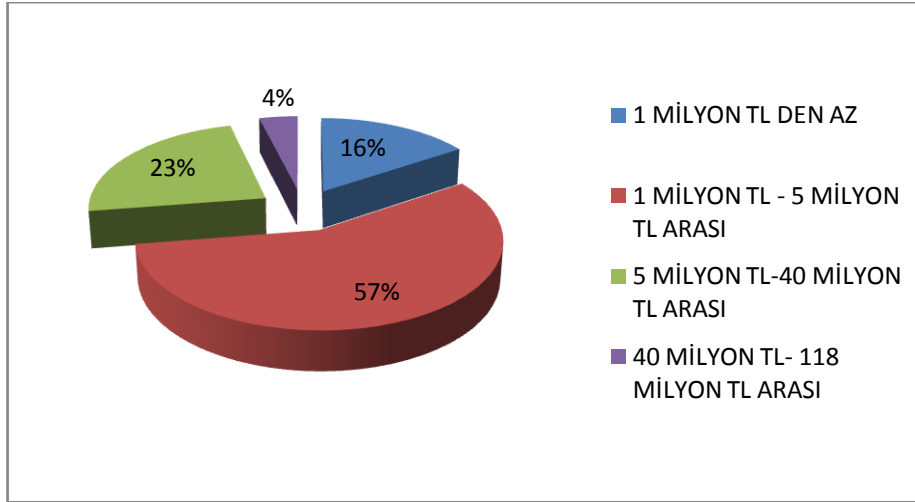
Grafik 4.9: Firmaların Sermaye Yapısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan firmaların yıllık net satış cirosu; 16'sı (%15,7) 1Milyon TL'den az; 58'i (%56,9) 1Milyon TL-8 Milyon TL arası; 24'ü (%23,5) 8 Milyon TL-40 Milyon TL arası ve 4'ü (%3,9) 40 Milyon TL- 118 Milyon TL arasındadır.

4.4.1.10. Firmaların Cirolarına Göre Dağılımı

Tablo 4.12: Firmaların Cirolarına Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	1 MİLYON TL DEN AZ	16	15,7	15,7	15,7
	1 MİLYON TL – 8 MİLYON TL ARASI	58	56,9	56,9	72,5
	8 MİLYON TL- 40 MİLYON TL ARASI	24	23,5	23,5	96,1
	40 MİLYON TL- 118 MİLYON TL ARASI	4	3,9	3,9	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.10 Firmaların Cirolarına Göre Dağılımı

4.4.2 Araştırmaya Katılan Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

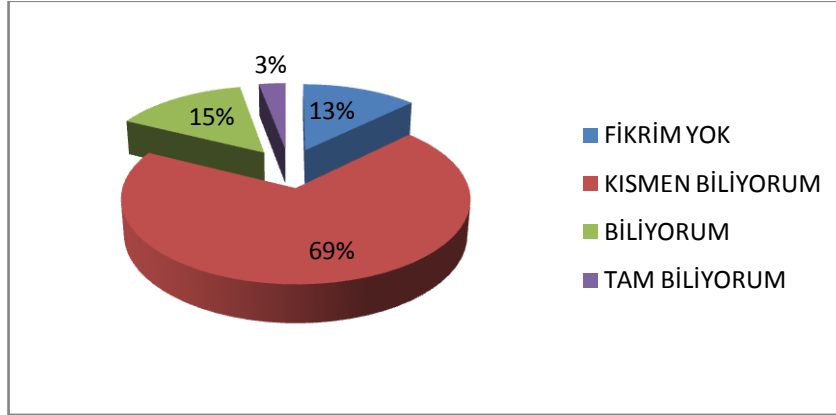
Araştırmaya katılan firmaların Basel II hakkındaki bilgileri; 13'ü (%12,7) fikrim yok; 71'i (69,6) kısmen biliyorum; 15'i (%14,7) Biliyorum ve 3'ü tam biliyorum şikkını işaretlemişlerdir. Kısmen biliyorum şikkını işaretleyen firma yetkililerin çoğunun ise gazete, dergi vb. kaynaklardan edindikleri bilgi dışında Basel II konusunda bilgi sahibi değildir.

4.4.2.1. Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo 4.13: Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumlarına Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	FİKRİM YOK	13	12,7	12,7	12,7
	KISMEN BİLİYORUM	71	69,6	69,6	82,4
	BİLİYORUM	15	14,7	14,7	97,1
	TAM BİLİYORUM	3	2,9	2,9	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.11: Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumlarına Göre Dağılımı

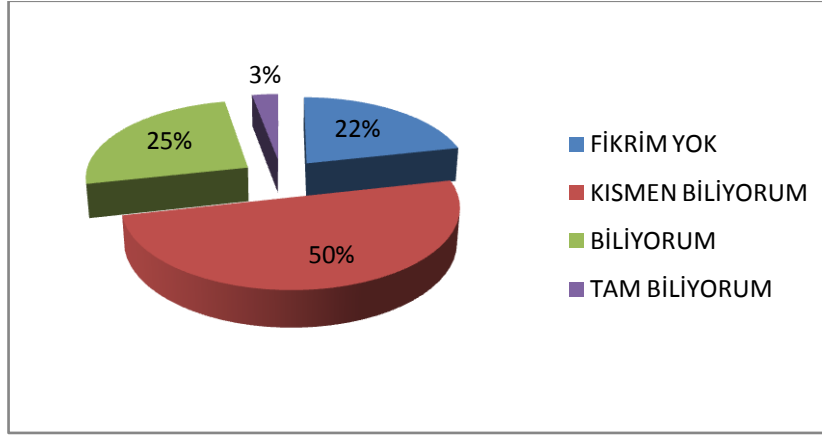
Araştırmaya katılan firmalara sorulan; “ Basel II kriterleriyle birlikte her firmanın bir derecelendirme notuna sahip olacağını biliyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar; 22’si (%21,6) Fikrim yok şikkını; 51’i (%50) kısmen biliyorum şikkını; 26’sı (%25,5) biliyorum şikkını ve 3’ü (%2,9) tam biliyorum şikkını işaretlemişlerdir.

4.4.2.2. Firmaların Derecelendirme Notundan Haberdar Olma Durumu ile İlgili Dağılım

Tablo 4.14 : Firmaların Derecelendirme Notundan Haberdar Olma Durumu ile İlgili Dağılım

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	FİKRİM YOK	22	21,6	21,6	21,6
	KISMEN BİLİYORUM	51	50,0	50,0	71,6
	BİLİYORUM	26	25,5	25,5	97,1
	TAM BİLİYORUM	3	2,9	2,9	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.12 : Firmaların Derecelendirme Notundan Haberdar Olma Durumu ile İlgili Dağılım

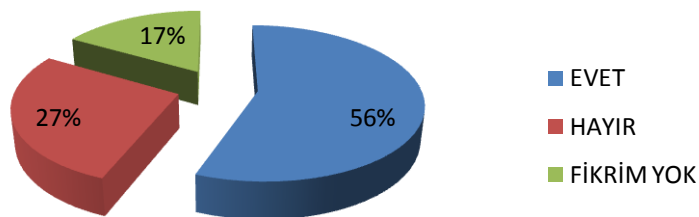
Araştırmaya katılan firmalara sorulan; “Firmanızın Mali Tabloları uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu mudur?” sorusuna verilen cevaplar; 57’si (%55,9) evet cevabını; 28’i (27,5) hayır cevabını ve 17’si (16,7) fikrim yok şıklarını işaretlemişlerdir.

4.4.2.3. Firmaların Mali Tabloları Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Dağılım

Tablo 4.15 : Firmaların Mali Tabloları Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Dağılım

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	EVET	57	55,9	55,9	55,9
	HAYIR	28	27,5	27,5	83,3
	FİKRİM YOK	17	16,7	16,7	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.13 : Firmaların Mali Tabloları Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Dağılım

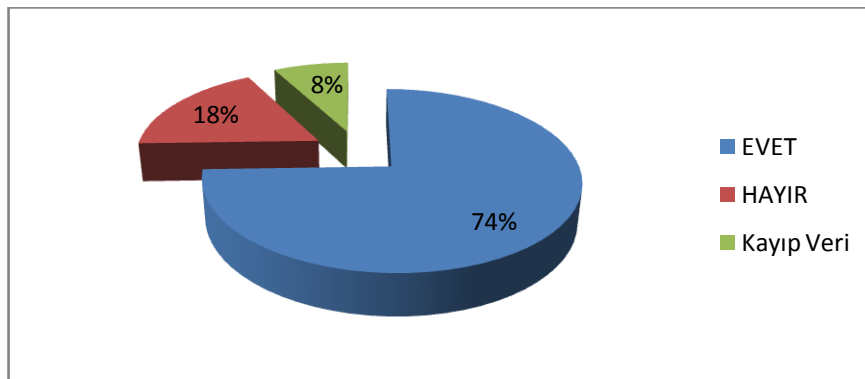
Araştırmaya katılan firmalara sorulan; “Bankalarla yapılan bilgi paylaşımlarınıza yurt içi/yurt dışı iştiraklerinizin mali tablolarını dahil ediyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar; 76’sı (%74,5) evet; 18’i (27,5) hayır şikkını işaretlerken; 8’i (%7,8) bu soruyu cevaplamamıştır.

4.4.2.4. Firmaların Yurtiçi/Yurt dışı İştiraklerinin Bankalarla Bilgi Paylaşımında Mali Tablolalara Dahil Etme Konusunda Dağılımı

Tablo 4.16 : Firmaların Yurtiçi/Yurt dışı İştiraklerinin Bankalarla Bilgi Paylaşımında Mali Tablolalara Dahil Etme Konusunda Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	EVET	76	74,5	80,9	80,9
	HAYIR	18	17,6	19,1	100,0
	TOPLAM	94	92,2	100,0	
	Kayıp Veri	8	7,8		
TOPLAM		102	100,0		

Grafik 4.14 : Firmaların Yurtiçi/Yurt dışı İştiraklerinin Bankalarla Bilgi Paylaşımında Mali Tablolalara Dahil Etme Konusunda Dağılımı

Araştırmaya katılan firmalara; ““Basel II Düzenlemelerine göre, firmaların maliyetlerini teminat yoluyla düşürebilmeleri için kredi vadeleri ile uyumlu vadeye sahip teminat göstermeleri gerekmektedir.” Bu yeni oluşumda, bankaların teminat alma koşulları

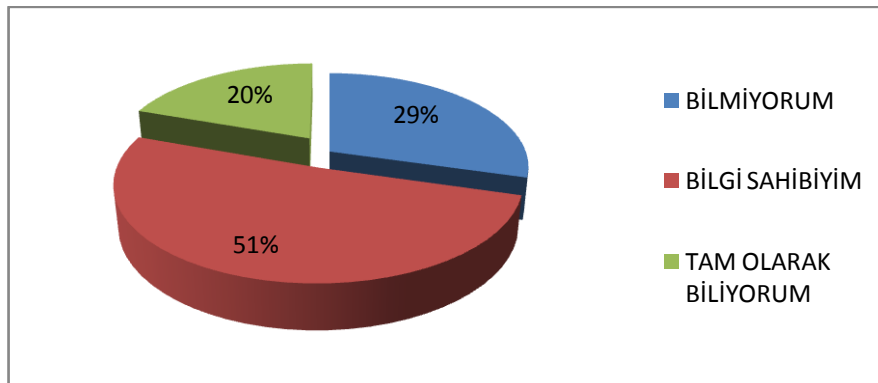
hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz? Sorusuna verilen cevaplar; 30'u (%29,4) bilmiyorum şikkını; 52'si (%51) bilgi sahibiyim şikkını; 20'si (19,6) tam olarak bilgi sahibiyim şikkını işaretlemişlerdir.

4.4.2.5. Firmaların Teminat Verme Konusundaki Farkındalıklarını Ölçmeye Dayalı Dağılım

Tablo 4.17 : Firmaların Teminat Verme Konusundaki Farkındalıklarını Ölçmeye Dayalı Dağılım

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	BİLMİYORUM	30	29,4	29,4	29,4
	BİLGİ SAHİBİYİM	52	51,0	51,0	80,4
	TAM OLARAK BİLİYORUM	20	19,6	19,6	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.15 : Firmaların Teminat Verme Konusundaki Farkındalıklarını Ölçmeye Dayalı Dağılım

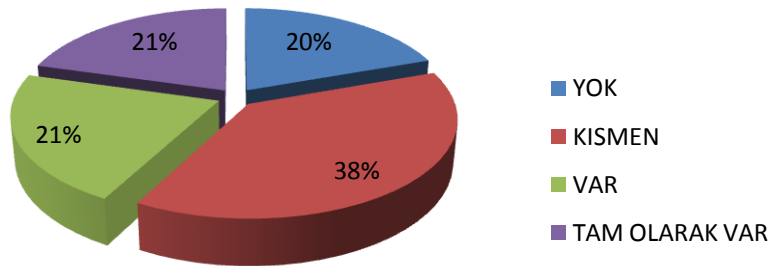
Araştırmaya katılan firmalara; "Basel II'ye uyum sürecinde firmaların mali yapıları ile yönetsel yapılarındaki düzenlemelerin bir gereği olarak alanında uzman kişilerin firmalarda istihdam edilmesi önemli bir unsur olmaktadır." Bu uyum sürecinde firmanızın yaptığı/yapacağı herhangi bir çalışma var mı? Sorusuna verilen cevaplar; 20'si (%19,6) yok; 39'u (38,2) kısmen; 22'si (%21,6) var ve 21'i tam olarak var şıklarını işaretlemişlerdir.

4.4.2.6. Firmalara Basel II Uyum Sürecinde Mali ve Yönetimsel Yapılarındaki Düzenlemeler için Uzman Kişi İstihdam Etmeleri Gerekliliği Hakkındaki Farkındalıklarının Ölçümüne Yönelik Dağılım

Tablo 4.18 : Firmalara Basel II Uyum Sürecinde Mali ve Yönetimsel Yapılarındaki Düzenlemeler için Uzman Kişi İstihdam Etmeleri Gerekliliği Hakkındaki Farkındalıklarının Ölçümüne Yönelik Dağılım

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	YOK	20	19,6	19,6	19,6
	KISMEN	39	38,2	38,2	57,8
	VAR	22	21,6	21,6	79,4
	TAM OLARAK VAR	21	20,6	20,6	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.16: Firmalara Basel II Uyum Sürecinde Mali ve Yönetimsel Yapılarındaki Düzenlemeler için Uzman Kişi İstihdam Etmeleri Gerekliliği Hakkındaki Farkındalıklarının Ölçümüne Yönelik Dağılım

Araştırmaya katılan firmalara; “Basel II düzenlemesi ile birlikte kredilendirmede, riske dayalı fiyatlandırma söz konusu olacaktır. Yani risk değeri düşük olan KOBİ’ler daha düşük maliyetle kredi kullanırken; risk değeri yüksek olan KOBİ’ler daha yüksek maliyetten kredi alacaklardır.” Bu uygulama işletmenizi nasıl etkiler? Sorusuna verilen

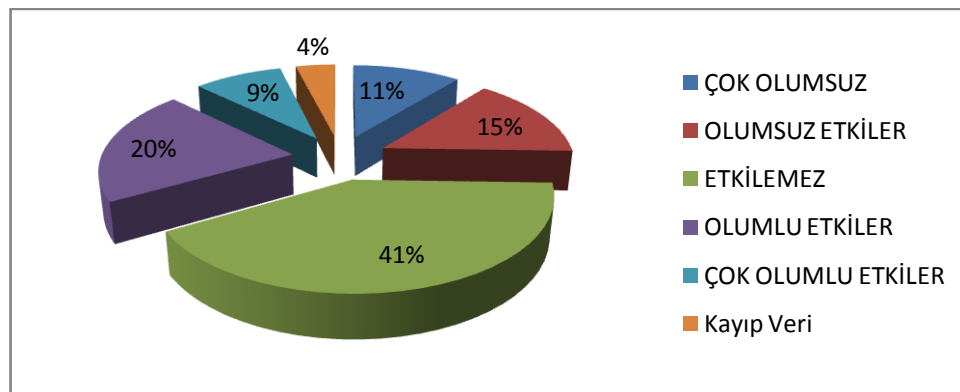
cevaplar; 11'i çok olumsuz; 15'i olumsuz etkiler; 42'si etkilemez; 21'i olumlu etkiler ve 9'u çok olumlu etkiler şikkını işaretlemişlerdir. Ayrıca firmalardan 4'ü bu soruyu cevapsız bırakmışlardır.

4.4.2.7. Firmaların Basel II Uyum Sürecinde Kredi Kullanımı Açısından Etkilenmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Tablo 4.19: Firmaların Basel II Uyum Sürecinde Kredi Kullanımı Açısından Etkilenmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	ÇOK OLUMSUZ	11	10,8	11,2	11,2
	OLUMSUZ ETKİLER	15	14,7	15,3	26,5
	ETKİLEMEZ	42	41,2	42,9	69,4
	OLUMLU ETKİLER	21	20,6	21,4	90,8
	ÇOK OLUMLU ETKİLER	9	8,8	9,2	100,0
	TOPLAM	98	96,1	100,0	
	Kayıp Veri	4	3,9		
	TOPLAM	102	100,0		

Grafik 4.17: Firmaların Basel II Uyum Sürecinde Kredi Kullanımı Açısından Etkilenmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

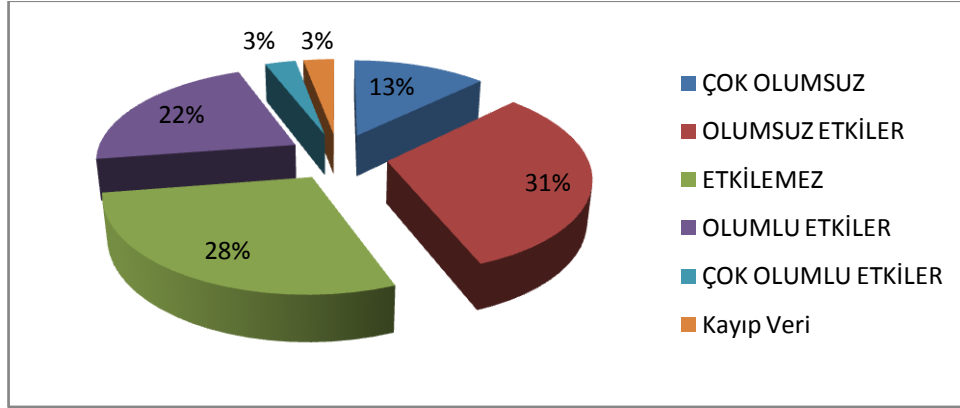
Araştırmaya katılan firmalara; “Kurumsal yönetim, firmalardaki yönetim ve kontrol sisteminin firmanın etkinliğini artırıcı, “şeffaf”, “sorumlu”, “adil” ve “hesap verebilir” nitelikte olmasını ifade eder. Kurumsal yönetimin işletmede varlığı firmaların iyi bir derecelendirme notu almasına ve dolayısıyla kredide avantaj yaratmasına katkı sağlayacaktır.” Bu uygulama işletmenizi nasıl etkiler? Sorusuna verilen cevaplar;13’ü (%12,7) çok olumsuz etkiler; 32’si (%31,4) olumsuz etkiler; 29’u (%28,4) etkilemez; 22’si (%21,6) olumlu etkiler ve 3’ü (%2,9) çok olumlu etkiler şikkını işaretlemiştir. Ayrıca firmalardan 3’ü bu soruyu boş bırakmıştır.

4.4.2.8. Basel II Uyum Sürecinde Kurumsal Yönetime Geçişin Firmalara Etkisi Konusundaki Görüşlerin Dağılımı

Tablo 4.20 : Basel II Uyum Sürecinde Kurumsal Yönetime Geçişin Firmalara Etkisi Konusundaki Görüşlerin Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	ÇOK OLUMSUZ	13	12,7	13,1	13,1
	OLUMSUZ ETKİLER	32	31,4	32,3	45,5
	ETKİLEMEZ	29	28,4	29,3	74,7
	OLUMLU ETKİLER	22	21,6	22,2	97,0
	ÇOK OLUMLU ETKİLER	3	2,9	3,0	100,0
	TOPLAM	99	97,1	100,0	
	Kayıp Veri	3	2,9		
TOPLAM		102	100,0		

Grafik 4.18 : Basel II Uyum Sürecinde Kurumsal Yönetime Geçişin Firmalara Etkisi Konusundaki Görüşlerin Dağılımı

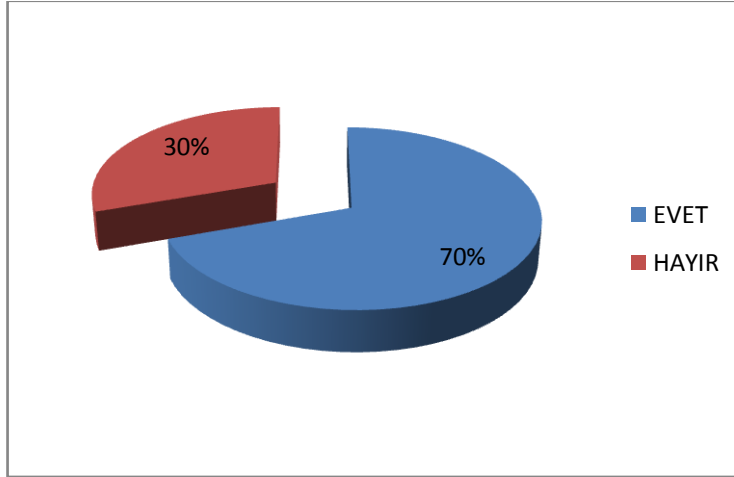
Araştırmaya katılan firmalara; “ Basel II kriterlerini anlama konusunda herhangi bir kurum veya kuruluş firmanıza yardımcı olma teklifinde bulundu mu?” sorusuna cevaplar; 71’i (%69,6) evet ve 31’i(%30,4) hayır şıkkını işaretlemiştir.

4.4.2.9. Basel II Uyum Sürecinde Firmaları Bilinçlendirme Konusunda Yapılan Çalışmaların Tespiti

Tablo 4.21 Basel II Uyum Sürecinde Firmaları Bilinçlendirme Konusunda Yapılan Çalışmaların Tespiti

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	EVET	71	69,6	69,6	69,6
	HAYIR	31	30,4	30,4	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.19 Basel II Uyum Sürecinde Firmaları Bilinçlendirme Konusunda Yapılan Çalışmaların Tespiti

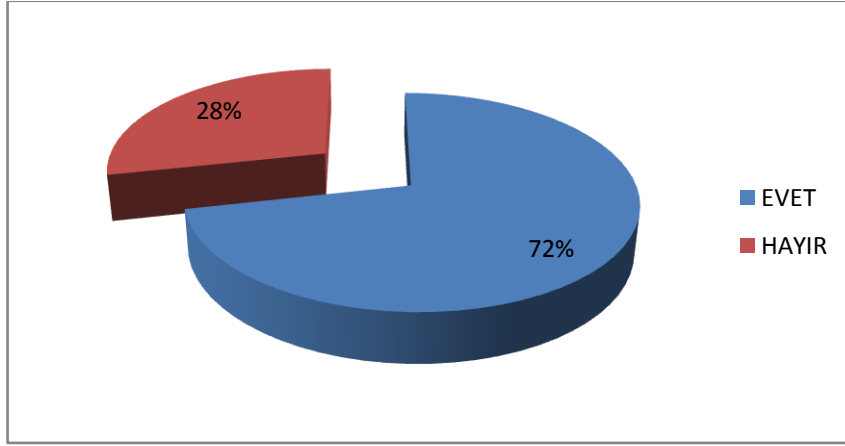
Araştırmaya katılan firmalara; “Basel II’ye geçiş sürecinde firmanızın zorluk çekeceğini düşünüyor musunuz?” Sorusuna verilen cevaplar; 73’ü (%71,6) evet ve 29’u (28,4) hayır şıkkını işaretlemiştir.

4.4.2.10. Basel II’ye Geçiş Sürecinde Firmaların Uyum Sorunu Yaşayabilmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Tespiti

Tablo 4.22 Basel II’ye Geçiş Sürecinde Firmaların Uyum Sorunu Yaşayabilmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Tespiti

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	EVET	73	71,6	71,6	71,6
	HAYIR	29	28,4	28,4	100,0
	TOPLAM	102	100,0	100,0	

Grafik 4.20 Basel II'ye Geçiş Sürecinde Firmaların Uyum Sorunu Yaşayabilmeleri Hakkındaki Görüşlerinin Tespiti

4.4.3. Araştırmaya Katılan Firmaların Basel II Düzenlemeleri Hakkındaki Görüşlerinin Firma Özelliklerine Göre Değişiminin İncelenmesi

4.4.3.1. Firma Çalışan Sayısı ile Basel II uyum sürecinde Firmanın Çekeceği Zorluk Arasındaki İlişkinin Tespiti

Aşağıdaki Tablo 4.23 te “Basel II’ye geçiş sürecinde firmanızın zorluk çekeceğini düşünüyor musunuz? “ Anket sorusu ile firmanın çalışan sayısı arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı çapraz tablo uygulanarak %95 anlamlılık düzeyinde ki-kare testi uygulanmıştır.

Test sonucunda Ki-kare sonucu 13,631 ve p değeri %0,3 sonucu çıkmıştır. Bu sonuca göre firmaların çalışan sayıları ile Basel II geçiş sürecinde yaşayacakları zorluk arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur.

Tablo 4.23: Firma Çalışan Sayısı ile Basel II uyum sürecinde Firmanın Çekeceği Zorluk Arasındaki İlişkinin Tespiti

			Basel II'ye geçiş sürecinde firmanızın zorluk çekeceğini düşünüyor musunuz?	
			EVET	HAYIR
FİRMA ÇALIŞAN SAYISI	1-9 Kişi	Sayılan	14	0
		İçinde % değeri	100,0%	,0%
		Toplamda % değeri	19,2%	,0%
	10-49 Kişi	Sayılan	29	22
		İçinde % değeri	56,9%	43,1%
		Toplamda % değeri	39,7%	75,9%
	50-250 Kişi	Sayılan	29	6
		İçinde % değeri	17.1%	82,9%
		Toplamda % değeri	39,7%	20,7%
	250'den fazla kişi	Sayılan	1	1
		İçinde % değeri	50,0%	50,0%
		Toplamda % değeri	1,4%	3,4%
Toplam		Sayılan	73	29
		İçinde % değeri	71,6%	28,4%
		Toplamda % değeri	100,0%	100,0%

4.4.3.2. Firma Finansman Yöneticisi ile Basel II Düzenlemeleri Konusunda Sahip Olunan Bilgi Arasındaki ilişki

Aşağıdaki Tablo 4.24'te Firma Finansman Yöneticisi ile Basel II Düzenlemeleri konusunda sahip olunan bilgi arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu ilişkinin varlığı çapraz tablo uygulanarak %95 anlamlılık düzeyinde ki-kare testi uygulanmıştır.

Test sonucunda Ki-kare sonucu 23,915 ve p değeri %0,1 sonucu çıkmıştır. Bu sonuca göre firmanın finans yöneticisi ile Basel II düzenlemeleri konusunda sahip olunan bilgi arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur.

Tablo 4.24: Firma Finansman Yöneticisi ile Basel II Düzenlemeleri Konusunda Sahip Olunan Bilgi Arasındaki ilişki

			11BASEL II DÜZENLEMELERİ KONUSUNDA NE ORANDA BİLGİLİSİNİZ?				Toplam
			FİKRİM YOK	KISMEN BİLİYORUM	BİLİYORUM	TAM BİLİYORUM	
FİRMA YÖNETİCİSİ	AİLE ÜYELERİ	S	10	31	6	0	47
		İ	21,3%	66,0%	12,8%	,0%	100,0%
		T	76,9%	43,7%	40,0%	,0%	46,1%
	ORTAKLAR	S	3	31	6	0	40
		İ	7,5%	77,5%	15,0%	,0%	100,0%
		T	23,1%	43,7%	40,0%	,0%	39,2%
	PROFESYONEL YÖNETİCİLER	S	0	9	3	3	15
		İ	,0%	60,0%	20,0%	20,0%	100,0%
		T	,0%	12,7%	20,0%	100,0%	14,7%
Toplam		S	13	71	15	3	102
		İ	12,7%	69,6%	14,7%	2,9%	100,0%
		T	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

4.4.3.3. Firmanın Yıllık Net Ciroyu ile Basel II Düzenlemeleri Konusunda Sahip Olunan Bilgi

Aşağıdaki tablo 4.25'te Firmanın yıllık net ciroyu ile Basel II Düzenlemeleri konusunda sahip olunan bilgi arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu ilişkinin varlığı çapraz tablo uygulanarak %95 anlamlılık düzeyinde ki-kare testi uygulanmıştır.

Test sonucunda Ki-kare sonucu 34,823 ve p değeri %0,00 sonucu çıkmıştır. Bu sonuca göre firmanın yıllık net cirosu ile Basel II düzenlemeleri konusunda sahip olunan bilgi arasında kesinlikle anlamlı bir ilişki söz konusudur.

Tablo 4.25 Firmanın Yıllık Net Cirosu ile Basel II Düzenlemeleri Konusunda Sahip Olunan Bilgi

			BASEL II DÜZENLEMELERİ KONUSUNDA NE ORANDA BİLGİLİSİNİZ				Total
			FİKRİM YOK	KİSMEN BİLİYORUM	BİLİYORUM	TAM BİLİYORUM	
FİRMALARIN YILLIK NET CİROSU	1 MİLYON TL DEN AZ	S	3	11	1	1	16
		İ	18,8%	68,8%	6,3%	6,3%	100,0%
		T	23,1%	15,5%	6,7%	33,3%	15,7%
	1 MİLYON TL - 5 MİLYON TL ARASI	S	4	49	5	0	58
		İ	6,9%	84,5%	8,6%	,0%	100,0%
		T	30,8%	69,0%	33,3%	,0%	56,9%
	5 MİLYON TL-40 MİLYON TL ARASI	S	6	11	6	1	24
		İ	25,0%	45,8%	25,0%	4,2%	100,0%
		T	46,2%	15,5%	40,0%	33,3%	23,5%
	40 MİLYON TL 118 MİLYON TL ARASI	S	0	0	3	1	4
		İ	,0%	,0%	75,0%	25,0%	100,0%
		T	,0%	,0%	20,0%	33,3%	3,9%
	Total	S	13	71	15	3	102
		İ	12,7%	69,6%	14,7%	2,9%	100,0%
		T	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

4.4.3.4. Firmaların Hukuki Durumları ile Kurumsal Yönetimden ve Maliyetli Kredi Kullanma Konusunda Etkilenmeleri

Aşağıdaki Tablo 4.26’da “Kurumsal yönetim, firmalardaki yönetim ve kontrol sisteminin firmanın etkinliğini artırıcı, “şeffaf”, “sorumlu”, “adil” ve “hesap verebilir” nitelikte olmasını ifade eder. Kurumsal yönetimin işletmede varlığı firmaların iyi bir

derecelendirme notu almasına ve dolayısıyla kredide avantaj yaratmasına katkı sağlayacaktır. Bu uygulama işletmenizi nasıl etkiler?” anket sorusu ile “Basel II düzenlemesi ile birlikte kredilendirmede, riske dayalı fiyatlama söz konusu olacaktır. Yani risk değerliliği düşük olan KOBİ’ler daha düşük maliyetle kredi kullanırken; risk değerliliği yüksek olan KOBİ’ler daha yüksek maliyetten kredi alacaklardır. Bu uygulama işletmenizi nasıl etkiler?” anket sorusu ile birlikte firmalardan edinilen firma hukuki durumu arasındaki ilişkileri tespit etmek amaçlı “Tek yönlü ANOVA” testi ve ikili gruplar arasındaki testin anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı “Tukey” testi uygulanmıştır.

İlk etapta Ağırlıklı ortalama ve standart sapmaya bakıldığında kurumsallığın etkisinin en fazla şahıs şirketlerinin yaşayacağı, daha sonra limited şirketlerinin yaşayacağı ve anonim şirketlerinin en az yaşayacağı yönünde bir kanı oluşmaktadır. Bu kanının anlamlılığını ölçmek amaçlı yapılan ANOVA testinde p değeri 0,05 ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişki vardır diyebiliriz. Ayrıca yapılan Tukey testi ile şahıs şirketi ile limited şirketi arasında kurumsallaşmanın etkileri konusundaki aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı fakat diğer şirket yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Önce Ağırlıklı ortalama ve standart sapmaya bakıldığında maliyetli kredi çekme konusundaki etkilenmenin en fazla şahıs şirketlerinin yaşayacağı, daha sonra limited şirketlerinin yaşayacağı ve anonim şirketlerinin en az yaşayacağı yönünde bir kanı oluşmaktadır. Bu kanının anlamlılığını ölçmek amaçlı yapılan ANOVA testinde p değeri 0,05 ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişki vardır diyebiliriz. Ayrıca yapılan Tukey testi ile şahıs şirketi ile anonim şirketi arasındaki kredi çekme konusunda etkilenmeleri konusunda aralarındaki farkın anlamlı olduğu fakat diğer şirket yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.26. Firmaların Hukuki durumları ile Kurumsal Yönetimden ve Maliyetli Kredi Kullanma Konusunda Etkilenmeleri (ANOVA Testi)

		Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Kurumsal yönetimin işletmede varlığı firmaların iyi bir derecelendirme notu almasına ve dolayısıyla kredide avantaj yaratmasına katkı sağlayacaktır	Limited Şirketi	73	2,5890	,94038	11,666	0,000
	Anonim Şirketi	18	3,5556	,78382		
	Şahıs Şirketi	8	1,7500	1,38873		
	Total	99	2,6970	1,05419		
Risk değerliliği düşük olan KOBİ'ler daha düşük maliyetle kredi kullanırken; risk değerliliği yüksek olan KOBİ'ler daha yüksek maliyetten kredi alacaklardır.	Limited Şirketi	72	3,0278	1,08734	5,265	0,007
	Anonim Şirketi	18	3,4444	,85559		
	Şahıs Şirketi	8	2,0000	1,06904		
	Total	98	3,0204	1,09337		

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KOBİ'lerin ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması ve sürdürülmesine yaptıkları olumlu katkıları, işsizliğin azaltılması ve yeni istihdam alanlarının yaratılmasında oynadıkları rolleri ve piyasa koşullarında meydana gelen değişimlere hızlı uyum sağlayabilen esnek bir üretim yapısına sahip olmaları, onları gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ekonomilerde olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir konuma getirmektedir. Uluslararası ekonomik ilişkilerde ve sermaye piyasalarında yaşanan gelişmeler, rekabet koşullarındaki hızlı değişim, teknoloji alanındaki yenilikler ve küreselleşmeye ayak uydurabilmek amacıyla son yıllarda finans sektöründe oluşturulan düzenlemeler KOBİ'lerin geleceğini ve performanslarını çeşitli açılardan etkilemeye başlamıştır. Söz konusu düzenlemelerin en önemlilerinin başında sermaye yeterliliği düzenlemeleri gelmektedir.

“Merkez bankalarının Merkez Bankası” olarak da adlandırılan Bank of International Settlements (BIS), 1974 yılında dünya bankacılığında ortak bir sermaye tabanını, yapısını ve yeterliliğini oluşturmak adına Basel Komitesi'ni kurdu. Bu anlamda 1988 yılında Basel I standartları yayımlandı. Ancak zaman içinde Basel I'in eksikliklerinin uygulama esnasında belirginleşmesi ile 2004 yılında Basel II Standartları olarak adlandırılan ve kredi, piyasa riskine, operasyonel riskini de dahil eden kurallar benimsendi.

Ülkemizde Basel II uygulamasına yönelik olarak, Basel II ile uyumlu düzenleme tasarımları Nisan 2010 itibarıyla sektörün ve kamuoyunun görüşlerine sunulmuştur. Bu tasarımlara ilişkin olarak iletilen görüşlerin değerlendirilmesi ve Basel II'nin sektörün sermaye yeterliliği üzerine etkilerini ölçen son ulusal etki çalışmasının (QIS-TR3) sonuçlarının açıklanmasını müteakip, Haziran 2011-Temmuz 2012 arasında paralel uygulama yapılmıştır. Paralel uygulama döneminin sona ermesi ile beraber 1 Temmuz 2012'den itibaren kredi riskinin ölçümünde standart yöntemin uygulanmaya başlamasıyla, Türkiye Basel II'yi tam olarak uygular hale gelmiştir. Bankaların Basel II'yi büyük oranda uygulamaya başlaması ile KOBİ'lerde bu uyum sürecinin etkisi altında kalacaklardır.

Yapılan anket çalışması ile Malatya ilinde faaliyet gösteren KOBİ tanımına uyan firmaların Basel II kriterlerinden etkilenme durumu ve farkındalıkları konusunda aşağıdaki bulgulara rastlanmıştır ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Yapılan ampirik çalışma esnasında firmaların sorunları ve Basel II konusunda detaylı görüşülerek, firma yöneticilerinden ve firmadaki finansman sorumlularından konu hakkındaki düşünce ve görüşleri alınmıştır. Değerlendirme kısmında, önceki kısımda ortaya koyulan Basel II'nin Malatya Organize Sanayi Bölgelerinde ve küçük sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren KOBİ'lere etkileri, alınan bu düşünce ve görüşler çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir.

Ankete katılan firmaların hukuki yapıları incelendiğinde %74'inin Limited şirketi olduğu , anonim şirketlerinin %18 ile ikinci sırada yer aldığı ve şahıs şirketlerinin %8 ile en son sırada yer aldığı görülmektedir. Kolektif şirketine ise ankete katılan firmalar arasında rastlanmamıştır. Kolektif şirketleri Türkiye genelinde de çok rastlanmayan bir şirket yapısıdır. Bu şirketler içerisinde Malatya ilinde gıda ve tekstil sektörlerinin yoğunlukta olduğu ve onları orman ürünleri ve mobilya sanayi sektörünün takip ettiği görülmüyor.

Ankete katılan firmaların 4 Kasım 2012'de yayımlanan Resmi Gazete KOBİ tanımına göre 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı 1 Milyon TL'yi aşamayan işletmelerin Mikro sınıfında olma şartıyla %12 sinin mikro işletme olduğu; 50 kişiden az ve yıllık 8 Milyon TL net satış hasılatından az olan firmaların küçük büyüklükte işletmeler sınıfında %50 'sinin bulunduğu; 250 den az çalışan istihdam eden ve net satış hasılatı 40 Milyon TL altında kalan işletmelerin ise orta büyüklükte işletme sınıfında olma şartı ile % 24 ünün büyük işletme olduğu görülmektedir. Fakat Basel II'nin ülkemizde uygulanmasına başlanması ile yıllık 50 Milyon Avro'nun altında olan firmalar KOBİ olarak nitelendirilecektir. Anketimizde yer alan 50 Milyon Avro altında bulunan 4 işletmede KOBİ niteliğinde anketimizde değerlendirilecektir.

Ankete katılan firmaların %46'sı aile işletmesi olarak kurulmuş ve aile üyeleri tarafından yönetim sürdürülmektedir. %39'u ise firma ortakları tarafından yönetilirken, çok düşük bir oran olan %15'lik kısmı profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmektedir. Firmaların %85'nin finansman yönetici ise yine firma sahipleridir. Firma yöneticilerin eğitim seviyeleri, % 53 lise ve altı , %47 üniversite ve üst düzeydir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde firmaların yöneticilerinin yönetiminin uzman kişilere devredilmesi konusunda çekimser oldukları ve yetki devrine sıcak bakmadıkları ortaya çıkmaktadır. Fakat istatistiki verilere firma yöneticilerinin giderek eğitim düzeylerinin yükselmesi sevindirici bir durum olarak göze çarpmaktadır.

Firmaların karşılaştıkları sorunlardan en önemlisinin finansman sorunu olması, firmaların likit yönetiminde başarısız ve plansız bir yapı içerisinde olduğu söylenebilir.

Ayrıca göze çarpan ikinci sorunun yönetim olması firma yöneticilerinin uzman kişi istihdamında çekimser olmakla birlikte karşılaştıkları her sorunla kendi başlarına başa çıkma düşüncesiyle yol almaları ve yönetim konusunda başarısız olduklarının bir göstergesidir.

Firmalara sorulan, “banka kredisi kullanıyor musunuz?” sorusuna verilen %84’lük evet cevabı, banka kredileri KOBİ’lerin varlıklarını sürdürmelerinde önemli bir yabancı kaynak konumunda olduğunu gösteriyor.

Firmaların % 87’sinin sermaye yapısını tamamen öz kaynak ve ağırlıklı öz kaynaktan ve %13’ünün sermaye yapısı yarı yabancı kaynak ve ağırlıklı yabancı kaynaktan oluşmaktadır. Firmaların öz kaynaklarının yüksek oluşu Basel II’de onlar için bir avantajdır. Sermaye yetersizliği sıkıntısı yaşayan firmaların ise bu sorunlarını gidermeleri ve gerekirse şirket birleşmesi yoluna giderek bu sorunlarını ortadan kaldırmaları gerekmektedir. Sermaye yetersizliğini gideren işletmeler kredi risk ağırlıklarının düşürmüş olacak ve dolayısıyla daha düşük maliyetle banka kredisi temin edebileceklerdir.

Ankete katılan firmalardan %13’ü Basel II hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve %70’inin kısmen bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca firmaların yüksek oranının derece notu hakkında fikirlerinin olmadıklarını belirtmeleri, kendileri için bu denli önem taşıyan Basel II sürecinden KOBİ’lerin haberdar olmamaları düşündürücüdür. Bu durumda kamu otoritelerinin daha duyarlı davranıp KOBİ’leri bilgilendirmek adına sık sık Basel II toplantıları düzenlemeleri ve en önemlisi öncelikle bu toplantılara katılımı sağlamaya çalışmaları gerekmektedir.

Firmaların %57’sinin mali tablolarının uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu olduğunu ifade etmesi olumlu bir gelişmedir.

Firmalarının önemli bir ayrıntısı olan iştirakler, bankaların bilgi edinimi konusunda da büyük önem taşımaktadır. Firmalara yöneltilen “Yurt içi/yurt dışı iştiraklerin malî bilgileri bankalarla paylaşıyor mu?” sorusuna cevap aranmıştır. Soruya verilen cevapların % 74’ü “Evet” yanıtını vermiştir. Verilen cevaplar ışığında, firmaların, iştiraklerinin bilgilerini bankalarla paylaştığını söylemek mümkündür. Burada bankaların, nakit/gayri nakdi kredi tahsis ederken iştiraklerin malî bilgisinin hayati önem taşıdığını bilmesinin ve firmaları bu bilgileri paylaşması yönünde zorlamasının etkisi büyüktür. Buna karşılık özellikle yurt dışı iştirakler bilgisinin doğru paylaşılması yine firmanın kendi inisiyatifinde olduğundan, Basel komitesi tarafından hedef gösterilen şeffaflık ilkesinin tam mânâda sağlanması hususunda zorluk olduğunu belirtmek gerekir.

Firmalara, Basel II uyum sürecinde bankalara verilen teminat verme şartları konusundaki farkındalıkları hakkında yöneltilen soruda %51'inin biliyorum cevabını vermesi ve yüz yüze yapılan anketlerdeki tutumları ile pek bilmedikleri kanısına varılmıştır. Firmaların kredi maliyetlerini düşürebilmeleri için teminat yapılarını Basel II'ye uygun hale getirmeleri konusu önemlidir. Ülkemizde çoğunlukla müşteri çek ve senetleri, ortak ve grup şirketi kefaleti ile gayrimenkul ipotekleri teminat olarak gösterilmektedir, fakat gayrimenkul ipoteği dışında kalan bu teminatlar Basel II'de risk azaltıcı unsur olarak değerlendirilmemektedirler. Gayrimenkul ipoteğinin teminat olarak kabulü ise bazı şartlara bağlanmıştır. KOBİ'lerden banka kredisi karşılığında teminat olarak gerçek müşteri çek ve senetlerini, kefaleti ve teminat mektubunu verenler Basel II'ye uyum sürecinde sıkıntı yaşacaklardır. Bu nedenle firmaların bir an önce yeni teminat yapısına ayak uydurmaları gerekmektedir.

Firmalara, “Basel II'ye uyum sürecinde firmaların mali yapıları ile yönetsel yapılarındaki düzenlemelerin bir gereği olarak alanında uzman kişilerin firmalarda istihdam edilmesi önemli bir unsur olmaktadır.” Bu uyum sürecinde firmanızın yaptığı/yapacağı herhangi bir çalışma var mı?” sorusuna alınan cevaplarda firmaların %20 sinin yok cevabı verdiği ve diğer firmaların ise kısmen de olsa bu konu ile ilgili çaba sarf ettikleri gözden kaçmamaktadır. Yüz yüze yapılan anketlerde firma sahiplerinin, işletmelerden soyutlanacağı düşüncesi, bilgileri haricinde işlerin yürüyeceği ve en önemlisi profesyonel yöneticilerin işletmeden para çalışması kaygısından ötürü aşama kaydedemedikleri anlaşılmıştır.

Kredi kuruluşları standartlardan sonra firmaların mali yapılarıyla birlikte, yönetsel performanslarını da irdelleyecektir. Yönetsel ve mali yapısı gelişmiş olan firmalar kredi kuruluşları için daha az risk teşkil edecek, kuruluşlar bu firmalar için daha az sermaye tutacaklardır. Bunun etkisiyle de kredi maliyetleri aşağı düşecektir. Firmaların uygun maliyetler ile kredi temin edebilmeleri için mali ve yönetsel yapılarında gerekli düzenlemeleri en kısa zamanda yapmaları kaçınılmaz olmaktadır. Kurumsallaşma her ne kadar işi profesyonellere bırakmaktan geçiyorsa da, kurucu girişimcilerin işin içinde olmaları her zaman olumsuz olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü mülkiyet duygusunun verdiği sahiplenme dürtüsü ile kurucu girişimci bir profesyonelden işi çok daha iyi sahiplenecekleri açıktır. İşletmeler ister büyük ölçekli, ister küçük ölçekli olsunlar bir sistem kurmaya ve bu sistem içinde faaliyetlerini sürdürmeye ihtiyaçları vardır. Aksi halde sürekliliklerini sağlamakta güçlük çekeceklerdir.

Firmalara sorulan, kurumsal yönetime geçiş işletmelerini ne oranda etkiler sorusunda işletmelerin sadece %25 olumsuz etkileyeceği kanısındadır. Bu soru ile

işletmelerin kurumsallaşmaya bakış açısının gayet olumlu olduğu fakat bu yöndeki çalışmalarının yetersiz olduğu kanısına varılabilir. Günümüz yönetim anlayışı her geçen gün daha da yoğunlaşan ve küreselleşen rekabet ortamında, hayatta kalabilmek ve gelecekte de var olabilmek için, işletmelerin kurumsallaşmalarını vazgeçilmez kılmaktadır. Başka bir anlatımla, kurumsal düzenlemelere sahip olmayan ve/veya bu düzenlemeleri yalnızca belirli girişimci ya da yöneticilerin, kişisel beceri, yetenek ve öngörülerine bırakan işletmelerin mevcut rekabet ortamında varlıklarını korumaları ve sürdürmeleri her geçen gün daha da zorlaşmaktadır. Kısacası işletmelerin, kişilere bağlı olarak yönetilen iktisadi birimler olmak yerine çeşitli boyutlar açısından gelişmiş ve yerleşmiş sistemlere sahip kurumlar şekline dönüşmek gerekliliğinin, çağdaş işletme ve yönetim anlayışının en önemli çalışma alanlarından biri haline geldiği söylenebilir.

Basel II sürecinde kurumsallaşmanın ön plana çıkmasının sebepleri risk değerlemesi sürecinde kurumsal yönetimin önem kazanacak olması ve derecelendirmeye niteleyici bir faktör olarak etki edecek olmasıdır. KOBİ'lerin kurumsallaşma için yapması gerekenler öncelikle vizyon, misyon, ilke ve değerler, politikalar ve uygulamalarını gözden geçirmesidir. Basel II açısından değerlendirildiğinde kurumsal yönetim kalitesinin yükselmesinin ön şartının kurumsallaşma olduğu görülmektedir ve işletmelerin yönetsel yapıları risk derecelendirme uygulamasında önemli bir rol oynayacaktır.

Basel II'ye uyum sürecinde kurum ve kuruluşların, firmalara yardımcı olma teklifinde bulunmasına rağmen işletmelerin bu konudan çok yararlanamadığı ve uyum sürecinde zorlanacaklarını ifade etmeleri, bu konunun üzerine ciddiyetle gidilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Basel II standartlarının ne olduğunu halen bilmediğini ifade eden firmaların, Basel II standartlarına hazırlanmaları mümkün olmayacağından burada bazı kurumlara görevler düşmektedir. TOBB, BDDK, TBB, KOSGEB ve yerel odaların Basel II standartları hakkında bilinçlendirme toplantılarına katılım sağladıkları bilinmektedir. Fakat önemli olan nokta bu toplantılara KOBİ'lerin katılımını sağlamak ve bunun için de toplantıların varlığı konusunda onlara gerekli duyuruların zamanında yapılmasıdır. Her banka kendisi ile çalışan KOBİ'leri bilgilendirmeli ve Basel II standartlarına uyumlarını sağlayabilmek adına kendilerine bir yol haritası çizmelerine yardımcı olmalıdır. Devletimizin de kayıt dışılığın önüne geçebilmek adına vergi aflarına son vermesi ve vergi indirimlerine gitmesi, denetimi artırması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Ak, Bihder Güngör (2008). “ Kurumsallaşma Sürecinde Basel II Ölçütleri ve KOBİ’ler İçin Önemi”, Adnan Menderes Üniversitesi,Aydın.

Akbulut, Esin (2000), KOBİ’lerin Sermaye Piyasasına Katılımı, İMKB Sermaye ve Panel Serisi - 4, İstanbul.

Akbulut, Ramazan (2008). Basel II Standartlarının KOBİ’ler Üzerindeki Muhtemel Etkileri:Şanlıurfa Örneği, İzmir Ekonomi Üniversitesi I.Uluslararası Sempozyum: KOBİ’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, İzmir : 105-112.

Akdam, Ayşe (2010). “Basel II düzenlemelerinin KOBİ’lere Etkileri ve Konya İlinde bir Araştırma”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Akkuş, Arif (2009), “KOBİ’lerin Finansman Sorunları ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Aktaş, Ramazan vd (2008). Basel II’ye Geçiş Sürecinde KOBİ’ler için Risk Yönetimi Stratejileri, İzmir Ekonomi Üniversitesi I.Uluslararası Sempozyum: KOBİ’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı,İzmir : 305-313.

Alp, Murat (2009). “Basel II’nin KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri ve Alınacak Önlemler”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Altıntaş, M. Ayhan (2006). Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

Ararat, Melsa (2003). “Kurumsal Yönetim ve Şeffaflık”, VI. Muhasebe Denetimi Sempozyumu.16-19 Nisan 2003, İstanbul.
[http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/06Sempozyum/2oturum/MelsaArarat.p](http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/06Sempozyum/2oturum/MelsaArarat.pdf)
[df](http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/06Sempozyum/2oturum/MelsaArarat.pdf) Erişim Tarihi: 10.12.2012

Aras, Güler (2006). “ Basel II Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin KOBİ’ler Üzerine Etkileri”, Fes Derneği, Ege Basım, İstanbul.

Aras, Güler (2007), “ Basel II Sürecinde Kobi’ler İçin Yol Haritası”, Deloitte CEO/CFO Serisi.

Babuşcu, Şenol (2005). Basel II ve Şirketler Üzerindeki Etkileri. ASOMEDYA Dergisi, Ekim (2005/Dosya).

Başar,Mehmet (2007). “ Basel II Düzenlemeleri ve KOBİ’ler”, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

BCBS(Basel Committee on Banking Supervision) (2013). “Charter”.

<http://www.bis.org/bcbs/charter.pdf> Erişim: Nisan 2013

BDDK Risk Yönetimi Dairesi, (2010). Sorularla Basel III, Ankara: BDDK.

BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu).(Ağustos 2005). Basel-II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri. Araştırma Raporları. Sayı:2005/4
http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1275Basel_II_SME.pdf Erişim Tarihi: 20.04.2013.

BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu).(2004). 1. Yapısal Blok, Sunum , Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)
<http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1322Pillar-1.pdf> Erişim Tarihi:20.04.2013.

BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu),(2002). Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmeliğin uygulamasına İlişkin 1 Sayılı Tebliğ.

Behdioğlu, Sema ve diğerleri (2008). Türkiye’de Basel II Standartlarının KOBİ’lere Etkilerini İncelemeye Yönelik Uygulamalı Bir Çalışma: Marmara Bölgesi Örneği, İzmir Ekonomi Üniversitesi I.Uluslararası Sempozyum: KOBİ’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, İzmir : 115-124.

Berger, A. N. and Udell, G. F. (2002). Small Business Credit Availability and Relationship Lending: The Importance of Bank Organizational Structure. *The Economic Journal* 112(477), F32-F53.

Beşinci, M. Ve F. Kaya, (2005), “Uluslararası Finansal Piyasalardaki Yasal Düzenlemeler ve Basle II’ye Uyum Süreci”, İktisat, işletme ve Finans Dergisi, Kasım.

BIS (Bank for International Settlements). (2009). *History of the Basel Committee and its Membership.* <http://www.bis.org/bcbs/history.pdf?noframes=1>, Erişim Tarihi: 20.01.2013.

BIS, (2007). Sermaye Ölçümünün ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması, Çeviri:BDDK,Ankara.

BIS, (1988). “International Convergence on Capital Measurement and Capital Standart, Basel.

Bulut, Belma (2013). Basel III ve Getirdikleri. <http://www.kobitek.com> Erişim Tarihi: Nisan 2013

Candan, Hasan ve Özün, Alper (2009). Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Çakır, Meftun (2007). “Basel Standartları ve Standartların KOBİ’lere Etkileri”,Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Çelik,K Ruşen (2007).”Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri: Gaziantep’te bir Uygulama”,Gazi Antep Üniversitesi, Gaziantep.

Çonkar, Kemalettin vd. (2008). “Türkiye’de KOBİ’ler Derecelendirme Notu Almalı mı? ”, İzmir Ekonomi Üniversitesi I.Uluslararası Sempozyum: KOBİ’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, İzmir : 136-147.

Çümen, Aslı (2010). “Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirme ve KOBİ’lere Etkileri ve Denizli’de Faaliyet Gösteren Bir KOBİ’de Uygulaması”. Yüksek Lisans Tezi, Manisa:Celal Bayar Üniversitesi.

Dane,Ebru(2010) “Türkiyede ve İtalyada KOBİ’ler ve İkili Ticari ilişkiler çerçevesinde KOBİ Sorunlarının İncelenmesi”,Ege Üniversitesi:İzmir.

Değirmenci,Nihal (2003) “Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi”, TCMB Uzmanlık Tezi. İstanbul.

Dietsch, Michel ve Petey, Joel (2004), “Should SME Exposures be Treated as Retail or Corporate Exposures? A Comparative Analysis of Default Probabilities and Asset Correlations in French and German SMEs”, Journal of Banking and Finance, 28, pp:773-788.

Diliçıkık, Ata (2008), “Basel II Standartları, KOBİ’lere Etkileri ve Kayıtdışı Ekonomi”, Vergi Dünyası, Sayı.317.

Doyrangöl, Nuran Cömert ve Saltoğlu, Müge (2006), “Muhasebeci Gözüyle Basel II” Mali Çözüm Dergisi, İstanbul.

DPT Kobi Stratejisi ve Eylem Planı, 2007-2009.

<http://ekutup.dpt.gov.tr/esnaf/kobi/strateji.pdf> Erişim Tarihi:10.03.2011

Ege, Özlem (2010), “Basel II’nin Kobi’ler Üzerine Etkisi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

Ekinci, Mehmet Behzat (2003). “Türkiye’de Kobi’lerin Kurumsal Gelişimi ve Finansal Sorunları”. Askon, İstanbul.

Erkurmaya, M. A. (2000), “KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Olanaklarından Faydalanması”, Yeterlik Etüdü, Sermaye Piyasası Kurulu.

Haşit, Gürkan ve Yazıcı, Resül (2008). “Eskişehir’deki Kobi’lerin Kurumsallaşma Düzeyinin Basel II kapsamında Değerlendirilmesi ”, İzmir Ekonomi Üniversitesi I.Uluslararası Sempozyum: KOBİ’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı, 2-4 Mayıs, İzmir .

Kırhoğlu, Hilmi ve Şenol, Aydın (2011), “Basel II ve UFRS’nin Kobi’lere Beklenen Etkileri”, **Düzce Üniversitesi Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:1, Düzce.**

Koç, İ. Özlem (2008), “Türk Kobileri: Bugünü ve Geleceği”. Arıkan Yayınları, İstanbul.

KOSGEB Saha Araştırma Çalışması Ön Değerlendirme Raporu, Aralık 2004

Küçükçolak, R.Ali (1997), “Kobilerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü, İMKB yayınları, İstanbul.

Küçüközmen, Coşkun ve Oğuz, Dilek (2008), “ Basel II ye Geçiş Sürecinde KOBİ’lerin Finansman Sorunları: Konya İli Örneği”, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.

Liebig, Thilo – Porath, Daniel – Weder, Beatrice – Wedow, Michael (2007), “BASEL II and Bank Lending to Emerging Markets: Evidence from the German Banking Sector”, Journal of Banking&Finance (31), pp: 401-418.

Oktay,Ertan ve Güney, Alptekin (2002), “Türkiye’de Kobi’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri”, 21.Yüzyılda Kobi’ler: Sorunlar,Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu,K.K.T.C.:Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Özdemir, Mahmut (1990), “Türkiye’de Orta ve Küçük İşletmelerin Sorunları”, TOBB İktisat Dergisi, Sayı 7,Ankara.

Parlakkaya, Raif (2005), Finansal Türev Ürünler ile Mali Risk Yönetimi ve Muhasebe Uygulamaları, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

Resmi Gazete (2012), “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, 04.11.2012 tarih ve 28457 sayılı resmi gazete.

Sarıaslan,Halil (1994), Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Finansal Sorunları: Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi, Ankara: TOBB Yayınları.

Sarıgül, Haşmet (2012). Basel Düzenlemeleri’nin Kobi’lerin Muhasebe ve Finansal Raporlama Uygulamalarına Etkileri,Konya:Eğitim Yayınevi

Selimoğlu, Seval Kardeş (2007), “Halka Acık Sigorta Şirketlerinde Bağımsız Denetim Olgusu ve Türkiye’deki Yasal Düzenlemeler”, İSMMMO, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:79.

Sezer, Hasan ve diğerleri (2006). Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri, TBB Bankacılar Dergisi, İstanbul, Sayı:58

Sezgin, Cüneyt ve Tüzün, Yasemin (2001), Dünyada ve Türkiye’de Piyasa Riski Yönetimi Uygulamaları, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, İstanbul:Mart:8.

Teker S., Bolgün K. E., Akçay M. B., “ Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar 2005, c.3 ss. 42-43.

Tukaç, Hülya (2009). “Kobi’lerin Basel II Standartlarına Hazırlık Düzeylerinin Ölçülmesi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Ulus, Hakan (2008). “Basel II Uygulamaları ve Kobi’ler Üzerine Etkileri”. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Edirne.

Usta, Öcal ve Güler Sevinç,(2006), “KOBİ’lerin Finansmanı Üzerinde Basel II Kriterlerinin Etkileri ve Değişen Koşullarda Kredi Sağlamaya Yönelik Önlemler”, İstanbul 3. KOBİ’ler ve Verimlilik Kongresi Kitabı, İstanbul.

Uz, Reha vd (2004). *Risk Yönetimi ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri*, Ankara, TBB Yayın No:228.

Ülkü, Sema (2008), “KOBİ’ler İçin UFRS Taslağının Muhasebe Mesleği Mensupları Tarafından Algılanmasına Yönelik Bir Araştırma”,Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

www.ifac.org , Erişim Tarihi 10.10.2012

www.kobitek.com/kobi_nedir, Erişim Tarihi: 13.11.2012

www.spk.gov.tr, Erişim Tarihi 23.01.2013

Yayla, Münür ve Türker Kaya, Yasemin (2005). Basel II,Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, Ankara:BDDK Araştırma Dairesi.

- Yardımcıoğlu, Mahmut ve Demirel, H. Gökçe,(2010).** Risk Yönetiminde Kriz Sonrası Yeni Finansal Mimariye Yönelik Bir Adım: Basel III, İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, İstanbul: Kasım-Aralık.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004).** Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, Emrah.(2006),** “ Türk Bankacılık Sektörünün Sermaye Yeterliliği Ve Basel Standartları”, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Y. Lisans Tezi, İstanbul.
- Yüksel, Ayhan, (2005):**“Basel II’nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri”, BDDK, Araştırma Raporları 2005/4.

EK 1

ANKET FORMU

Sayın Firma Yetkilisi:

Bu anket Basel II Düzenlemelerinin KOBİ'ler üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara verdiğiniz cevaplar “Basel II'nin KOBİ'ler Üzerine Etkisi ve KOBİ'lerin Farkındalıkları; MALATYA ilinde Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Çalışma sonucunda firma unvanına ve kişisel bilgilere hiçbir şekilde yer verilmeyecektir.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde firmanızı tanımaya yönelik sorular, ikinci bölümde ise Basel II Düzenlemelerinin firmanıza etkileri ve farkındalıklarınız hakkındaki görüşlerinizi ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır.

Çalışmamızın başarısı ve durumun doğru şekilde tespit edilebilmesi tüm soruların eksiksiz cevaplanması ile mümkün olacaktır. Anketimize olan ilgi ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Mehmet MUTLU

İnönü Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

SORULAR

Firma Ünvanı:.....

I. Bu bölümde firmanızın mevcut durumu ile ilgili firmanızı tanımaya yönelik sorular yer almaktadır. Lütfen firmanızın durumunu en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz ve ilgili alanları doldurunuz.

1. Firmanızın hukuki durumunu işaretleyiniz.

a) Limited Şirketi b) Anonim Şirketi c) Kolektif Şirketi d) Şahıs Şirketi

2. Firmanızın Faaliyet Alanı nedir?.....

3. Firmanızın faaliyet süresi aşağıdaki gruplandırmalardan hangisine girmektedir?

- a) 1-5 yıl b) 6-9 yıl c) 10-15 yıl d) 15 yıldan fazla

4. Firma yöneteciniz/yöneticileriniz aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Aile Üyeleri b) Ortaklar c) Profesyonel Yöneticiler

5. Firma yöneticinizin öğrenim durumu nedir?

- a) İlk-Orta Okul b) Lise c) Üniversite d) Lisansüstü

6. Firmanızda kaç kişi çalışmaktadır?

- a) 1-9 kişi b) 10-49 kişi c) 50-250 kişi d) 250'den fazla

7. Banka kredisi Kullanıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

8. Firmanızın karşı karşıya kaldığı sorunları önem derecesine göre numaralandırınız.

Finansman	()
Yönetim	()
Üretim	()
Araştırma ve Geliştirme	()
Pazarlama	()

9. Firmanızın sermaye yapısı nedir?

- a) Tamamen öz kaynak
b) Ağırlıklı olarak öz kaynak
c) Ağırlıklı olarak yabancı kaynak
d) %50 öz kaynak ve % 50 yabancı kaynak

10. Firmanızın yıllık net cirosu aşağıdaki gruplandırmalardan hangisine girmektedir?

- a) 1 milyon TL'den daha az
- b) 1 milyon TL ile 8 milyon TL arası
- c) 8 milyon TL ile 40 milyon TL arası
- d) 40 milyon TL ile 118 milyon TL arası
- e) 118 milyon TL üzeri

II. Bu bölümde Basel II Düzenlemelerinin firmanıza etkileri ve farkındalıklarınız hakkındaki görüşlerinizi ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Lütfen konuyla ilgili görüşlerinize en yakın seçeneği işaretleyiniz.

11. Basel II düzenlemeleri konusunda ne oranda bilgi sahibisiniz?

- a) Fikrim yok
- b) Kısmen biliyorum
- c) Biliyorum
- d) Tam olarak biliyorum

12. Basel II kriterleriyle birlikte her firmanın bir derecelendirme notuna sahip olacağını biliyor musunuz?

- a) Fikrim yok
- b) Kısmen biliyorum
- c) Biliyorum
- d) Tam olarak biliyorum

13. Firmanızın Mali Tabloları uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu mudur?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

14. Bankalarla yapılan bilgi paylaşımlarınıza yurt içi/yurt dışı iştiraklerinizin mali tablolarını dahil ediyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

15. "Basel II Düzenlemelerine göre, firmaların maliyetlerini teminat yoluyla düşürebilmeleri için kredi vadeleri ile uyumlu vadeye sahip teminat göstermeleri gerekmektedir." Bu yeni oluşumda, bankaların teminat alma koşulları hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

a) Fikrim yok b) Bilgi sahibiyim c) Tam olarak biliyorum

16. "Basel II'ye uyum sürecinde firmaların mali yapıları ile yönetsel yapılarındaki düzenlemelerin bir gereği olarak alanında uzman kişilerin firmalarda istihdam edilmesi önemli bir unsur olmaktadır." Bu uyum sürecinde firmanızın yaptığı/yapacağı herhangi bir çalışma var mı?

Yok() Kısmen Var() Var () Tam olarak var ()

17. "Basel II düzenlemesi ile birlikte kredilendirmede, riske dayalı fiyatlandırma söz konusu olacaktır. Yani risk değeri düşük olan KOBİ'ler daha düşük maliyetle kredi kullanırken; risk değeri yüksek olan KOBİ'ler daha yüksek maliyetten kredi alacaklardır." Bu uygulama işletmenizi nasıl etkiler?

Çok Olumsuz () Olumsuz () Etkilemez() Olumlu() Çok olumlu()

18. "Kurumsal yönetim, firmalardaki yönetim ve kontrol sisteminin firmanın etkinliğini artırıcı, "şeffaf", "sorumlu", "adil" ve "hesap verebilir" nitelikte olmasını ifade eder. Kurumsal yönetimin işletmede varlığı firmaların iyi bir derecelendirme notu almasına ve dolayısıyla kredide avantaj yaratmasına katkı sağlayacaktır." Bu uygulama işletmenizi nasıl etkiler?

Çok Olumsuz () Olumsuz () Etkilemez() Olumlu() Çok olumlu()

19. Basel II kriterlerini anlama konusunda herhangi bir kurum veya kuruluş firmanıza yardımcı olma teklifinde bulundu mu?

a) Evet b) Hayır

20. Basel II'ye geçiş sürecinde firmanızın zorluk çekeceğini düşünüyor musunuz?

a) Evet b) Hayır